

**A szlávok és avarok
első és második támadása Thessaloniké
ellen szent Demeter Csodáinak tükrében**

Doktori értekezés

Dr. Szabóné Csillik Éva

Szeged

1977

Bevezetés

A *Miracula Sancti Demetrii* érdeklődésre több szempontból is számot tartó szövege nyomtatott kiadásokban nem bővelkedik. A Bollandisták *Acta Sanctorum* sorozata Szent Demeter Csodáit latin fordítással közli /*Miracula Sancti Demetrii*, ed. C. Byeus; *Acta Sanctorum Octobris* tomus IV. pp. 104-160, Bruxellis 1780/, szemmel láthatóan a vatikáni 797-es és 821-es kódexekre támaszkodva, mindössze széljegyzetekkel utalva - néhány esetben - a párizsi kézirat teljesebb, vagy pontosabb textusára.

A J-P. Migne-féle kiadás - szintén latin fordítással - /*Miracula Sancti Demetrii*, ed. J-P. Migne, *Patrum Graecorum traditio*, tomus CXVI, col. 1203-1383, Parisiis 1864/ a Byeus szerkesztésében megjelent szöveg változatlan lenyomtatása, a lapszéli jegyzetek átvétele nélkül.

A további nyomtatott kiadásokban csupán az adott kutató érdeklődésének megfelelő kiragadott részleteket olvashatunk. Ezek a kiadások az *Acta Sanctorum*, ill. a *Patrum Graecorum traditio* szövegét veszik át. Így Tougard abbé munkája / A. Tougard: *De l'histoire profane dans les actes grecs des Bollandistes*, Paris 1874/, vagy V. Tapkova-Zaimova cikke /*Acta Sancti Demetrii*, *Fontes Graeci historiae Bulgaricae* III, pp. 87-168, Sophia 1960/, melyben bolgár nyelvű fordítást talál az olvasó a *Miracula Sancti Demetrii* néhány passzusára vonatkozóan.

A fentiekből kitűnik, hogy a Csodáknak nincs olyan kiadása, amely legalább a párizsi vezérkézirat olvasatairól kimerítő tájékoztatást adna. A két helyről is beígélt /*Balkan Studies* vol. 11. 1970, pp. 229-230 és *Revue des Etudes Sud-Est Européennes* 12, 1974, pp. 409-410/ kritikai editio egyelőre még várat magára.

Jelen munka a *Miracula Sancti Demetrii* I 12,13,15 vonatkozásában a párizsi vezérkéziratról - fotókópia alapján - pontosan számot ad, emellett két vatikáni kézirat /Cod. Vaticanus Graecus 797, saec. X-XI és Cod. Vaticanus Graecus 821, saec. XI /, valamint négy nyomtatott kiadás /*Miracula Sancti Demetrii*, ed. C. Byesus, *Acta Sanctorum Octobris* tomus IV, pp. 104-160, Bruxellis 1780; *Miracula Sancti Demetrii*, ed. J-P. Migne, *Patrum Graecorum traditio*, tomus CXVI, col. 1203-1383, Paris 1864; A. Tougaard: *De l'histoire profane dans les Actes grecs des Bollandistes*, pp. 80-204, Paris 1874; V. Tapkova-Zaimova: *Acta Sancti Demetrii Pontes Graeci historiae Bulgaricae* III, pp. 87-168, Sophia 1960 / kollációját, és az új szövegolvasatot figyelembe vevő magyar fordítást tartalmazza.

E helyen mondok köszönetet Szádeczky-Karász Samu professzor urnak, akinek tanácsai és a vele folytatott konzultációk rendkívül sokat segítettek munkámban.

Rövidítések

- Kéziratok:**
- P** : Codex Parisinus olim Mazarineus Graecus 1517, saec. XII
 - A** : Codex Vaticanus Graecus 821, saec. XI
 - B** : Codex Vaticanus Graecus 797, saec. X-XI
- Kiadványok:**
- By** : Miracula Sancti Demetrii, ed. C. Byeus Acta Sanctorum Octobris tomus IV. pp. 104-160, Bruxellis 1780.
 - Mi** : Miracula Sancti Demetrii, ed. J-P. Migne, Patrum Graecorum traditio, tomus CXVI, col. 1203-1383, Parisiis 1864.
 - To** : A. Tougaard: De l'histoire profane dans les Actes grecs des Bollandistes, pp. 80-204, Paris 1874.
 - Za** : V. Tapkova-Zaimova: Acta Sancti Demetrii, Fontes Graeci historiae Bulgaricae III. pp. 87-168, Sophia 1960.

**Az első avar-szláv támadás Thessaloniké
ellen**

**I. A Miracula Sancti Demetrii I. könyvének
13. fejezete /§§ 107-118/**

1. A kézirati hagyomány

A Miracula Sancti Demetrii I. könyvének 13. fejezetét /§§ 107-118/ a következő codexek tartalmazzák:

Cod. Mosquensis 162 /VLAD 380/ anni 1021/1022

Cod. Lesb Leimon 21 saec. XII-XIII

Cod. Parisinus 1517 saec. XII

Cod. Vaticanus 797 saec. X-XI

Cod. Atheniensis 2487 c. 13 aut 15 saec. XII-XIII

Cod. Athon Laurae Γ 24 -"- saec. X

2. A görög szöveg kritikai kiadása

Ἐν τῶν τοῦ ἁθλοφόρου θαυματῶν περὶ τῆς
πολιοριίας τῆς πόλεως
I. /13/= §§ 107-118

Κυριὲ ἔλεου

107. Καίρῳ ἤδη¹ λοιπὸν, καὶ τοῦ κεφαλαιωδεστάτου τῶν θαυ-
μάσιων² ἄφασθαι τοῦ πανσέπτου καὶ φιλοπόλιδος μάρτυρος,
λέγω δὴ τοῦ κατὰ τὸν μέγιστον τῶν πώποτε γεγενημένων³ τῇ
θεσσαλονίκῃ πολέμων περιφανῶς ἐπιλάμφαντος, καὶ τῆς νιν-
δυνώδους ἐκείνης καὶ ἁδιαφύλακτου⁴ πολιοριίας, ἀπροσδοκί-
τως⁵ ἡμᾶς διασώσαντος, καὶ σχεδὸν εἶπεῖν ἐν νεκρῶν ἀνα-
στήσαντος, τοῦτο⁶ γὰρ τὸ θαυμαστὸν, καὶ ἀπιστοφανές, καὶ
μέγα διηγήμα⁷ παραστήσει⁸ τηλαυγῶς, εἰ καὶ μηδὲν ἄλλο προ-
λέλειτο⁹ τοῦ ἁθλοφόρου τὴν ἀνυπερβλήτον δύναμιν, καὶ τὸ
τῆς φιλανθρωπίας αὐτοῦ θεομίμητον, καὶ τὸ τῆς περὶ¹⁰ τὴν
πόλιν κηδεμονίας ἀσυγκρίτου.

108. Τοῦ¹¹ δὲ γὰρ χάριν καὶ τελευταῖον τῆς συγγραφῆς αὐτὸ

1. ἡδὴ P : δὴ B, By, Za : δὲ Ml

2. θαυμάσιων P : θαυμάτων B, Ml, By, Za

3. γεγενημένων P : γενομένων B, Ml, By, Za

4. ἁδιαφύλακτου P : ἁδιαφύκτου B, Ml, By, Za

5. ἀπροσδοκίτως P : ἀπροσδοκίῃτως B, Ml, By, Za

6. εἶπεῖν ἐν νεκρῶν ἀναστήσαντος τοῦτο P, By : εἶπεῖν ἀ-
ναστήσαντος ἐν νεκρῶν τοῦτο B, Ml

7. διηγήμα P, B, By : διηγήματα Ml

8. παραστήσει P, Ml, By : παραστήση B

9. προλέλειτο P : προσελέλειτο B : προελέ-
λειτο Ml, By

10. τὸ τῆς περὶ P, B : τὸ περὶ Ml, By

11. κηδεμονίας ἀσυγκρίτου τοῦ P : κηδεμονίον τοῦ
B, Ml, By

τέταχα, ὥς ἂν ἀπερισπάστου τῆς ἀκοῆς ἡμῶν μετ' αὐτὸ φυ-
λαχθείσης, καὶ τῇ μελέτῃ τῶν εἰρημένων τῆς μνήμης ταῖς
διανοαίαις ὑμῶν ἐνριζωθείσης, παρασιευάσω τὰς καρδίας
ἁπάντων⁴ ἀνεξαλείπτους τὰς τῆς εὐχαριστίας⁵ ὁμολογίας οὐ
μόνον ἐν σαριῖ, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν ἔξοδον πρὸς τὸν ἀλεξί-
νιακον καὶ ὑπερενδόξον, καὶ ὄντως σωσίπατριν ἀθλοφόρον⁶
διαφυλάττειν, οὕτω τε καρπώσασθαι⁷ ὑμᾶς, μὴ τὴν ἐν τῷ βίῳ
τούτῳ μόνον προστασίαν⁸ τοῦ μάρτυρος, ἀλλὰ καὶ τὰς ἐν τῷ
φοβερῷ βήματι τοῦ Χριστοῦ πρεσβείας ὑπὲρ ἡμῶν παρ' αὐτοῦ
πρὸς τὸν ἀπαρλόγιστον γεννησομένας κροτῆν τὸν φιλοῦντα
παρὰ τῶν ἁγίων αὐτοῦ αἰτεῖσθαι, καὶ τὰς αὐτῶν ἀξιώσεις
θεοπρεπῶς χαριζόμενον.

109. Λέγεται περὶ τινος πράγματος ἡξιωέναι τὸν τὸ τη-
νικαῦτα⁹ τῶν Ἀβάρων ἡγούμενον στείλαντα πρέσβεις πρὸς τὸν
τῆς εὐσεβοῦς λήξεως, καὶ τὰ σιῆπτρα τῆς Ρωμαίων ἀρχῆς κα-
τέχοντα τότε Μαυρίλιον. ὥς δὲ ἡστόχησε¹⁰ τῆς αἰτήσεως, ὁργῇ

1. τέταχα P : συντέταχα B, Ml, By
2. ἡμῶν μετ' αὐτὸ φυλαχθείσης P : ὑμῶν διαφυλαχθεί-
σης B, Ml, By
3. ἐνριζωθείσης P : περισωθείσης B, Ml, By
4. ἁπάντων P : πάντων B, Ml, By
5. εὐχαριστίας P, Ml : εὐχαριστείας B, By
6. τὸν ἀλεξίνιακον καὶ ὑπερενδόξον καὶ ὄντως σωσίπατριν
ἀθλοφόρον P, Ml : τὸν ἀλεξίνιακον καὶ σωσίπατριν
ἀθλοφόρον B, By
7. καρπώσασθαι P, Ml, By : καρπώσασθε B
8. μόνον προστασίαν P : προστασίαν μόνον B, Ml, By
9. ἡξιωέναι τὸν τὸ τηνικαῦτα P : ἡξιωέναι τῶν τη-
νικαῦτα B, Ml, By, Za : ἡξιωέναι τὸν τηνικαῦτα To
10. ἡστόχησε P : ἡστόχησεν B : ἡστόχητο Ml, To, By, Za

ἡκατασχέτω φλεχθεὶς καὶ τῷ παραινοῦσαντι μηδὲν ποιῆσαι
 δυνάμενος, ¹τρόπον ἐπινοεῖ δι' οὗ μάλιστα τούτον ὀδυνῆσαι.
 τὰ μέγιστα ὑπετόπαζεν, ὅπερ ἦν καὶ πανάληθες. σιοπήσας
 γὰρ ὡς ἀπάσης πόλεως κατὰ τε Θράκην καὶ πᾶν τὸ Ἰλλυριὸν,
 ἢ θεοφύλακτος τῶν Θεσσαλονικιῶν ²μητρόπολις ὑπερβαλλόν-
 τως ³προὔχει ⁴πλούτῳ τε ποιμνίῳ, καὶ ἀνθρώποις εὐθεάτοις
 καὶ συνετοῖς, καὶ χριστιανικωτάτοις, καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν
 γνοὺς ὡς ἐν καρδίᾳ βασιλέως κεῖται ἡ προλεχθεῖσα μητρό-
 πολις διὰ τὸ λάμπειν ἀπανταχόθεν τοῖς προτερήμασι, καὶ
 ὅτι ταύτης τῶν ἀπροσδοκήτων ⁵τι παθούσης, οὐχ ἥττον τῆς
 τῶν τέκνων σφαγῆς ὀδυνήσει ⁶τὸν τὸ Ῥωμαῖον κράτος ἀν-
 εστεμμένον, ⁷καλεῖ πρὸς ⁸ἑαυτὸν τὴν ἄπασαν τῶν Σιλαβηνῶν
 θηριώδη φυλὴν ⁹(ὑπεῖνιον γὰρ αὐτῷ τηνικαῦτα τὸ ἔθνος ⁹ἄπαν),
 καὶ προσμίξας αὐτοῖς καὶ ἄλλογενεῖς τινὰς βαρβάρους
 στρατεῦσαι πάντας κατὰ τῆς θεοφρουρήτου Θεσσαλονίκης
 παρεκελεύσατο.

110. Μέγιστος ὁδτος στρατὸς τῶν κατὰ τοὺς ἡμετέρους
 χρόνους ὤφθη, ἀγαπητοί. οἱ μὲν γὰρ αὐτοὺς ὑπὲρ τὰς ἑκατὸν

1. μάλιστα τούτον ὀδυνῆσαι P : μάλιστα αὐτῷ ὀδυνῆ-
 σαι B, Ml, To, By, Za
2. Θεσσαλονικιῶν P, Ml : Σαλονικαίων B : Θεσσαλονικαίων By, Za
3. ὑπερβαλλόντως P : ὑπερβαλόντως B, By, Za : ὑπερ-
 βάλλοντι Ml
4. προὔχει P : ὑπερέχει B, Ml, To, By, Za
5. ἀπροσδοκήτων P, Ml, By, Za : ἀπροσδοκήτῳ B
6. ὀδυνήσει P, Ml : ὀδυνήση B, By, Za
7. καλεῖ πρὸς P, Ml, By, Za : καλεῖ δὲ πρὸς B
8. τῶν Σιλαβηνῶν θηριώδη φυλὴν P : τῶν Σιλαβινιῶν
 θρησκείαν καὶ θηριώδη φυλὴν B, Ml, To, By, Za
9. φυλὴν ὑπεῖνιον γὰρ αὐτῷ τηνικαῦτα τὸ ἔθνος P :
 φυλὴν ὑπεκείντο αὐτῷ τὸ ἔθνος I, II, To
 φυλὴν ὑπεκείντο γὰρ αὐτῷ τὸ ἔθνος B, By, Za
 φυλὴν ὑπεκείτο γὰρ αὐτῷ τὸ ἔθνος Ml
10. δυνάμενος P, B, Ml, Za : δυνάμεως By
11. ἀνεστέμμενον P, B, Ml : ἀκαστεμμένον By : ἐκαστεμμένον Za

χιλιάδας διπλῆτας ἄνδρας ἐδόξαζον· οἳ δὲ ὀλίγῳ¹ ἥττους, ἄλλοι πολλῶ² πλείους. τῆς γὰρ ἀληθείας διὰ τὸ ἀπείρον μὴ³ καταληφθείσης⁴, αἱ δόξαι τῶν θεωμένων ἐσχίζοντο. νέον ξέρου στρατὸν ἢ τῶν ὑπὸ Αἰθιοπῶν⁵ καὶ Αἰθῶν κατὰ Ἰουδαίων τὸ πρὶν δπλασάμενον, εἶδομεν⁶ τοῦτον. καὶ ποταμοὺς γὰρ καὶ πηγὰς ἐκλείψαι ἠνούσαμεν, οἷς ἂν στρατοπεδεύσαντες παρενιάθησαν⁷, καὶ τὴν ὅλην γῆν, δι' ἧς παρώδευσαν ὡς πεδῖον ἀφανισμοῦ κατὰ τὸν Ἰωὴλ προφήτην⁸ κατέστησαν.

111. Καὶ ἡ τοσαύτη πληθὺς τοσοῦτῳ⁹ τάχει τὴν ὁδὸν διανύσαι προσετάχθησαν, ὥς μὴδὲ γινῶναι ἡμᾶς τὴν ἔλευσιν αὐτῶν πλην πρὸ μιᾶς ἡμέρας. κυριακῇ γὰρ ἡμέρᾳ μηνυθέντων τούτων, τῇ εἰκάδι δευτέρᾳ¹⁰ τοῦ Σεπτεμβρίου μηνὸς, καὶ τῶν ἁμ- τῆς πόλεως
φιβόλως ἐχόντων, ὥς μετὰ τέσσαρας, ἢ καὶ πέντε ἡμέρας¹¹ μόλις τανθάδε¹² καταλαμβάνουσι¹⁵, ἀντεῦθεν ἀμελέστερον περὶ τὴν αὐτῆς φυλακὴν διαμεινάντων αὐτῇ τῇ νυκτὶ δευτέρᾳ Σαββάτων ἐπιφωσιούσης¹³ ἐπὶ τὰ τεῖχη τῆς πόλεως ἐφθασαν ἀφορητὶ, καὶ πρώτη εὐθὺς ἐπισιτίσας τοῦ πανενδόξου¹⁴

1. ὀλίγῳ P : ὀλίγον B, Μι, Το, By, Za

2. ἄλλοι πολλῶ P : ἄλλοι δὲ πολλῶ B, Μι, Το, By, Za

3. τὸ ἀπείρον μὴ P : τὸ πλεθος μὴ B, Μι, Το, By, Za

4. καταληφθείσης P, Μι, Το, By, Za : καταλειφθείσης B

5. τῶν ὑπὸ Αἰθιοπῶν P : τῶν Αἰθιῶπων B, Μι, Το, By

6. εἶδομεν P, Μι, Το : ἴδομεν B, By, Za

7. παρενιάθησαν P, B, By, Za : παρενιάθισαν Μι, Το

8. τὸν Ἰωὴλ προφήτην P : τὸν προφήτην B, Μι, Το, By, Za

9. τοσοῦτῳ P, Μι, Το, By, Za : τωσοῦτῳ B

10. εἰκάδι δευτέρᾳ P, B, Μι, By, Za : εἰκάδι τῇ δευτέρᾳ Το

11. καὶ πέντε ἡμέρας P : καὶ πρὸς ἡμέρας B :
καὶ πρὸς πέντε ἡμέρας Μι, Το, By, Za

12. τανθάδε P : τὰ ἐνθάδε B, Μι, Το, By, Za

13. ἐπιφωσιούσης P, B : ἐπιφωσιούση Μι, Το, By, Za

14. πανενδόξου P, Μι, Το, By, Za : ἐνδόξου B

15. καταλαμβάνουσι P, Μι : καταλαμβάνουσιν B, By, Za

μάρτυρος Δημητρίου γεγένηται ἐν τῷ ἀμαυρωθῆναι αὐτοὺς¹ τῇ νυκτὶ, καὶ² περὶ τὸ φρούριον³ τῆς καλλινίκου μάρτυρος Ματρῶνης ὥραις ἑκαστῇ ἐνασχοληθῆναι, νομίσαντες ἐκείνο τὴν πόλιν⁴ καθεστηκέναι⁵ ὥς δὲ λοιπὸν ἑσφόρος διηύγασε⁶ καὶ πλησίον οὖσαν τὴν πόλιν ἐγνώρισαν, ὥρμησαν ὁμοθυμαδὸν ἐπ' αὐτήν, ὥς⁷ λέων ἄρπάζων, καὶ ὠρούμενος⁸. ἔτα καὶ τῷ τείχει τὰς κλίμακας ἀνορθώσαντες (αὐταὶ γὰρ αὐτοῖς προιατασιευασμέναι⁹ διεβαστάζοντο· ὁπλοφόροι δι' αὐτῶν ἀνιέναι παρεβουλεύοντο), τότε δὴ, τότε τὸ ἐξάνηυστον καὶ μέγα θαῦμα τοῦ ἀθλοφόρου¹⁰ γεγένηται.

¶ 12. Οὐκ ἐτι γὰρ νοητῇ ἐπισιίασει, ἀλλ' ὀφθαλμοφανεῖς¹¹ ἐνεργεῖα ἐν ὁπλίτου σχήματι κατὰ τὸ τεῖχος ὄφθεις¹² τὸν πρῶτον ἀνιόντα διὰ τῆς κλίμακος, ἥδη τὸν πόδα τῷ τείχει ἐπιβαλόντα τὸν¹³ δεξιὸν, λόγχῃ πλήξας κατὰ τὸ μέσον τῶν δύο ἐπάλξεων

1. αὐτοὺς P : ἐκείνοὺς B, Ml, To, By, Za
2. νυκτὶ καὶ P : νυκτὶ ἐκείνη καὶ B, Ml, To, By, Za
3. φρούριον P, Ml, To, By, Za : φρούρειον B
4. τὴν πόλιν P, B, To, Za : τῇ πόλει Ml, By
5. διηύγασε P, Ml : διήγασεν B : διηύγασεν To, By, Za
6. ὥρμησαν ὁμοθυμαδὸν ἐπ' αὐτήν ὥς P : ὥρμησαν ἐπ' αὐτὴν ὁμοθυμαδὸν ὥς B, Ml, To, By, Za
7. προιατασιευασμέναι P, Ml, To, By, Za : προιατεσιευασμέναι B
8. δι' P, Ml : γὰρ B, To, By, Za
9. παρεβουλεύοντο P : παρεβουλεύσαντο B, Ml, To, By, Za
10. τοῦ ἀθλοφόρου P : τοῦ, ἁγίου ἀθλοφόρου B, By
Ml, To, Za
11. ὀφθαλμοφανεῖς P : ὀφθαλμοφανῇ B, By, Za : ὀφθαλμοφάνει Ml, To
12. ὄφθεις P : ὤφθη B, Ml, To, By, Za
13. τῷ τείχει ἐπιβαλόντα τὸν P : τὸν πόδα ἐπιβαλόντα τῷ τείχει τὸν B, Ml, To, By, Za
14. καθεστηκέναι P, B, Ml : κατεστηκέναι By, Za
15. ὠρούμενος P, B, Ml : ὠρούμενος By, Za

ᾤθησε¹ νεκρὸν ἐπὶ τὸ ἐντὸς, ὅς καὶ διὰ² τῆς κλίματος κυ-
λινδούμενος τοὺς μετ' αὐτῶν συγκατέσπασεν¹² αὐτὸς μὲν εἰς
γῆν καταπεσὼν νεκρὸς. βανίδας δὲ τοῦ οἰκείου αἵματος
ἄμφι³ τὰς ἐπάλξεις καταλιπὼν, ἵνα δὴ φαινόντο, ὅποι τε ἀν-
ῆλθεν καὶ ὅθεν ἐξέπεσεν· ἐτὶ δὲ τοῦ ἀθλοφόρου γέγονε⁶ τὸ
κατόρθωμα δῆλον ἐν τοῦ μηδένα μέχρι τοῦ νῦν τολμῆσαι
τῆς ἀληθείας κατεξαναστῆναι, καὶ κτανερίσασθαι⁷ φιλοδοξίᾳ
τινὶ πλάσασθαι καὶ τὴν ἀνδραγαθίαν ἑαυτῷ περιθῆναι τῆς⁸
τοῦ τολμηροῦ βαρβάρου σφαγῆς, καίτοι τῶν τηνικαῦτα κρα-
τούντων τῆς πόλεως πολλὰ ζητησάντων, καὶ τιμῆσαι⁹ προθε-
μένων τὸν ἀνελόντα τὸν βάρβαρον.

113. Μηδεὶς τοίνυν ἀπιστεῖτω μόνου τοῦ ἀθλοφόρου τὸ
τοιοῦτο¹⁰ γεγονέναι κατόρθωμα, πρῶτον μὲν ἐν τοῦ καὶ πάν-
τας τοὺς ἐνεῖσε¹¹ παρατυχόντας βαρβάρους, πλήθος ὄντας

- 1/. ᾤθησε P : ᾤθησεν B, Ml, To, By, Za
2. ὅς καὶ διὰ P : ὅς διὰ B, Ml, To, By, Za
3. νεκρὸς βανίδας δὲ τοῦ οἰκείου αἵματος ἄμφι P, Za :
νεκρὸς ἄμφι B, Ml, By : νεκρὸς βανίδας δὲ τοῦ οἰκείου
αἵματος ἄμφι To
4. φανοῖτο P : φανοῖτο B, Ml, To, By, Za
5. ἐτὶ P : ὅτι B, Ml, To, By, Za
6. γέγονε P, Ml : γέγονεν B, To, By, Za
7. κτανερίσασθαι P : κὼν ἐρίσασθαι B, Ml, By :
κὼν ἐρίσασθαι To, Za
8. πλάσασθαι καὶ τὴν ἀνδραγαθίαν ἑαυτῷ περιθῆναι τῆς P :
πλάσασθαι τῆς B, Ml, By : πλάσασθαι καὶ τὴν ἀνδραγα-
θίαν περιθεῖναι τῆς To, Za
9. τιμῆσαι P, Ml, To, By, Za : τιμῆς B
10. τοιοῦτο P : τοιοῦτον B, Ml, To, By, Za
11. ἐνεῖσε P, Ml, To, By, Za : ἐνεῖσαι B
12. συγκατέσπασεν P, Ml, Za : συνκατέσπασεν B, By

ἵκανόν, παραχρῆμα δειλία ληφθέντας¹ ἀμέτρῳ ἀποχωρῆσαι τοῦ
τείχους μακρὰν· εἴτα δὲ ὅτι² οὐδὲ τῶν ἀνδρῶν τῆς πόλεως
ἦσαν τινες ἐπὶ τοῦ τείχους κατ' ἐκεινὴν τὴν νύκτα πλήν³
λίαν ὀλίγων, οἳ καὶ αὐτοὶ ταχύτερον κατελθόντες κατὰ
τὸν ὄρθρον οἴοι διανεπαύοντο,⁴ διὰ τὸ μετὰ τινος ἡμέρας,
ὡς εἴρηται τὴν πληθύν⁵ οἴεσθαι τῶν βαρβάρων ἐπίστασθαι.
τὸ δὲ καὶ ταραχὴν ἀθρόον⁶ μεγίστην κατὰ τὴν πόλιν γενέσ-
θαι, ὡς ἅπαντας ἄρδην ὀπλίτας ἐπὶ τὸ τεῖχος ἀναδραμεῖν,
τίς ἂν ἀμφιβάλῃ μὴ⁷ θείας εἶναι ῥοπῆς καὶ ἀγίων ἐπισιί-
σεως ἐνέργειαν,⁸ ὡς δὲ ἡμέρα λοιπὸν ἐγεγόνει, οἱ θῆρες
ἐκείνοι τὸ τεῖχος ἅπαν ἡνίκα περιεΐλιξαν⁹ ἀσφαλῶς, ὡς μη-
δὲ ὕρνεον, τὸ δὴ λεγόμενον, συγχωρῆσαι τῶν πυλῶν ἐξελθεῖν
ἢ ἔξωθεν εἰσελάσαι τῇ πόλει.

114. Τότε δὲ ὥφθη αὐτῶν τηλαυγῶς¹⁰ τὸ ἀνηρίθμον¹¹ πλήθος.

1. ληφθέντας P, Ml, To, By, Za : λειφθένταν B
2. δὲ ὅτι P : δὲ καὶ ὅτι B, Ml, To, By, Za
3. τείχους κατ' ἐκεινὴν τὴν νύκτα πλήν P : τείχους
πλήν B, Ml, By : τείχους κατ' ἐκεινὴν νύκτα
πλήν To, Za
4. οἴοι διανεπαύοντο P ; Ml : οἴοι διαναπαύοντο
B : οἴοι διανεπαύοντο To, Za : οἴκοι διανεπαύοντο By
5. πληθύν P, Ml, To, Za : πλιθύν B; πλυθύν By
6. ἀθρόον P : ἀθρόων B, Ml, To, By, Za
7. μὴ P, B : τῆς Ml, To, By, Za
8. ἐπισιίσεως ἐνέργειαν P : ἐπισιίσεως τὴν ἐνέρ-
γειαν B, Ml, To, By, Za
9. περιεΐλιξαν P, Ml, Za : περιελίξαν B, To, By
10. δὲ ὥφθη αὐτῶν τηλαυγῶς P : δὲ τότε ὥφθη τηλαυ-
γῶς B, Ml, To, By, Za
11. ἀνηρίθμον P : ἀναριθμήτον B, Ml, To, By, Za

ἄπο γὰρ τῆς Ἰκρας τοῦ πρὸς θάλασσαν τείχους τοῦ πρὸς ἀνατολὰς μέχρι τοῦ πέρατος τοῦ δυτικοῦ τοῦ πρὸς¹ θάλασσαν τείχους, ὥσπερ στεφάνη θανατηφόρος² περιέσχον τὴν πόλιν, οὐδενὸς τόπου θεωρουμένου τῆς γῆς, ὃν ὁ βάρβαρος οὐκ ἐπάτει, ἀλλ' ἦν ἰδεῖν ἀντὶ γῆς, ἢ χλόης, ἢ δένδρων τὰς³ νεφάλας τῶν ἀντιπάλων, ἀλλεπαλλήλων ἐπὶ καὶ στενοχωρουμένων, καὶ τὸν εἰς αὖριον⁴ ἡμῶν ἐπισειόντων ἄφικτον θάνατον. καὶ τὸ θαυμαστὸν⁵ ὅτι τῆς ἡμέρας ἐκείνης οὐ μόνον περὶ τὸ τεῖχος ἐκύνουν ὥσεὶ ἄμμος⁶ τὴν θάλασσαν, ἀλλὰ καὶ πλεῖστοι λίαν ἐξ αὐτῶν τὰ περὶ τὴν πόλιν φρούριά καὶ προάστεια καὶ ἄγρους κατελάμβανον⁷, ληϊζόμενοι⁸ πάντας, καὶ τὰ πάντα ἐσθίοντες, καὶ⁹ λεπτύνοντες, καὶ τὰ ὑπόλοιπα τοῖς ποσὶ καταπατοῦντες κατὰ τὸ φόβερρον τοῦ Δανιηλ θήριον καὶ ξιθάμβον. οὐκ¹⁰ ἔχρηζον τότε χάρινα βαλεῖν περὶ τὴν

1. δυτικοῦ τοῦ πρὸς P , Ml : δυτικοῦ πρὸς B, To, By, Za
2. θανατηφόρος P, B, Ml, By : θανατοφόρος To, Za
3. ἢ χλόης ἢ δένδρων τὰς P : ἢ δένδρων ἢ χλόης τὰς B, Ml, To, By, Za
4. εἰς αὖριον P : εἰς τὴν αὖριον B, Ml, To, By, Za
5. τὸ θαυμαστὸν P : τὸ δὴ θαυμαστὸν B, Ml, To, By, Za
6. ἄμμος P : ἄμμος B, Ml, To, By, Za
7. φρούρια καὶ προάστεια καὶ ἄγρους κατελάμβανον P ; φρούριά τε καὶ προάστεια κατελάμβανον B, Ml, To, By, Za
8. ληϊζόμενοι P : λειζόμενοι B, Ml, To, By
9. ληϊζόμενοι πάντας καὶ τὰ πάντα ἐσθίοντες καὶ P : λειζόμενοι πάντα καὶ κατασθίοντες καὶ B, Ml, To, By, Za
10. καταπατοῦντες κατὰ τὸ φόβερρον τοῦ Δανιηλ θήριον καὶ ξιθάμβον οὐκ P : καταπατοῦντες οὐκ B, Ml, To, By, Za

πόλιν, ἥ πρόσχωμα· χάραξ γὰρ αὐτοῖς ἡ τῶν ἀσπίδων, ἄλλεπα-
αλλήλος² καὶ ἀδιοξέυδος³ συμπλοιή· πρόσχωμα δὲ τὸ πύκνον⁴
τῶν σωμάτων νάστον μιμούμενα δίντυων⁵.

115. Τίς λόγος ὑμῖν ἀγαγεῖν ὑπ' ὄφιν δυνήσεται⁶ τὴν ἐρ-
γοῖς αὐτοῖς καταλαβοῦσαν⁷ ἡμᾶς τότε περιστάσιν, οὐκ ἐξ
αὐτομάτου, ἀλλ' ἐξ ἡμετέρων ὄντως ἁμαρτιῶν; καλὸν γὰρ, ἀ-
δελφοί, τὸ ὁμολογεῖν τὴν ἀλήθειαν. ἴσως πεσεῖται καὶ νῦν
ὁ ἕλεος⁸ ἡμῶν ἐνωπίον τοῦ Κυρίου· ἐὰν γὰρ ὁμολογῶμεν,
φησὶ, τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, πιστός ἐστι⁹ καὶ δίκαιος, ἵνα
ἀφήσει¹⁰ ἡμῖν¹¹ τὰς ἁμαρτίας καὶ καθαρίσῃ ἡμᾶς ἀπὸ πασῆς
ἀδικίας. τὸν¹² δὲ ἄφατον φόβον τῇ πόλει τότε περιεποίησεν¹³
καὶ τὸ πρῶτως¹⁴ ἰδεῖν¹⁵ φάλαγγα βαρβαριήν· οὐδέπω γὰρ

1. ἀσπίδων P, Ml, To, By, Za : ἀπίστον B
2. ἄλλεπαλλήλως FP : ἄλλεπαλλήλων B, Ml, To, By, Za
3. ἀδιοξέυδος P : ἀδιεξόδευτος B, Ml, To, By, Za
4. πύκνον P : ὑποκρίνον B, Ml, To, By, Za
5. σωμάτων νάστον μιμούμενα δίντυων P : σωμάτων
μιμούμενα δίντυα B, Ml, By : σωμάτων νάστον μιμού-
μενον δίντυα To, Za
6. δυνήσεται P : δυνήσεται B, Ml, By, Za
7. ἐργοῖς αὐτοῖς καταλαβοῦσαν P : ἐργοῖς καταλαβοῦ-
σαν B, Ml, By, Za
8. ἕλεος P, Ml, By : ἕλεως B
9. ἐστι P, Ml, By : ἐστὶν B
10. ἀφήσει P : ἀφήσῃ B, Ml, By
11. ἡμῖν P : ἡμῶν B, Ml, By
12. ἁμαρτίας καὶ καθαρίσῃ ἡμᾶς ἀπὸ πασῆς ἀδικίας τὸν P
ἁμαρτίας τὸν B, Ml, By
13. περιεποίησεν P, Ml, By, Za : περιεπίησεν B
14. πρῶτως P, Ml, By, Za : πρῶτος B
15. ἰδεῖν P, Ml, By, Za ; ἰδῖν B

οὕτω πλησίον ὥφθησάν ποτε περιναθήσαντες¹ οἱ πολέμιοι καὶ ἄγνώτες ἦσαν οἱ πολλοὶ τῶν² πολιτῶν καὶ τῆς θεᾶς αὐτῶν πλὴν τῶν ἐν στρατιωτικνοῖς τεταγμένων λόχοις, καὶ τῶν ἄλλῳ πῶς ἐθισθέντων μάκρην ποῦ τῆς πόλεως ὀπλι-
τινῶς αὐτοῖς παραταττέσθαι. ἦν³ οὖν ἡ καρδία τότε καὶ τῶν ἀνδρειοτέρων⁴ καὶ τῶν δειλοτέρων⁵ μία γεγεννημένη· τῷ γὰρ ἀνελπίστῳ τῆς σωτηρίας ἡ διαφορὰ τούτων οὐκ ἐγνω-
ρίζετο⁶, πάντων δὲ τὰ δάκρυα ποταμηδὸν ἔρρει κατὰ προσ-
ώπων κατήφειά⁷ τε δεινὴ καὶ ἄλλοίωσις τοὺς πάντας ἡ-
μαύρωσεν, ὥς πληροῦσθαι τότε τὸ προφητικὸν λόγιον τὸ φάσκειν· „πᾶν πρόσωπον ὡς πρόσχημα χύτρας“.

116. Τῶν οὖν ἐνδεχομένων γὰρ εἶναι πάντες ἐνόμιζον τὸ δύνασθαι διασωθῆναι τὴν πόλιν, πασῆς παρὰ ἀνθρώποις ἀν-
ελπιστίας⁸ περὶ αὐτὴν τότε θεωρουμένης. πρῶτον μὲν διὰ τὸ⁹ λοιμὸν φοβερὸν τότε κατασχεῖν αὐτὴν μεχρὶ τοῦ Ἰου-
λίου μηνὸς καὶ⁹ ἀνοχῆς τινος ἐκ φιλανθρωπίας Θεοῦ κα-
ταξιωθείσαν ὥς ἡμέρων ἄχρι πεντηχόντα εὐθὺς τῇ εἰνάδι δευτέρᾳ, ὥς εἴρηται, τοῦ Σεπτεμβρίου μηνὸς καταφθάσαι.¹⁰

1. περιναθήσαντες P, By, Za : περιναθίσαντες B, Mi
2. πολέμιοι καὶ ἄγνώτες ἦσαν οἱ πολλοὶ τῶν P, To, Za : πολέμιοι τῶν B, Mi, By
3. τεταγμένων λόχοις καὶ τῶν ἄλλῳ πῶς ἐθισθέντων μάκρην ποῦ τῆς πόλεως ὀπλιτινῶς αὐτοῖς παραταττέσθαι ἦν P τεταγμένων καταλόγοις ἦν B, Mi, By, Za
4. ἀνδρειοτέρων P, Mi, By, Za : ἀνδρειωτέρων B
5. δειλοτέρων P, Mi : δειλωτέρων B, By, Za
6. τούτων οὐκ ἐγνωρίζετο P : τούτων ἐγνωρίζετο B, By τούτων (οὐκ) ἐγνωρίζετο Mi, Za
7. ἔρρει κατὰ προσώπων κατήφεια P : ἔρρει κατήφεια B, Mi, By, Za
8. ἀνελπιστίας P, Mi, By, Za : ἀνελπιστείας B
9. φοβερὸν τότε κατασχεῖν αὐτὴν μεχρὶ τοῦ Ἰουλίου μηνὸς καὶ P : φοβερὸν κατασχεῖν αὐτὴν καὶ B, Mi, By ; φοβερὸν τότε μεχρὶ τοῦ Ἰουλίου μηνὸς κατασχεῖν αὐτὴν καὶ To, Za
10. Θεοῦ καταξιωθείσαν ὥς ἡμέρων ἄχρι πεντήκοντα εὐθὺς τῇ εἰνάδι δευτέρᾳ ὥς εἴρηται τοῦ Σεπτεμβρίου μηνὸς καταφθάσαι P, To : Θεοῦ εὐθὺς καταφθάσαι B, Mi, By Θεοῦ ... μηνὸς εὐθὺς καταφθάσαι Za
11. τὸ P, B : τὸν By, Mi, Za

τῶν βαρβάρων ἐνείνων τὴν¹ θεήλατον ἐπέλα ὥς² εὗρε³ θῆναι τοὺς
ἐν τῇ πόλει καὶ βραχεῖς τῷ ἀριθμῷ καὶ νενειρωμένους τῇ
προσφάτῃ λύπῃ τῶν τεθαμμένων· δεύτερον δὲ διὰ τὸ³ ἰσόφαμμον
ἐν ἀριθμῷ τῶν πολιορκιούντων⁴· εἴ γὰρ μὴ μόνον τοὺς Μανιε -
δόνας ἅπαντας, ἀλλὰ καὶ Θετταλοὺς, καὶ Ἀχαιοὺς ὑποδοῖτο⁵
τις σωρηδὸν⁶ ἐν Θεσσαλονίῃ τῆνικαῦτα συνηθροισμένους, οὐ-
δὲ πολλοστὸν⁷ μέρος τῶν ἔξωθεν περιστοιχισάντων⁸ τὴν πόλιν
ἐτύγχανον· τρίτον δὲ δ' καὶ πλεόν ἅπάντων τὴν ἀμηχανίαν ἡμῶν
ἐνεποίησεν,⁹ ἐνεῖνο ἦν, ὅτι καὶ αὐτοῦ τοῦ περιλειφθέντος¹⁰ ἐν
τοῦ λοιμοῦ παγανινοῦ¹¹ τε καὶ στρατιωτικοῦ ὀλιγοστὸν πάνυ
μέρος τάχα καὶ ἄχρηστον ἐν τῇ πόλει τῆνικαῦτα ἐτύγχανε,
πολλῶν¹² μὲν ἔξω ἐν προαστείοις καὶ ἀγροῖς¹³ ἐναποκλεισθέντων
ὥσπερ καὶ¹⁴ μὴ δυνηθέντων εἰσβαλεῖν τῇ πόλει διὰ τὸ τρύγης
εἶναι καιρὸν, καὶ ἄθρόως καὶ ἀπροσδοκήτως ἐχέιολλα τῷ

1. ἐνείνων τὴν P : ἐνείνων τὴν ὀργὴν τὴν B, Ml, To, By, Za
2. θεήλατον ἐπέλα ὥς P : θεήλατον ὥς B, Ml, To, By, Za
3. δὲ διὰ τὸ P, : δὲ τὸ B, Ml, To, By, Za
4. τὸ ἰσόφαμμον ἐν ἀριθμῷ τῶν πολιορκιούντων P, Ml, To, By, Za
τὸ ἰς ἀρίθμον ἐν ἀριθμῷ B
5. ὑποδοῖτο P, B, To : ὑποθεῖτο Ml, By
6. σωρηδὸν P, Ml, To, By, Za : σωριδὸν B
7. οὐδὲ πολλοστὸν P : οὐδὲ τὸ πολοστὸν B, By ; οὐδὲ
τὸ πολλοστὸν Ml, To, Za
8. περιστοιχισάντων P, To, Za : περιστοιχησάντων B, Ml, By
9. ἐνεποίησεν P : ἐποίησεν B, Ml, To, By, Za
10. περιλειφθέντος P, Ml, To, By, Za : περιληφθέντος B
11. παγανινοῦ P : παγανατινοῦ B, Ml, To, By, Za
12. ἐτύγχανε πολλῶν P : ἐτύγχανεν τῶν πολλῶν B, Ml, To, By, Za
13. πολλῶν μὲν ἔξω ἐν προαστείοις καὶ ἀγροῖς P :
πολλῶ ἔξω ἐν ἀγροῖς B : πολλῶν μὲν ἔξω ἐν ἀγ -
ροῖς Ml, To, By, Za
14. ἐναποκλεισθέντων ὥσπερ καὶ P : ἀποκλεισθέντων καὶ
B, Ml, To, By, Za

τεῖχει τοὺς πολεμίους περιναθίσαι.¹

117. Ἀμέλει μᾶλλον οἷ πρὸς τὰ ἔξω μέρει² διαφυγόντες ἐ-
σώζοντο, ἢ περ' οἷ εἷς τὴν πόλιν καταφυγεῖν βουλευθέντες.
πλειόνων δὲ καὶ αὐτῶν τῶν ἐπιλέντων νεανιῶν τοῦ τε στρα-
τιωτικοῦ καὶ τῶν ἐν τῷ μεγίστῳ στρατευομένων πραιτωρίῳ⁴
ἅμα τῷ τηνικαῦτα τὴν ἐπάρχον⁵ μετὰ χειρὰς ἔχοντι ἀρχὴν
κατὰ τὴν Ἑλλήνων χώραν δημοσίων ἔνενα χρεῖων ἀποδεδη-
μηκότων, καὶ αὐτῶν δὲ τῶν ἀπομεινάντων τὸ ἀνθος⁶, ὅσοι καὶ
πλούτῳ καὶ φρονήσει, καὶ δούλοις ἀνιμάζουσι⁷ καὶ ἐμπειρο-
πολέμοις ἐναλλωπίζοντο, καὶ ἐν⁸ τοῖς σιρινίοις τῶν ὑπάρ-
χων τοῦ Ἰλλυρίου πρῶτοι ἐτύγγανον, κατὰ τὴν βασιλίδα
τῶν πόλεων ὑπάρχοντες ἦσαν συν φίλοις πολλῷ πλείοσι¹² καὶ
τῇ θεραπείᾳ πάσῃ⁹, προσέλευσιν βασιλεῖ κατὰ τοῦ τηνικαῦ-
τα¹⁰ τὴν ἀρχὴν τῶν ἐνθαδε διέποντος¹¹ ποιησόμενοι.

1. ἀθρόως καὶ ἀπροσδοκῆτως ἐχένολλα τῷ τεῖχει τοὺς πο-
λεμίους περιναθίσαι P : ἀθρόως τοὺς πολεμίους ἐχέ-
νολλα τῷ τεῖχει περιναθίσαι B ; ἀθρόως καὶ ἀπροσ-
δοκῆτως τοὺς πολεμίους ἐχένολλα τῷ τεῖχει περιναθίσαι
M₁, To, By, Za
2. μέρει P : μέρη B, M₁, To, By, Za
3. ἢ περ P, M₁, To, By, Za : ὑπὲρ B
4. πραιτωρίῳ P, M₁, To, Za : πραιτωρίων B : πραιτορίῳ By
5. ἐπάρχον P : ἐπάρχων B, M₁, To, By, Za
6. ἀνθος P : πλήθος B, M₁, To, By, Za
7. ἀνιμάζουσι P, M₁ : ἀνιμάζουσιν B, To, By, Za
8. ἐναλλωπίζοντο καὶ ἐν P, M₁, To : ἐναλλωπίζοντο
καὶ τῶν ἐν B : ἐκαλλωπίζοντο καὶ ἐν By, Za
9. πάσῃ P, M₁, To, By, Za : πάσι B
10. τηνικαῦτα P : τηνικάδε B, M₁, To, By, Za
11. ἀρχὴν τῶν ἐνθαδε διέποντος P : ἀρχὴν διέποντος
B, M₁, To, By, Za
12. πλείοσι P, B, By, M₁ : πλείοσιν Za

ἡμεῖς οὐ δυνάμεθα τῶν κινδύνων ἐκείνων ἐκφράσαι¹ τὸ μέγεθος, τοσοῦτον ὑμεῖς τὸ παντοδύναμον τοῦ Κυρίου πιστεύσατε, καὶ τὸν κολῶν πρεσβευτὴν τῆς ἡμῶν πατρίδος δοξάσατε. ὅτι αὐτοῦ ἐστὶν ἡ δόξα καὶ ἡ τίμη καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων ἄμην².

1. ἐκείνων ~~ἐκεῖνων~~ ἐκφράσαι P

2. δοξάσατε ὅτι αὐτοῦ ἐστὶν ἡ δόξα καὶ ἡ τίμη καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων ἄμην P :
δοξάσατε B, Ml, By

3. A szöveg magyar fordítása

AZ OSTROM SORÁN NYUJTOTT CSODÁKRÓL

I. (13) - §§ 107 - 118

URAM IRGALMAZZ !

107. Azonban itt az ideje, hogy a koszorus, és városát szerető mártir csodatettei közül a leglényegesebbet érintsem. Elmondom hát a segélynyújtóhoz fűződő harcot, mely a Thessaloniké ellen irányuló mindenkori harcok közül kiemelkedően a legnagyobb volt. És beszélek arról a vésteljes, és előre nem látott ostromról, melyből megmentett és ugyeszolván halottainkból támasztott föl minket. Csodálatranélto dolog ez, és hihetetlen is, és messzemenően hosszúra nyujtaná az elbeszélést, ha semmi másról nem is esne szó, csak a dicső mártir felülmulhatatlan hatalmáról, városszeretetének istenhez-illő voltáról, és a város iránti határtalanul nagy gondoskodásáról.

108. Neki köszönetet mondok, és az irásnak véget vetek,

hogy ne legyen akadályoztatva a mi figyelmünk, és az emlékezetben megőrződjék gondoskodások által az elbeszélésben említett gondoskodás. Valamennyiünk szívét őszinte, örök hálaért készítem (valamennyiünk szívét olyanná készítem, hogy a halált saját belátásunk szerint sem törölhetjük ki belőle), nemcsak életünkben, hanem halálunk után is a vészelfordító és városfelszabadító mártír emlékének megőrzésére. Így ti nemcsak életetekben élvezitek a mártír védelmét, de Krisztus rettenetes szószékénél is közbenjár értetek a csalhatatlan bíró előtt, aki kedveli azt, ha szentjei kérést intéznek hozzá, és ő kéréseiknek istenhez illően eleget tesz.

109. Mondják, hogy az avarok akkori kagánja valamilyen kéréssel követséget küldött a kegyes emlékeztető Maurikios^{hoz,} aki akkor a rómaiak fölötti hatalom jogarát kezében tartotta. A kagán, mivel kérését elutasították, feltartóztatatlan haragra gerjedt, és annak, ki őt figyelembe sem

vette, és, noha tehetett volna, mégsem tett kérése szerint, kiesszelt egy módot, amivel, véleménye szerint, a legnagyobb fájdalmat okozhatta, és erre rá is lelt. A kagán, szertetekintve Thrákián és egész Illyrikonon látta, hogy minden városnál magasan fölötte állva tűnik ki gazdagságban, fényességben, szemrevaló, okos és igen keresztényi emberekben a Thessaloniké-beliek Istentől óvott városa.

Egyszóval: úgy vélte, hogy a császárnak szíven fokszik az imént említett város mindenféle előnyével való sugárzása miatt, és hogy a várost érintő valamilyen váratlan esemény nagy szenvedést okoz a római hatalom birtokosának, nem kisebbet, mint a fia halálán érzett fájdalom. Ezért magához hívja egész vad szláv szolgánépét és a vad népet (hiszen akkor az egész nemzetség hatalma alatt állt), és velük más nemzetségbeli barbárokat összevegyítve megparancsolja, hogy valamennyien az Istentől óvott Thessaloniké ellen fegyvert ragadjanak.

Nagynak látszott, szeretteim, kortársaink eme hadserege. Kortársaink azt gondolták, hogy anazok több, mint

százezer felfegyverzett férfit tesznek ki. Ők sokkal kevesebben, amazok sokkal többen vannak. Nem voltak képesek felfogni a valóságot (igazságot) a sokaság láttán, a szemtanúk véleményei megoszlottak. Ezt a sokadalmat szinte Xerkész, az egyiptoniak, vagy a libiaiak új hadseregének tekintették, mely hajdan a zsidók ellen harcolt. És hallottuk, hogy a folyók és patakok kiszáradtak, melyek mellé a fegyveresek lepihentek, és az egész föld, merre elhaladtak, a legpusztább pusztává lett, Joel szavai szerint.

111. És ez a sokaság oly gyors haladásra kapott parancsot, hogy jöttüket csak egy nappal érkezésük előtt tudtuk meg. A híradások szerint szeptember 22-e, vasárnap volt, és a város lakói bizonytalan helyzetben voltak, mert úgy gondolták, hogy a város alatti területre az ellenség bajosan jut el, még négy-öt nap múltán is. Ebből kifolyóan a réérősen várakozók gondatlanságával őrizték a várost a hét második éjszakáján, mikor is az ellenség hangtalanul följutott a város falaira. És akkor rögtön megjelent a falon a dicső

Demeter vértanu árnyéka, és elhomályosította őket ezen az éjszakán. Az ellenség pedig úgy vélekedett, mikor megpillantotta a szépséges mártír Mátróna erődtítménye körül foglalatoskodókat, hogy a városba érkezett. Amikor aztán felvirradt, és észrevették, hogy a városon még kívül vannak, egy szívvel-lélekkel támadták meg a várost, mint a ragadozó orosz-lán, ordítózva.

A szent mártír onlékezetes és nagyszerű csodátette akkor történt meg, mikor a falhoz létrákat támasztva, melyeket készen hoztak magukkal, a falra fölkapaszkodtak. A nehéz fegyverzetűek meggondolták, hogy fölkapaszkodjanak-e.

112. Ésszel fel nem foghatóan, de szemmel láthatóan, cselekedve jelent meg a falon, egy hoplitának az alakjában. Azt, aki a létrán elsőnek kapaszkodott föl, és jobb lábával már a falra lépett, lándzsája hegyével eltalálva kilökte a két védfal közé. A holttest, a létrán végiggördül-

ve, az alatta állókat is lesodorta, miközben a földre ért gurultában. A védfal körül hátrahagyta vérét, miből látszódtott, hogy hová hatolt föl, és honnan esett le. Így esett meg a mártir vitézi tette. Nyilvánvaló, hogy attól a naptól egészen mostanáig senki nem vállalkozott arra, hogy megcáfolja ezt a tettet, esetleg a dicsvágytól sarkallva versenyre keljen vele a mártir kiválóságát magamagának tulajdonítva, vagy kétségbe vonja a merész barbár olpusztítását. Jóllehet, a város akkori hatalmasai sokat nyomoztak ez ügyben, de többre becsülték azt, hogy a fölkapaszkodó barbártól féljenek.

113. Senki se kételkedjék abban, hogy ez a siker egyedül a vértanunak tulajdonítható. Először is valamennyi barbár, aki akkor ott volt, egy elég nagy tömeg, határtalanul meg-

rémülve egycsapásra messze távozott a faltól. Aztán azért is az övé a siker, mert a városbeli férfiak közül igen sokan a falon voltak, kivéve azt a keveset, akik már hamarabb eltávoztak, rendben, és otthon pihentek, mert úgy vélték, mint említettük, hogy a barbár sereg néhány nappal később érkezik meg. Van-e olyan ember, aki kétségbe vonná, hogy isteni parancsra történt, és hogy a szentek árnyékának cselekedete volt az, hogy a városon keresztülzugott a tömeg lármája, mikor a sok hoplita a falakra hégott? Miközben telt-múlt az idő, azok a vadállatok az egész falat meg nem szakadó hadigyűrűvel körbefogták, úgy, hogy mint mondják, még a madár sem mehetett volna ki a kapukon, vagy jöhetett volna be kívülről a városba.

114. Akkor már messziről látszott a mérhetetlen nagy tömeg. Kelet felé a tengerre néző fal ceucsától, nyugati irányban a tengerre néző fal határáig vették körül a várost, mint valami halált hozó koszorú. A belátható területnek nem volt egy olyan pontja, amit a barbárok ne tapostak volna meg. Föld, fa, fű helyett az igen szorosan egymás mellett álló, fenyegető ellenség fejét lehetett látni, □ a számunkra másnap már körülkerülhetetlen halált. És csodálatos volt, hogy ezen a napon nemcsak a fal környékét zárták gyűrűbe, mint homok a tengert, hanem igen sokan közülük a várost környező erődítményeket és földeket is elfoglalták, mindent elraboltak, fölemésztettek, széttörtek, és ami megmaradt, lábukkal taposták össze. Dánielnél leirt félelmetes vadcságot utánozva. A város körül nem kellett sáncot ásni, vagy földbástyát készíteni. Az erődítményt számunkra a szorosan

egymás mellett lévő pajzsok jelentették, és áthatolhatatlan összefonódásuk, a sáncot pedig a testek együttese, mely sűrű hálót utánczott.

115. Miféle beszéd tudja szemetek elé varázsolni a mi akkori helyzetünket, mely nem véletlenül alakult ki, hanem ténylegesen a mi bűneinkből fakadt. Szép elismerni az igazságot, testvéreim. Isten nél talán most is nyom valamit a latba a mi szánakozásunk. Ha, ugymond, elismerjük bűneinket, bizonyos és méltányos is, hogy ne vegye figyelembe azokat. A városra iszonyu rémületet zúdított, mikor először látta a barbárok falanxa. Mert a városbeliek ilyen nagy tömeget még egyáltalán nem láttak, a

katonai sorozásokon kívül - kivéve azokat, akik messze-messze városuktól szoktak hozzá fegyveresen csatasorba állani azokkal. A bátrabbaknak és gyávábbaknak egy szive keletkezett. Közismert dolog volt viszályuk, mely menekülésük kilátástalanságából fakadt; valamennyiük könnye folyamként ömlött. A félelmet keltő szomorúság és fordulat mindannyiukat olyannyira elgyengítette, hogy - mint a próféta mondja, szólván - :

"Elrémülnek tőle a népek, minden arc elsápad."

116. Mindannyian lehetetlennek vélték a város megmenthetőségét, miután emberileg teljes reménytelenséget láttak akkor. Először amiatt, mert egy félelmetes vész kerítette hatalmába a várost július hónapig, és mikor Isten kegyelméből valami kis szünet támadt, ami körülbelül ötven napig tartott, hirtelen, mint mondják szeptember 22-én

megérkezett a barbároknek Istentől küldött csapása, mivel a városbeliek éppen kevesen voltak, és az eltemetettek gyászolása miatt szinte holtá váltak maguk is.

Másodszor azért, mert az ostromlók száma, mint a homok, megszámlálhatatlan volt. Hiszen akkor Thessalonikében a makedónokon kívül thesszaliak és achájok is nagy tömegben jelentek meg, és pedig legkevésbé sem azok között, akik a várost kívülről fogták körbe.

A harmadik dolog pedig, ami a mindebből fakadó zavart leginkább ránk hozta az volt, hogy azok a polgárok és katonák, akik az egész földre jutó vész után életben maradtak, nagyon csekély számban voltak a városban. Többen kint ragadtak a földeken, és nem bírtak a városba jönni, mivel részint aratás ideje volt, részint az ellenség a falakat

erősen és megközelíthetetlenül fogta körül.

117. Jobban jártak azok, akik kifelé menekültek, mint akik a városba akartak jutni. Sok besorozott fiatal, kik egyrészt a katonaságnál, másrészt a praetori seregben szolgáltak, most a nép ügyeinek intézése miatt távol voltak görög földön azzal az emberrel együtt, aki eparchonként tartotta kezében a hatalmat. És a többiek közül is, akik vagyonuk, eszük, szolgálk miatt erősek, a harcban tapasztaltak voltak, és Illyricum hyparchosi hivatalaiban magas tisztségük volt, és most a városok királynője felé fordultak barátaikkal, számban igen sokkal, és az egész szolganéppel, mert a császárhoz indultak; akié akkor a hatalom volt.

118. Így tehát változatos okokból kifolyóan a városban kevés férfi volt, és a menekülés reményét a tanácstalanság tökéletesen megsemmisítette. De nehogy valaki kigunyoljon engem, aki a veszély nagyságáról beszélek, és senki se gondolja azt, hogy előadásomban a kelleténél több bajról szólok, tulzok. Vajon milyen beszéd alkalmas arra, hogy a történetek eme nagyvezetése eseményét megfelelő hírnökként adja elő, ahogy ehhez illik? Én a kellő pillanatban hagytam abba a meggondolatlan írást, hogy a helyzet felmérhetetlen nagyságát beszédem tökéletlenségével ne kisebbítem. Bárcsak olyan szónoki tehetségem és annyi nyelvem és zengzetesen szóló szájam volna, hogy az akkor történetekhez méltó módon tudnám előadni mindezt. Miután eszetekbe idéztem a veszély nagyságát, a többit

is említettem, így Isten könyörületességének gazdagságát. De annak ellenére, hogy beszédetek elnémul, és hálaadásotok sem megfelelő, annál inkább higgyétek az Ur mindenhatóságát, mivel övé a dicsőség, a tisztelet és a hatalom, mindörökké, amen, és dicsérjétek közös hazánk közbenjáróját, minél kevésbé tudjuk mi elmondani ama veszélyek nagyságát.

4. Kommentár

1.// Szent Demeter vértanu

Thessaloniké harcos szentje, Demeter a 280-as években született. Mint a Sancti Demetrii Passio altera auctore anonymo első részében olvashatjuk /Berki Feriz fordításában/ : "előkelő nemzetségből és a szenátorok rendjéből való volt, előbb exceptorként szolgált a hadseregben, majd Hellasz prokonzulja lett, s végül konzuli méltóságot kapott Maximianus császártól. A maga részéről azonban semmibe véve minden földi dicsőséget, hirdette az életadó igéket²". Keresztény hitének bátor vállalása miatt elfogták, és "mint valami roppant nagy zsákmányt vezették az istenkáromló Maximianus elé". Ekkor a császár megparancsolta, hogy lándzsával ölje meg, "így megöletve a dicsőséges vértanu, betöltötte igaz hitvallásának bizonyosságát".

A szakirodalomban több utalás történik arra, hogy Demeter eredeti kultuszhelye a mai Mitrovica, az egykori Sirmium volt. Ezt a hipotézist támasztja alá a Thessalonikétól ugyan távol eső, de Sirmiumhoz közeli Szegeden a Dömötör-torony, mely a XI. századi Dömötör-templom kései gót /XV. századi/ szentélykörüljárós csarnoktemplomának a része. Sántha Ferenc szerint a kultusz Thessalonikébe való átplántálása az V. század második harmadára tehető.

Thessaloniké védőszentje mind a mai napig Demeter, október 26-át, a vértanu mártíromságának napját a bizánci idők óta ünnepli a keleti egyház.

A szent alakjával számtalan irodalmi alkotás foglalkozik: passio, acta, miracula, laudatio, homília.

Ezek sorából kiemelkedik azon csodák gyűjteménye, melyekkel - a kegyes hiedelem szerint - a VI-VII. században a Thessalonikét ért avar-szláv ostromok idején sietett segítségére városának a vértanu.

2./ A Csodák három könyve

A Miracula Sancti Demetrii első könyvének szerzője Johannes, Thessaloniké érseke. Művét feltehetően Herakleios uralkodásának első éveiben írta, a VII. század második évtizedében. A szerző személye a szakirodalom számára nem ismeretes. Nevét két kézirat adja meg: Paris. Gr. 1517 és Athen. 2487. Érsekségének ideje P. Lemerle szerint az Eusebios érsekhez 603-ban keltezett utolsó és a Paulos érsekhez 649-ben keltezett első pápai levéllel meghatározott terminusra esik. Emellett szól az is, hogy Johannes könyvéből kiderül: a szláv ostrom idején, mikor szerzőnk fiatalemberként állt a falakon Eusebios volt Thessaloniké érseke.

Johannes tehát nemcsak kortársa, hanem résztvevője is az eseményeknek: a város keleti részén harcolt, írja az *Érseki levél* 14.c. 132§-ban.

Az első könyv stilisztikai érdekessége, hogy a szerző hol hallgatóságához, hol olvasójához intézi szavait: "írásaim túl hosszúra nyújtásával" I /12/ 93

de: "ilyen megemlékezés zajlik most nálunk is"

I /12/ 103, vagy: "az írásnak véget vetek" I /13/ 108.

A kutatók többsége egyet ért abban, hogy kiadásra átdolgozott szent-beszéd gyűjteménnyel állunk szemben.

Johannes érsek könyvét Byesus a kézirati hagyomány alapján 15 caputra, a fejezeteket 157 paragrafusra osztotta. A könyv tematikus szerkesztésű. Az első három caput testi-, a negyedik lelki betegek csodás gyógyulásáról szól.

I /1/ 1-23 Marianos, Illyricum praefectus-praetoriójának a bénulásból való csodás felépülése.

I /2/ 24-29 Illyricum egyik fővezérének vérömlését beszéli el, amelynek a szent csodája vetett véget.

I /3/ 30-40 Nemrég ragály szedte áldozatait, mondja a szerző, de ebből is kilábalnak, hála szent Demeter csodás beavatkozásának.

I /4/ 41-47 Egy katonát örültség száll meg, de szent Demeter templomában felgyógyul.

A következő három caput a szent csodás megjelenéseiről szól.

I /5/ 48-51 A néhai Maurikios császár üzent hadbavonulásakor Eusebios érseknek: küldje el hozzá szent Demeter maradványait. Az érsek azt válaszolta: hasonló kívánsággal fordult hozzá már Justinianos császár is, és akkor el is kezdték kutatni a szentegyház alatt a reliquiákat, míg a megjelenő szent el nem tiltotta őket a további kereséstől. Egy kevés jóillatu por összeszedésével érték be, amiből Eusebios most Maurikiosnak is küldött.

I /6/ 52-58 A szerző az itt leírtakat Eusebios érsek elbeszéléséből ismeri. Mikor az ezüst cibórium helyreállítási munkálatai folytak a Demeter székesegyházban a szent megjelent a templom egyik szolgája és egy gazdag kereskedő előtt.

I /7/ 59-64 Ebben a caputban is Eusebios érsek visszaemlékezésére hivatkozik Johannes. Megtudjuk, hogy a sekrestyés több ízben lopott azokból a gyertyákból, amelyeket zarándokok ajánlottak föl - tiszteletük jeléül - a szentnek. Demeter megjelent a tolvajnak, és szemére vetette vétkeit.

A következő caputokban az előzőekkel szemben azt látja közös vonásnak a szerző, hogy Demeter itt a város egészének, a lakosság összességének a javára tesz csodát, mégpedig részben békében /8-11/, részben háboruban /12-15/

I /8/ 65-68 Itt arról olvasunk, hogy Thessalonikét egy barbár támadás nyomán éhinség fenyegeti. /A szerző jelzi, hogy erről a támadásról lejjebb még részletesen

szól majd//. Szent Demeter ebben a nehéz helyzetben gabona-szállító hajókat térített csodálatos módon Thessaloniké kikötőjébe, holott azok uti célja tulajdonképpen Konstantinápoly volt.

I /9/ 69-75 Ebben a caputban is arról van szó, amiről az előzőben, hogy röviddel az elbeszélés megírása előtt Konstantinápoly helyett Thessalonikéba érkező gabonaszállító hajók mentik meg a várost az éhínségtől. A császár nagyon megharagszik a főváros ellátását veszélyeztető esemény miatt. Illyricum Thessalonikében székelő praefektusai az elbeszélő előtt is erősítették, hogy ők semmiféle utasítást nem adtak a hajók legénységének.

I /10/ 76-87 Ez a caput arra példa, hogy nemcsak járvány és éhínség elhárításában segít szent Demeter a lakosságon, hanem Maurikios császár utódja idején a belviszály, polgárháboru lecsendesítésével is.

I /11/ 88-92 Ebben a caputban arra hoz példát a szerző, hogy szent Demeter keményen büntetni is tudott, ha erre igaz oka volt. Illyricum egy praefectura megengethetetlenül káromolta a mártírt, és ezért egész testét ellepő betegséggel büntette a nagyhatalmu férfit, amíg az meg nem bánta méltatlan viselkedését.

I /12/ 93-106 A szent számos, városát megmentő csodája közül a szerző csak kettőt kíván példa képpen kiemelni, mert a mindig újabb esetekkel szaporodó csodákat mind elbeszélni nemigen lehetne. Az első ilyen ellenséges rajtaütéssel kapcsolatos csoda fő elemei: a szent ünnepének estéjén díszes ciboriuma tüzet fog, és a templom sekrestyése pánik és fosztogatás megelőzése céljából azt kiáltja: az ellenség a falaknál! Mindenki fegyvert ragad, és ez menti meg a várost, amelyet az éj leple alatt észrevétlenül ötezer válogatott szláv harcos közelített meg.

I /13/ 107-118 Ebben a caputban egy Maurikios császár idején, vasárnap szeptember 22-én kezdődő, egy hétig

tartó avar-szláv ostromról számol be a szerző. Az 586-ra, vagy 597-re datálendő eseménysor vége az, hogy szent Demeter csodálatos oltalmának köszönhetően a város megszabadul a támadóktól, akik a ragályos vásztól rettegve / ez a várost magát röviddel előbb hagyta el/ pánik-szerűen visszavonultak.

I /14/ 119-148 Ez a caput, miként a következő is az előbb elmesélt ostrom történetének kiegészítését tartalmazza. Eusebios érseknek látomása van, amelyben egy tragodos játssza a főszerepet. A látomás előre jelzi Thessaloniké várható szorongattatását. Ettől szent Demeter csodája menti meg a közösséget.

I /15/ 149-157 Az avar-szláv ostrom harmadik napján a város egy kiváló polgára égi látomást lát: arról értesül, hogy szent Demeter kiáll városa oltalmára, és ezután földijeit bátorságra buzdítja.

Mint a rövid tartalmi ismertetés is bizonyítja, a Csodák elrendezése tematikus, az időrendet figyelmen kívül hagyja. Szerzőnk azon fáradozik, hogy az adott témakört az általa leglényegesebbnek tartott eseménnyel zárja le.

A Miracula Sancti Demetrii második könyvének írója ismeretlen. Elbeszélését ott kezdi, ahol Johannes abba-hagyta, utalva arra is, hogy elődje munkáját kívánja folytatni. A második könyv megírásának ideje feltehetően a VII. század második fele.

Hasonlóan Johannes érsekhez, a II. könyv anonym szerzője is a nem túl távoli múlt eseményeit meséli el olvasóinak: a Thessaloniké elleni harmadik, negyedik és ötödik szláv támadást. A. Burmov szerint az események és a leírás időpontja között legfeljebb ötven év telt el.

A Miracula Sancti Demetrii harmadik könyve anonym szerző tollából a X. század elejéről származik. Természeténél és dátumánál fogva is távol áll az előző kettőtől.

3./ Thessaloniké helyzete az első avar-szláv támadás idején

Az első, Maurikios-kori avar-szláv támadás idején, mikor az ellenség százezer harcost számláló sereggel támadta Thessalonikét - válaszul arra, hogy Maurikios megtagadta az avar vezér kérését -, a város több szempontból is nagyon rossz helyzetben volt.

Mint a 116. § -ból tudjuk: "félelmetes vész kerítette hatalmába a várost július hónapig", vagyis a pestis csak egy-két hónappal a szeptember 22-i vasárnapi támadás előtt zajlott le. Erről a járványról szól a III. caput is.

Az ellenség jöttének híre csak egy nappal előzte meg a támadást, így az ostrom teljesen készületlenül érte a várost.

Mivel éppen aratás ideje volt, azok a katonák és polgárok, akik a pestist túléltek, kint ragadtak a földeken, hiszen a városba visszatérni nem tudtak, mert az ellenség azt ostromgyűrűvel fogta körül.

Végül: a vezető polgárok és tisztviselők nem tartózkodtak a városban, a császárhoz utaztak Konstantinápolyba.

Az ellenség egy hét múlva mégis hanyatt-homlok menekült Thessaloniké alól, hogy miért, arról a XIV. caput számol be.

4./ Bibliai utalások, idézetek

110. § "Pusztává lett a mező, gyászol a termőföld"
"Kiszáradtak a víz forrásai"

Joel I.

114. § "A Dánielnél leírt félelmetes vadságot utánozva"
Dániel VII.

115. § "Elrémülnek tőle a népek, minden arc elsápad"
Joel II 6.

II. A Miracula Sancti Demetrii I. könyve 14.
fejezetének tartalmi ismertetése §§ 119-148/

A hagiografikus részletekben gazdag caput, miként a következő is, a 13. fejezetben elbeszéli ostrom történetének kiegészítését tartalmazza. Ezért jelen fejezet az előzőben elbeszélteknek ismétlésébe bocsátkozik, néhány lényeges kiegészítést adva.

Váratlanul megjelenik az avar kagán "hatalmas, vad-állati" /ἰμπεριώδης/ törzse, és ostromgyűrűbe fogja Thessalonikét. A várost fölkészületlenül éri a támadás: anyagi javaknak és fegyvereseknek is hiánya mutatkozik. Erre a Thessalonikére nézve kedvezőtlen helyzetre alapozza a kagán azt a reményét, hogy egy nap alatt megvívhatja szent Demeter városát.

Az avar-szláv sereg a város környékéről fedezi élelem-szükségletét. A harcosok sokaságát /százezer fő/ bizonyítja az a tény, hogy élelmiszer-igényük kielégítése Thessalonikében éhínséget idéz elő.

Az avar-szláv sereg ostrom-technikájáról, felszereléséről sok érdekes részletet tartalmaz a Csodák I. 14. caputja. Erről részletesen később szólnunk.

A sereg nagyságára utal az is, hogy a szerző szerint, aki nemcsak kortársa, szemtanúja is az eseményeknek, ezernél is több gép állt a kagán embereinek rendelkezésére.

Nem csoda, hogy ilyen felkészültséggel szemben Thessaloniké polgárai eleinte tehetetlenek voltak. Az ostrom harmadik napján sikerült ellentámadásba lendülniük, mégpedig az egyik kapunyílást elzáró zsilipszerkezetű ajtó segítségével. Kis számú fegyveres csoport hatolt ki ezen a kapun. De az írás szerint nem a harcosok, hanem a zsilipszerkezet működése keltett az ostromlókban olyan nagy csodálatot és riadalmat is, hogy "minden eszközüket, ami a védfal aláadására szolgált otthagyták, és elfutottak".

Erről a különlegesen záródó kaputól megtudjuk még,

hogy magassága és szélessége két-két kapunyi volt. Talán éppen nagysága és még valamiféle műszaki pontatlansága miatt ez a szerkezet napokon át nem működött. A kapu tárva-nyitva állt, de a könyv nem tesz említést arról, hogy ez a védőknek kárára vált volna.

Thessalonikét hét napon át ostromolták az avar-szláv harcosok, aztán a városbeliek számára teljesen váratlanul elvonultak, állataikat, felszerelésüket az ut mentén hagyva.

Az egy naposra tervezett ostrom egy hétig huzódott, az avar-szláv sereg nem tudott megfelelő mennyiségű élelmiszert összegyűjteni a környékről. A pestis az ostrom idején a város környékén szedte áldozatait. Az éhségtől és a járványtól való félelem sok harcost arra ösztönzött, hogy bebocsátást kérjen a városba. A dezertálás, mint Johannes érsek elbeszéléséből kitűnik, nagy méreteket öltött. Ezek a körülmények késztethették arra az avar-szláv sereget, hogy dolga végezetlenül vonuljon el szent Demeter városa alól.

A történelmi események leírását Eusebios érsek álma vezeti be. Az álombeli jóslat, és más csodás elemek át- meg átszövik a tizennegyedik caputot. A kegyes visszaemlékezés a megalomartir városára nézve kedvező eseményeket gyakran tulvilági erőknek, a harcos szent láthatatlan seregének tulajdonítja. A láthatatlan seregről szóló híradást a szerző - hogy tudósítása hitelét erősítse - a szerinte szükségszerűen objektív barbárok szájába adja.

Lássuk most már milyen figyelmeztetést kapott álmában Eusebios, Thessaloniké akkori érseke. A főpap álmában saját magát látta: a városi színházban ült, rangjához méltatlan helyen. Éppen felállni készült, mikor a színpadra lépett a színész, és egyenesen az érsekhez intézte a szót: "Maradj, mert a tragédia rólad és leányodról szól". Mire az érsek: "Ne fáradj, nincs leányom, és velem kapcsolatban sem tudatsz semmi olyanról, ami tragédiába illene". Erre a szí-

nész: "Bizony van leányod, még hozzá sokgyermekes. És szükség szerű, hogy vele együtt a tragédia rólad is szóljon". Ekkor már megértette az érsek, hogy a várost mondják leányának. És mivel nem akarta megtudni, hogy milyen tragédia fenyegeti kedves Thessalonikéjét, minden erejével azon volt, hogy megakadályozza a színjáték elkezdését. Igyekezete sikerrel járt, a színész eltűnt az álmoképből; az érsek pedig ezután éjjel-nappal azért imádkozott, hogy ne következzen be a színész által emlegetett vész.

Nyolc-tíz nappal később, mikor az avar-szláv sereg ostromgyűrűbe zárta Thessalonikét, az érsek pontosan tudta, hogy ez az a gyászos esemény, amiről a színész beszélni akart.

III. A Miracula Sancti Demetrii I. könyvének

15. fejezete /§§ 149-157/

1. A kézirati hagyomány

A Miracula Sancti Demetrii I. könyvének 15. fejezetét /§§ 149-157/ a következő kódexek tartalmazzák:

Cod. Scorialensis "y II 6" /Andres 314/ s. XII

Cod. Mosquensis 162 /VLAD 380/ anni 1021/1022

Cod. Vaticanus 1608 saec. XI

Cod. Vaticanus 821 saec. XI

Cod. Atheniensis 1027 saec. XII

Cod. Vaticanus 797 /cum fine diverso/ saec. X-XI

Cod. Parisinus 1517 saec. XII

Cod. Athon Esphigm 44 saec. XII-XIII

Cod. Parisinus 1164 /cum fine diverso/ saec. XV

Cod. Atheniensis 2487 /c. 13 aut 15/ saec. XII-XIII

Cod. Athon Laurae 24 - " - saec. X

2. A görög szöveg kritikai kiadása

•Εν τῶν τοῦ θαλοφόρου θαυματουργίων περὶ τῆς τῶν
ἀγγέλων ὀπτασίας
I. (15) = §§ 149-157

149. •Επιφωσνούσης γὰρ τῆς τρίτης ἡμέρας τοῦ προῤῥηθέν-
τος πολέμου, ἐν ᾗ καὶ² τὸ θάρος θεόθεν ἐγγενέσθαι τῇ
πόλει προύστορήσαμεν, ἀνὴρ τις εὐγενῆς καὶ ἐπίδοξος κατὰ
τὸν βίον, τῇ δὲ ἀπλάστῳ καρδίᾳ τυγχάνων³ ἐπιδοξότερος⁴ καὶ
τῇ τῶν καλουμένων ἱλλουστρίων ἀξία τετιμημένος, περὶ οὗ
τάχα καὶ γέγραπται, ἄνθρωποι καὶ εὐθεῖς ἐκ πολλῶν⁵ μοι⁶ ἴδεν⁶
ἑαυτὸν, ὡς ἔφη⁷, καὶ ὕπνου, ὡς δὲ ἀκριβέστερον τοῖς γνησιω-
τέροις ἔλεγεν⁸, ἐν ἐκστάσει γενόμενος, ἐστῶτα πρὸ τοῦ τρι-
βήλου τοῦ ἁγίου ναοῦ τοῦ πανενδόξου μάρτυρος Δημητρίου.
καὶ ἰδοῦ, φησὶ⁹, δύο τινὲς εὐειδεῖς καὶ εὐμεγέθεις ὥφθησάν
μοι, εἰσελθόντες ἔξωθεν ἐν αὐτῷ τῷ τριβήλῳ οὕς καὶ ἐδό-
κουν βασιλέως¹⁰ εἶναι σωματοφύλακας, καὶ ὁ εἷς αὐτῶν φάνει,
ποῦ¹¹ ἐστὶν ὁ κύριος τῶν ὧδε; ὥφθη δὲ ἐν τῇ αὐλῇ¹² τοῦ ναοῦ
εἷς τῶν ὑπηρετῶν αὐτοῦ, καὶ ἀπειρίθη λέγων· τί αὐτοῦ χρε-
ίαν¹³ ἔχετε;

150. Οἱ δὲ εἶπον¹⁴ ὁ δεσπότης ἡμῶς πέπομφε μηνῦσαι αὐτῷ
ἀπόκρισιν. ὁ δὲ ὑπεδείκνυσεν αὐτοῖς τὸ ἅγιον τοῦ ναοῦ
κιβώριον¹⁴ λέγων· ἐνταῦθά ἐστὶν. οἱ δὲ ἄνδρες, ὧν ἡ ὥρασις¹⁵
ἦν ὡς ἀγγέλλων Θεοῦ, πλησιάσαντες τῷ τόπῳ εἶπον¹⁶ τῷ ὑπη-
ρέτῃ¹⁶· κροῦσον καὶ μήνυσον ἡμῶς αὐτῷ. ἐγὼ δὲ θάμβει¹⁷ περι-
βληθεὶς¹⁸ συνηκολούθησα¹⁹ αὐτοῖς ἀπὸ τοῦ τριβήλου, καὶ ἔστιν²⁰
πρὸ ἐνδὸς μεσοστύλου τοῦ ἁγίου κιβωρίου²¹, προσδοκῶν μαθεῖν

1. προῤῥηθέντος P, Ml ; προρηθέντος A, B, By, Za
2. πολέμου ἐν ᾗ καὶ P, A, Ml, By, Za; πολέμου ἀνὴρ καὶ B
3. τυγχάνων P, B, Ml, By, Za; τυγχάνων A
4. ἐπιδοξότερος P, A, Ml, By, Za; ἐπιδοξώτερος B
5. καλουμένων P, A, Ml, By, Za; καλλουμένων B
6. ἴδεν P, A, By, Za; εἶδεν B, Ml
7. ἔφη P, A, Ml, By, Za; ἔφην B
8. ἔλεγεν P, A, B ; ἔλεχθη Ml : ἔλεχθη By, Za
9. φησὶ P, B, Ml ; φησὶν A, By, Za
10. ἐδόκουν βασιλέως P, A, Ml, By; ἐδόκουν τοῦ βασιλέως B
11. αὐτῶν φάνει ποῦ P ; αὐτῶν ἐβόησεν φωνῇ ποῦ A, B, Ml, By
12. ἐκ πολλῶν P, A, B, By, Ml : ἐκόλωντο Za
13. αὐλῇ P ; βασιλειᾷ A, B, Ml, By
14. χρεῖαν P, B, Ml, By ; χρεῖαν A
15. ἅγιον τοῦ ναοῦ κιβώριον P, B ; ἅγιον κιβώριον A, Ml, By
16. ὥρασις P, A ; ὥρασις B, Ml, By
17. ὑπηρέτῃ P, A, Ml, By ; ὑπηρέτει B
18. θάμβει P, A, Ml, By ; θάμβους B
19. περιβληθεὶς P, B, Ml ; περιβλιθεὶς A
20. συνηκολούθησα P, A, Ml, By ; ἡκολούθησα B
21. εἶπον P ; εἶπαν A, B, By, Ml
22. οἱ δὲ ἄνδρες P, A, B ; οἱ ἄνδρες By, Ml
23. εἶπον P ; εἶπαν A, B, By, Ml

τί ἀγγελλοῦσιν¹ παρὰ τοῦ βασιλέως πρὸς τὸν ἄγιον, ὃ δὲ
 ὑπηρετῆς² ἔκρουσεν εἰς τὰς θύρας τοῦ κιβώριου, καὶ παρα-
 χρῆμα ἤνοιξεν ἔνδοθεν ὁ πανάγιος καὶ ἔνδοξος μάρτυς³
 τοῦ Χριστοῦ, καὶ⁴ ἔστη πλησίον⁴ τῶν θυρῶν, ὡς καὶ ἔμοι τῷ
 ἀναξίῳ φαίνεσθαι αὐτόν. Ἐγὼ δὲ πίπτω ἐπ' ὄφιν, μὴ φέρων
 ὁρᾶν τὸ ἀγγελοειδὲς αὐτοῦ πρόσωπον· ἦν γὰρ τῇ ἰδέᾳ κατὰ⁵
 τὴν γραφὴν ἐν⁶ ταῖς ἀρχαιοτέραις αὐτοῦ εἰκόσιν ἐγγεγραμμέ-
 νην· ὃ δὲ χρῶς τοῦ προσώπου αὐτοῦ λαμπιδόνας⁷ ὡς ἡλιασίων
 ἀκτίνων ἀπέπεμπεν, ὡς καὶ ἐπ' ὄφιν κειμένου⁸ καταλάμπες-
 θαι τὸ πρόσωπόν μου τῇ ἀντιτυπία τοῦ ἐδάφους, τῆς αὐτῆς
 με περιστραπτούσης. καὶ κείμενος δὲ πρηνὴς⁹ ἐπιμελῶς
 τοῦ ὡς¹⁰ προσεῖχον¹²· τί ἂν λαλήσαιεν¹³ πρὸς ἀλλήλους, καὶ ἀ-
 κούω ὅτι περ ἡσπάσαντο οἱ ἄνδρες φιλοφρόνως τὸν ἄγιον.
 151. Ὁ δὲ λέγει πρὸς αὐτούς· ἡ χάρις μεθ' ὑμῶν· τίνας δὲ
 ἔνειεν ἐσιύλητε πρὸς¹⁴ με; λέγουσιν οἱ ἄνδρες· ὁ Δεσπότης
 ἀπέστειλεν ἡμᾶς πρὸς τὴν ἁγιωσύνην¹⁵ σου, ταῦτά σοι δηλώ-
 σας, ταχέως ἐξελθὼν δεῦρο πρὸς με· ἡ πόλις γὰρ τοῦς ἐχ-
 θροῖς παραδίδοται. Ἐγὼ δὲ ἀκούσας ταραχθεὶς, καὶ συγχυ-
 θεὶς τῇ ὁδύνῃ τοῦ λόγου, ἀνέστην ἐπὶ τὰς χεῖράς μου, καὶ
 ἀνακλύψας ὀλίγον, ὁρῶ τὸ φιλόανθρωπον καὶ συμπαθεῖς ἐνεῖνο
 πρόσωπον τοῦ ὄντως¹⁶ οἰκτιρμῶνος¹⁶ καὶ φιλοπόλιδος μάρτυρος

1. ἀγγελλοῦσιν P ; ἀναγγελλοῦσιν A ; ἀπαγγελλοῦσι B
 ἀναγγελλοῦσι Ml
2. ὁ πανάγιος καὶ ἔνδοξος μάρτυς P, A, Ml
 ὁ πανενδόξος μάρτυς B
3. μάρτυς τοῦ Χριστοῦ καὶ P, A, Ml ; μάρτυς καὶ B
4. πλησίον P ; πλησίον A, B, Ml
5. γὰρ τῇ ἰδέᾳ κατὰ P, A, Ml ; γὰρ ἡ εἰδέα αὐτοῦ κατὰ B
6. γραφὴν ἐν P ; γραφὴν τὴν ἐν A, B, Ml
7. ἐγγεγραμμένην P ; ἐνγεγραμμένη B ; ἐνγεγραμμένην A
 ἐγγεγραμμένην Ml
8. λαμπιδόνας P ; λαμπηδόνας A, B, Ml
9. κειμένου P, A, Ml ; κειμένον B
10. πρηνὴς P, B, Ml ; πρηνὴς A
11. ὡς P, A, Ml ; ὡσὶν B
12. προσεῖχον P, B, Ml ; προσῆχον A
13. λαλήσαιεν P, A, Ml ; λαλήσειεν B
14. ἐσιύλητε πρὸς P, A, B ; ἐσιύλητε (ἐληλύθατε) πρὸς Ml
15. φιλόανθρωπον καὶ συμπαθεῖς ἐνεῖνο πρόσωπον τοῦ P, A, Ml
 φιλόανθρωπον τοῦ B
16. οἰκτιρμῶνος P, A ; οἰκτιρμονος B, Ml
17. ὄντως P, A, Ml ; ὄντος B
18. ὑπηρετῆς P, A, B, Ml ; ὑπερέτης B_y
19. ἁγιωσύνην P ; ἁγιωσύνην B, A, Ml, B_y

συγνεχυμένον τῇ λύπῃ καὶ κατὰστυγνον, καὶ εἰς γῆν νε-
νευιὸς,¹ καὶ πολλῆς παρῳχήνι² τῆς ὥρας, καὶ ἀφάτου γενομέ-
νης σιγῆς, εἶδον³ αὐτοῦ τὰ δάκρυα διὰ τῶν θεοειδῶν ἐκείνων
παρειῶν⁴ καταβαίνοντα, ὡς⁵ τὸν ὑπηρέτην εἰπεῖν πρὸς τοὺς
ἄνδρας, τί τὸν Κύριόν μου τῇ θλίψει κατεβαπτίσατε; ἄλη-
θῶς εἰ προεγνώκειν τὸν σιοπὸν ὑμῶν οὐκ ἐμήνυον⁶ ὑμᾶς. τό-
τε⁷ τὸ θεολόγον αὐτοῦ ἀνοιξας στόμα ὁ ἅγιος, εἶπε⁸ τῷ ὑπη-
ρέτῃ, ἄφες αὐτοὺς· σύνδουλοί μου εἰσι,⁹ καὶ ἃ ἐκελεύσθησαν,
ταῦτα καὶ ἀπήγγειλαν.

152. Λέγει δὲ πρὸς ἐκείνους· ἀληθῶς ταῦτά μοι δεδήλωκεν
ὁ δεσπότης; οὕτως¹⁰ παρέστη τῷ κράτει¹¹ αὐτοῦ, ἵνα τηλιναύτῃ
πόλις, τοσαύταις γενεαῖς τοῖς ἰδρωσιν αὐτοῦ, καὶ τῷ αἵμα-
τι τῆς¹² τιμίας αὐτοῦ πλευρᾶς οἰκοδομηθεῖσα τῇ πίστει, νῦν
ὑπὸ τῶν ἀνημέρων τούτων θηρίων¹³ διασπασθῇ; ταῦτα τῇ φιλ-
ανθρωπίᾳ αὐτοῦ ἤρεσεν; ἀπειρίθησαν οἱ ἄνδρες, εἰ μὴ ταῦτα
παρέστη αὐτῷ¹⁴, οὐκ ἂν ἀπέστειλεν¹⁵ ἡμᾶς πρὸς τὸ θεοτίμητον
τῆς ψυχῆς σου. τότε πλέον τῇ κατηφείᾳ¹⁶ σκυθρωπάσας ὁ ἅγιος,
καὶ ἐν πολλῇ ὥρᾳ κινῶν¹⁷ τὴν κεφαλὴν ὥσπερ καὶ βουλευόμε-
νος, σὺν θλίψει πολλῇ ταύτην ἔδωκε¹⁸ τὴν ἀπόκρισιν· ἥ γὰρ
πολυστένακτος αὐτοῦ λαλιὰ, καὶ ἡ κατισχνωμένη¹⁹ τῆς γλώτ-
της φωνὴ ἐδήλου²⁰ τὴν περὶ τῆς πατρίδος αὐτοῦ συμπάθειαν

1. νενευιὸς P, A, Ml, By ; νενευιὸς B
2. παρῳχήνι P ; παροχήνιαις A, By ; παρῳχήνιαις Ml
παρῳχήνιαις B
3. εἶδον P, Ml ; ἴδον B, A, By
4. παρειῶν P, B, Ml ; παριῶν A, By
5. παρειῶν καταβαίνοντα ὡς P, Ml;
παριῶν καταβαίνοντα ὡς A, By ; παρειῶν ὡς B
6. ἐμήνυον P, B, Ml, By ; ἐμήνοιον A
7. ὑμᾶς τότε P, B ; ὑμᾶς αὐτῷ τότε A, Ml, By
8. ἀνοιξας στόμα ὁ P, A, Ml, By ; ἀνοιξας ὁ B
9. εἰσι P, Ml ; εἰσιν B, A, By
10. οὕτως P, A, B, By, Za ; οὕτω Ml
11. κράτει P, B, Ml, By, Za ; κράτῃ A
12. τῆς P, A, Ml, By, Za ; τοῦς B
13. τούτων θηρίων P ; θηρίων τούτων A, B, Ml, By, Za
14. αὐτῷ P, A, B ; αὐτῇ Ml, By
15. ἀπέστειλεν P, A, Ml, By ; ἀπέστειλεν B
16. κατηφεία P, B, Ml, By ; κατηφία A
17. κινῶν P, B, Ml ; κεινων A, By
18. ἐδήλου P, A, Ml, By ; ἐδείλου B
19. κατισχνωμένη P, B, Ml ; κατησχνωμένη A, By
20. εἶπε P, Ml ; εἶπεν B, A, By
21. ἔδωκε P, Ml ; ἔδωκεν B, A, By

ἄμετρον αὐτῷ τὴν λύπην γεννήσασαν¹ ἀπειρίθη οὖν τοῖς ἀνδράσιν² πορευθέντες, ἀδελφοί, εἶπατε τῷ ἀγαθῷ δεσπότῃ ταῦτα λέγει ὁ οἰκειός σου καὶ γνήσιος δοῦλος Δημήτριος.

153. Σὺ, δέσποτα, κύριος εἶ καὶ τοῦ καὶ τῆς πόλεως, καὶ παντὸς τοῦ κόσμου, καὶ ὡς ἔχων ἐξουσίαν ἐκέλευσάς μοι³ οἰκεῖν ἐνταῦθα⁴ μετὰ τῶν δούλων σου· πῶς οὖν δύναμαι καταλιπεῖν⁵ αὐτοὺς ἐν τηλικαύτῃ ἀνάγκῃ καὶ ἀναχωρῆσαι, ἢ ποίῳ προσώπῳ θεάσομαι⁶ τὴν ἄλωσιν⁶ τῆς πατρίδος μου; ποία δὲ μοι ζῶῃ τῶν πολιτῶν μου ἀπολλυμένων; ἀλλὰ μᾶλλον ὥσπερ, εὐχουμένων αὐτῶν, πνευματικῶς συνήμην αὐτοῖς, οὕτω καὶ κινδυνεύοντων οὐκ⁷ ἀπολιφθῆσομαι⁸ αὐτῶν· ἀλλ' ἢ σωζομένων⁹ αὐτῶν, σώζομαι¹⁰, ἢ διαφθειρομένων¹¹ αὐτῶν, συναποθνήσκω αὐτοῖς· καὶ σὺ¹² γὰρ αὐτὸς, καίτοι δεσπότης ὑπάρχων, τὴν¹² ψυχὴν σου τέθεικας¹³ ὡς ποιμὴν ὑπὲρ τῶν προβάτων· ἐπίσταμαι δὲ ἀκριβῶς ὅτι οὐ νικῆσωσιν¹⁴ αἱ ἁμαρτίαι ἡμῶν τὴν εὐσπλαγχνίαν σου, ἡμέγα ἐφ' ἡμᾶς, καὶ ὁ θυμός σου ὁ δίκαιος τῆς ἐπιστροφῆς ἡμῶν χρήζει¹⁵, οὐ τῆς διαφθορᾶς¹⁶· ἔχων οὖν τὴν ἐξουσίαν πάντων, ἀγαθὴ¹⁷ δέσποτα, ὁ μελεύεις ποιήσον εἰς ἡμᾶς· ἐγὼ γὰρ, ὡς προεἶπον, ἢ σωζομένων σώζομαι¹⁸, ἢ διαφθειρομένων αὐτῶν, συναποθνήσκω αὐτοῖς.

ὅτι τὸ
ἐλεός σου

1. γεννήσασαν P, A, Mⁱ ; γεννήσασα B : γεννήσασαν B^y
2. ἀνδράσιν P, A, Mⁱ, B^y ; ἀνδράσι B
3. μοι P, B, Mⁱ, B^y ; με A
4. ἐνταῦθα P, B, Mⁱ, B^y ; ἐνταῦτα A
5. καταλιπεῖν P, B, Mⁱ ; καταλείπειν A, B^y
6. ἄλωσιν P, B ; ἀνάλωσιν A, Mⁱ, B^y
7. κινδυνεύοντων οὐκ P, B ; κινδυνεύοντων αὐτῶν οὐκ A, Mⁱ, B^y
8. ἀπολιφθῆσομαι P ; ἀπολείφθῆσομαι A, B, Mⁱ, B^y
9. σωζομένων P, B, Mⁱ, B^y ; σωζομένων A
10. σώζομαι P, B ; συνσώζομαι A ; συσώζομαι Mⁱ : συνσώζομαι B^y
11. διαφθειρομένων P, B ; φθειρομένων A, Mⁱ, B^y
12. καὶ σὺ γὰρ αὐτὸς καίτοι δεσπότης ὑπάρχων τὴν P, A, Mⁱ
καὶ γὰρ σὺ δεσπότης τὴν B
13. τέθεικας P, Mⁱ ; τέθηκας A, B, B^y
14. νικῆσωσιν P ; νικῆσουσιν A, B, Mⁱ
15. χρήζει P, B, Mⁱ, B^y ; κρίζει A
16. οὐ τῆς διαφθορᾶς P, B ; οὐ διὰ τῆς φθορᾶς A
οὐδὲ τῆς φθορᾶς Mⁱ, B^y
17. ἐξουσίαν πάντων ἀγαθῶν P, Mⁱ ; ἐξουσίαν πάντων ἀγαθῶν A, B^y ; ἐξουσίαν ἀγαθῶν B
18. σωζομένων σώζομαι P : σωζομένων αὐτῶν σώζομαι A
σωζομένων αὐτῶν σώζομαι B, Mⁱ, B^y
19. θεάσομαι P, B : θεάσωμαι A, B^y, Mⁱ
20. οὐ B^y : ου P, A, B, Mⁱ

154. Ταῦτα τοῦ εὐσπλάγχχνου λαλήσαντος μάρτυρος, ἀνέσφηλε¹ μινρὸν ἢ ταλαίπωρό² μου ψυχὴ τῆς περιεχούσης αὐτὴν οὐδύνης. ἀποκριθέντες δὲ δῆθεν οἱ ἄνδρες, λέγουσι³ τῷ ἁγίῳ ταῦτα κελεύεις εἰπεῖν ἡμᾶς τῷ δεσπότῃ; λέγει ὁ ἅγιος, ναὶ, παραινᾶλῶ. ἠρώτησαν ἐκεῖνοι, τί οὖν οὕμ ἔρχη⁴ μεθ' ἡμῶν; σιόπησον μὴ λυπηθῇ⁵ ὁ ἀποστείλας ἡμᾶς ὡς παραινουσθεῖς. ἀπειρίθη ὁ ἅγιος· ἐγὼ οἶδα ὅτι ἀεὶ τὴν δογὴν αὐτοῦ προλαμβάνει ἢ φιλανθρωπία, καὶ τὴν ἀγαθότητα αὐτοῦ ἠκριβωμένος ἁρμόδιον αὐτῷ⁶ δέδωκα τὴν ἀπόκρισιν. καὶ ταῦτα εἰπὼν ἠσπάσατο⁷ τοὺς ἄνδρας, καὶ τὰς ἀργυρέας⁸ θύρας ἀποκλείσας, ἐν αἷς καὶ εἰστήκει⁹, ἔνδον ἔμεινεν, μὴ ἀναχωρήσας ἡμῶν χάριτι⁹ Θεοῦ. καὶ εὐθέως ἐγὼ, φῆσιν ὁ ἁμαρτωλὸς¹⁰, ἦλθον εἰς ἔμαυιόν:

1. λαλήσαντος μάρτυρος ἀνέσφηλε P, Ml ; λαλήσαντος ἀνέσφιλεν B ; λαλήσαντος μάρτυρος ἀνέσφιλε A, By
2. ταλαίπωρος P, B, Ml, By ; ταλαίπορος A
3. λέγουσι P, Ml ; λέγουσιν A, B, By
4. ἔρχη P, B, Ml, By ; ἔρχει A
5. λυπηθῇ P, B; Ml, By ; λυπηθεὶ A
6. ἠκριβωμένος ἁρμόδιον αὐτῷ P
- " - " - αὐτῇ A, Ml, By
7. ἠσπάσατο P, B, Ml, By ; εἰσπάσατο A
8. ἀργυρέας P, A, B, By ; ἀργυρίας Ml
9. χάριτι Θεοῦ P, B ; χάριτι Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ A, Ml, By
10. Θεοῦ αλλοδεξενον καὶ παραδοξον βουλομαι διηγησασθαι ἀγαπητοὶ ὁπερ εθεασαμην τοῖς ὀφθαλμοῖς μου γυνὴ γὰρ τις ἦν ἐπὶ τοῖς ποσὶ τοῦ ἁγίου μάρτυρος ἐφεζομένη ἐπὶ θρόνου ἀργυροῦ ἢ τις αἰουσας τὰς τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων ἀποκρισεῖς ἀβαστασα δῆθεν ἡ γυνὴ ἐπειρατο ἐξιεναι τοῦ κιβωρίου ὁρμὴ δὲ μεγίστη διαναστας καὶ ὁ μάρτυς κατεσχεν αὐτὴν τῆς χειρὸς καὶ ἐληύσας πάλιν ἐπὶ τὸν θρόνον αὐτῆς καθίζει αὐτὴν εἰπὼν διὰ τὸν κυριον μὴ ἐξελθῆς ἐνθεν μὴ δὲ ἀφῆς τὴν πόλιν χρεια γὰρ σου ἐστὶν αἰεὶ μὲν μάλιστα δὲ ἐν τῷ παρόντι κείρω τούτο οὖν ὡς ἐπὶ κυρίου Θεοῦ ἰδὼν ἐξεστὴ τῇ διανοίᾳ ἐξ ὑπνος δὲ γενομένος τοῖς πασὶ τὰ ὁραθέντα ἀφηγησαμην ἐπερωτήσας δὲ τὸν πρὸς μοναριον τοῖς ἀν εἰη ἡ γυνὴ ἠρετο μοι αὕτη ἐστὶν ἡ κυρία Εὐταξία ἡ τις κινῶν χρόνῳ συναναπεπαυται τῷ ἁγίῳ πάντων δὲ τούτων αἰουσάντων ἐγνώσαν τὸν ἅγιον μάρτυρα μεθ' ἡμῶν εἶναι δύο καὶ μετὰ πλείστης προθυμίας ἠγωνίζοντο τοῖς τοῦ πολεμοῦ στρατευμασιν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν ὡ ἡ δοξὰ καὶ τὸ κράτος νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων ἀμήν. B
11. ἐγὼ φῆσιν ὁ ἁμαρτωλὸς P, A ; ἐγὼ ὁ ἁμαρτωλὸς Ml, By
12. εἰστήκει P, B ; ἐστῆκει A, By, Ml

οὗ γὰρ¹ τέλεον ἐνοιμώμην. ταῦτα τεθέαται² ὁ κάλλιστος ἔ-
κκετος ἀνὴρ καὶ φιλόθεος παραχρῆμά τε διὰ τοῦ τείχους
παντὸς διαδραμὼν, παρεθάρβυνε³ τοὺς πόλιτας, τοῦτο μόνον
λέγων αὐτοῖς, θαρσεῦτε²³, ἀδελφοί, ὁ ἀθλοφόρος μεθ' ἡμῶν²⁴ ἔσ-
τιν· ἐλπίζομεν εἰς⁴ Χριστὸν, οὐχ ἄφεται⁵ ἡμῶν κακόν. ἔκτο-
τε, γὰρ ὡς⁶ προέγραπται, καὶ τόλμαν ἀνδρείας⁷ οἱ τῆς πόλε-
ως ἠμφιάσαντο⁸, καὶ τῶν ἐχθρῶν κατεξανιστάντο⁹ οἱ μὴδε¹⁰
φῶνην πρῶτον ἀφιήναί¹¹ δυνάμενοι τῷ μεγέθει τοῦ φόβου.

155. Εἰς ὕστερον δὲ τοῖς γνησιωτέροις¹² ἰδίᾳ¹³ πᾶσαν τὴν
ῥηθεῖσαν ὀπτασίαν τηλαυγῶς ἐξηγήσατο· καὶ τοῦτο ἀναγκας-
θεῖς, καὶ βιασθεῖς¹⁴ παρ' ἡμῶν¹⁵ τὴν αἰτίαν, δι' ἣν ἡμεῖς εἶπετν
τοῦ τείχους βαδίζων διεβεβαλιοῦτο¹⁵ πᾶσιν¹⁶ σωτηρίαν¹⁷ τῆς πό-
λεως. ταῦτα ἐνδείξαμένου περὶ ἡμᾶς τοῦ πανενδόξου μάρ-
τυρος Δημητρίου, καὶ ἀληθῆ¹⁸ τὴν ὀπτασίαν τῶν πραγμάτων
τοῦ¹⁹ πέρατος ἀποδείξαντος, τίνα αἶνον ἢ δοξολογίαν περὶ
αὐτοῦ τῷ Θεῷ ἀντιδῶσομεν¹⁸, ποίαν δὲ τιμὴν, ἢ εὐνοίαν τῷ
μάρτυρι προσαγάγωμεν¹⁹, ἰσόρροπον²⁰ τῆς αὐτοῦ πολυευσπλάγ-
χνου²⁶ προθέσεως, ὅς διὰ τοὺς ἀπείρους αὐτοῦ περὶ ἡμᾶς οἰ-
κτιρμοὺς²¹ τὸν Κύριον ἡμῶν καὶ Θεὸν Ἰησοῦν τὸν Χριστὸν²²

1. οὗ γὰρ P ; οὐδὲ γὰρ A, Ml, By
2. τεθέαται P ; τεθέατο A, Ml, By
3. παρεθάρβυνε P, Ml ; παρεθάρυνε A, By
4. ἐλπίζομεν εἰς P ; ἐλπίζομεν δὲ εἰς A, Ml, By
5. ἄφεται P, Ml, By ; ἄφεται A
6. ἔκτοτε γὰρ ὡς P ; ἔκτοτε ὡς A, Ml, By
7. ἀνδρείας P, A, By ; ἀνδρίας Ml
8. ἠμφιάσαντο P ; ἠμφιέσαντο A, Ml, By
9. κατεξανιστάντο P ; κατεσηρόντο A ; κατεπει-
ρώντο Ml : κατετήρωτο By
10. δὲ P, A ; τὴν Ml, By
11. ἀφιήναι P ; ἀφιέναι A, Ml, By
12. γνησιωτέροις P ; γνησιωτέροις A ; συνοικιοτέροις Ml, By, Za
13. ἰδίᾳ P ; ἰδιδίαν A ; ἰδίαν Ml, By, Za
14. βιασθεῖς P ; θληβεῖς A, By ; θλιβεῖς Ml : θλιφθεῖς Za
15. διεβεβαλιοῦτο P, Ml, By, Za ; διεβαιηεῦτο A
16. ἀληθῆ P, Ml, By ; ἀληθεῖ A
17. ὀπτασίαν τῶν πραγμάτων τοῦ P ; ὀπτασίαν τοῦ A, Ml, By
18. ἀντιδῶσομεν P ; ἀντιδῶσωμεν A, Ml, By
19. προσαγάγωμεν P, Ml, By ; προσαγάγομεν A, Ml
20. ἰσόρροπον P, Ml ; εἰςόρροπον A, By
21. οἰκτιρμοὺς P, Ml ; οἰκτιρημοὺς A : οἰκτῆρμούς By
22. Ἰησοῦν τὸν Χριστὸν P ; Ἰησοῦν Χριστὸν A, Ml, By
23. θαρσεῖτε P, A, Ml : θάρσῃτε By
24. ἡμῶν P, A : ὑμῶν By, Ml
25. πᾶσιν τὴν σωτηρίαν P, A, By, Za : πᾶσι τὴν σωτηρίαν Ml
26. πολυευσπλάγχχνου P, A, Ml, By : πολυευσπλάγχχνου By

ἔμιμήσατο, καὶ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τέθεικεν¹ ὑπὲρ ἡμῶν τῶν
ἀναξίων καὶ ἁμαρτωλῶν, καὶ οὐ μόνον τὴν δεσποτικὴν κέλευ-
σιν εἰς τὴν θεϊκὴν² ἀφορῶν φιλανθρωπίαν διανεβάλετο, ἀλ-
λὰ καὶ συναποθνήσκειν ἡμῖν³ ὁ πολὺσπλαγχνός⁴ ἀπειρίνατο; ὡς
φυκῆς ἀγίας, καὶ φιλοπόλιδος, καὶ οἰκτιρμονος. ὡς συνέσεως
θεοπαρόχου⁵, καὶ βουλῆς θεαρέστου, καὶ οἰκονομίας ἀγιοπρεποῦς.
156. Ἐπειδὴ γὰρ ἠπίστατο τὸν τῶν ὅλων δεσπότην Θεὸν μὴ
συναπολλύντα τὸν δίκαιον μετὰ τῶν ἁσεβῶν⁶, μηδὲ ἔδωκε τὴν
βλάβειν τῶν ἁμαρτωλῶν ἐπὶ τὸν κλήρον⁷ τῶν δικαίων. Ἐώρα δὲ
καὶ τὰς ἡμετέρας ἁμαρτίας, πᾶσαν ὑπερβαίνουσας πρεσβείας
δύναμιν, καὶ εὐλαβηθεὶς, ὡς οἶμαι, μὴ περὶ ἡμῶν ἰκετεύσας,
παρακινουμένη τὴν θεόσδοτον⁸ ταύτην γνώμην, ἐβουλεύσατό τε
καὶ διεπράξατο, μείνας ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ καὶ μὴ ἀναχωρήσας
τῆς πόλεως, ἵνα τῷ μὴ αὐτὸν πάθῃ τί⁹ τῶν ἀτόπων, μὴ δὲ ἡ
πόλις πειραθεῖ¹⁰ τῶν ἐπηρτημένων κακῶν. Ἀλλὰ¹¹ ὥσπερ στέφα-
νον¹² ἐν χρυσοῦ νενοθευμένου γενόμενον, ἔχοντα λίθον τί-
μιον, ἕνα καὶ μόνον κατὰ τὸ ἔμπροσθεν, θέλοντος τοῦ διοι-
κητοῦ τῆς οἰκίας πυρὶ τοῦτον καταχωνεῦσαι¹³ πρὸς καθάρσιν
τοῦ κειβδηλευμένου χρυσοῦ¹⁴, ὁ οἰκοδεσπότης οὐ συνεχώρη-
σεν, ἵνα μὴ τὸν χρυσὸν¹⁵ καθάρῃ τὸ πῦρ τὴν λαμπρότητα¹⁶

1. ψυχὴν αὐτοῦ τέθεικεν P ; ψυχὴν τέθηκεν A, By
- " - τέθεικεν Ml
2. θεϊκὴν P ; θεϊκὴν A, Ml, By
3. καὶ συναποθνήσκειν ἡμῖν P ; καὶ συν αὐτῷ θνήσκειν
ἡμῖν A ; καὶ συν αὐτῷ θνήσκειν ἡμῖν Ml, By
4. πολὺσπλαγχνός P ; πολὺεὐσπλαγχνός A, Ml, By
5. θεοπαρόχου P, A ; θεοπαρέσχου Ml, By
6. μετὰ τῶν ἁσεβῶν P ; μετὰ ἁσεβῶν A, Ml, By
7. τὸν κλήρον P ; τῷ κλήρῳ A, Ml, By
8. θεόσδοτον P, A ; θεόδοτον Ml
9. ἵνα τῷ μὴ αὐτὸν πάθῃ τί P ; ἵνα μὴ αὐτὸς πάθῃ τί Ml
ἵνα (...) μὴ αὐτὸς πάθῃ τί A : ἵνα μὴ αὐτὸς παθεῖν τί By
10. πειραθεῖ P ; πειραθῇ A, Ml, By
11. ἀλλὰ P ; ἀλλ' A, Ml, By
12. στέφανον P, Ml, By ; στέφανος A
13. καταχωνεῦσαι P, Ml ; καταχωνεῦσαι A, By
14. κειβδηλευμένου χρυσοῦ P
- " - χρυσοῦ Ml, By
κειβδηλευμένου - " - A
15. χρυσὸν P, Ml, By ; χρυσοῦν A
16. τὴν λαμπρότητα P ; τῇ λαμπρότητι A, Ml, By

τοῦ λίθου διαλυμαίνοντο¹ οὕτως² καὶ τότε, μυρίων θανάτων ἄξιων ὄντων ἡμῶν διὰ τὰ πολλὰ ἡμῶν πλημμελήματα, οὗ κατέφθειρεν³ τὴν πόλιν ὁ κύριος, ἵνα μή τι τῶν ἀναξίων συν-οικνοῦντι ἡμῖν τῷ ἄθλοφόρῳ⁴ προσγένηται.

157. Ἀλλ' ἐκτενῶς ἔπαντες δεηθῶμεν, ἀγαπητοὶ, καὶ τὰς πορείας⁵ ἡμῶν εἰς θεαρεσιτίαν διηγήσωμεν⁶, ὥς ἂν μέχρι τήλους⁷ εὐχαῖς καὶ ἔργοις τὸν ἄθλοφόρον περιπρατήσωμεν σύνοικον. τούτου γὰρ ἡμῖν κατορθουμένου⁸, καὶ τὴν θείαν ἀνενδοιάσ-τως εὐμένειαν ἔξομεν⁹ ἡμᾶς, καὶ τειχίζουσαν κατὰ σώζουσαν τῶν νοητῶν¹⁰ πρῶτον πολεμίων, ἔπειτα καὶ τῶν αἰσθητῶν¹¹, καὶ ῥυομένην ἡμᾶς τῆς αἰωνίου κολάσεως¹², καὶ προξενούσαν τὴν βασιλείαν ἡμῖν τὴν οὐράνιον. παρακαλῶ δὲ ὑμῶν, ἀδελφοὶ, τὴν θεοσύλλειτον ἐκκλησίαν ἐκ πάσης ψυχῆς καὶ δυνάμεως ἐμβο-ῆσαι πρὸς Θεὸν τὸν οἰκτιρμονα περί τε τῆς θεοφυλάκτου ἡμῶν πόλεως, καὶ περὶ τοῦ παντός τῶν χριστιανῶν εὐσεβοῦς πολιτεύματος, καὶ ὥς περὶ τοῦ ἑκτρούματος¹³ μνησθῆτε καὶ τῆς ἑμῆς ταπεινώσεως¹⁴, ταύτην μοι μεγίστην ἀντιδιδόντες χάριν¹⁵, ἀνθ' ὧν τοῦ πολίτου καὶ μετὰ¹⁶ Θεὸν δεσπότου ἡμῶν, τοῦ πανενδόξου, λέγω, μάρτυρος Δημητρίου, τὰς φιλανθρώπους καὶ

1. διαλυμαίνοντο P, Ml, By ; διαλυμενοίτο A,

2. οὕτως P, A, By ; οὕτω Ml

3. κατέφθειρεν P : κατέφθηρε A
κατέφθειρε Ml, By

4. ἄθλοφόρῳ P, Ml, By ; ἀθληφόρῳ A

5. πορείας P, Ml ; πορίας A, By

6. διηγήσωμεν P ; ὀδηγήσωμεν A, Ml, By

7. τήλους P, A ; τέλους Ml, By

8. κατορθουμένου P ; κατορθομένου A
κατωρθωμένου Ml : κατορθωμένου By

9. ἀνενδοιάστως εὐμένειαν ἔξομεν P, Ml

ἀνενδυάστως εὐμένειαν ἔξομεν A, By

10. τῶν νοητῶν P, Ml, By ; τὸν νοιτῶν A

11. αἰσθητῶν P, Ml, By ; ἔσθητῶν A

12. ἑκτρούματος P, Ml ; ἑκτρόματος A, By

13. ταπεινώσεος P ; ταπεινώσεως A, Ml, By

14. ἀντιδιδόντες χάριν P

- " - τὴν χάριν A, Ml, By

15. καὶ μετὰ P ; καὶ προστάτου καὶ μετὰ A, Ml, By

16. κολάσεως P, A, Ml : καλάσεως By

ἄειμνήστους θαυματουργίας, καὶ ἐμμέρει, πλὴν φιλαληθῶς
ὥς ἐνέστι², συγγραψάμενος, ταῖς φιλοθέοις ὑμῶν παρεθέμην
καὶ φιλομάρτυσιν ἀποστόλῃς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν,
μεθ' οὗ τῷ παμβασιλέ³ Θεῷ καὶ Πατρὶ, σὺν τῷ ζωοποιῷ αὐτοῦ,
καὶ ἁγίου Πνεύματι ἡ δόξα, ἡ τιμὴ⁴, καὶ ἡ προσκύνησις ὑπὸ
πάσης κτίσεως ἀναπέμπεται ἀπ' ἀρχῆς, καὶ νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ
εἰς τοὺς αἰῶνας⁵ τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

1. καὶ ἐμμέρει πλὴν P, A
καὶ ἐν μέρει πλὴν M¹, B²
2. ἐνέστι P, A
ἐνέστη M¹, B²
3. παμβασιλέ P
παμβασιλεῖ A, M¹ : βασιλεῖ B²
4. δόξα ἡ τιμὴ P
δόξα καὶ ἡ τιμὴ A, M¹, B²
5. αἰῶνας P, A, M¹ : αἰνῶας B²

3. A szöveg magyar fordítása.

A HIRNÖKÖK JELENÉSEVEL KAPCSOLATOS CSODÁKBÓL

I(15) - §§ 149-157.

149. Miután a fent említett háborúnak a harmadik napja, amelyen, mint mondtuk, a városba isteni rendelésből bátorság is költözött, egy bizonyos nemes és dicsőséges életű és szíve tisztasága folytán még ennél is dicsőségesebb férfiú, aki az ugynevezett illusztrioszok rangját viselte, és akiről már korábban is írtam:

- "Az ártatlanok és igazak hozzám ragaszkodnak" -

látta magát álmában, illetve, amint pontosabban kifejezte magát: önkivületben a dicsőséges Demeter vértanu szentséges templomának kapuja előtt állt. És lám, mondja, két jó formájú és jó nagy alak tűnt föl előttem; ezek kívülről jöttek a bejáráthoz, és úgy tűnt, hogy a császár testőrei ők. Egyikük hangosan így kiáltott fel:

"Hol van az itteniek ura?"

Es a templom szentélyének fő helyén látható volt egy a templom szolgái közül, és ő e szavakkal válaszolt:

"Miért van rá szükségetek?"

150.

Ők pedig így szóltak:

"Urunk azért küldött bennünket, hogy választ vigyünk neki."

Amaz pedig megmutatta nekik a szent cibóriumot, mondván:

"Itt van."

A férfiak, kiknek a látvány Isten angyalainak látványa volt, közelebb léptek ehhez a helyhez, és azt mondták a templomszolgának:

"Kopogtass, és jelents be minket neki!"

En nagyon csodálkoztam, de követtem őket a tribelosztól, és a szent cibórium egyik oszlopa mellett megálltam, arra vártam, hogy megtudjam, milyen hirt hoznak a Királytól a szentnek. A templomszolga megkopogtatta a cibórium ajtaját, és azt belülről tüstént kinyitotta Krisztus szentséges és dicső mártirja, és az ajtó közelében megállt, ahogy én, az erre méltatlan láttam őt. En arcra estem, nem bírva elviselni az ő angyalhoz hasonló arcának látványát. Mert olyan volt a látványa, mint amilyennek a festménye mutatja a régibb őt ábrázoló ikonokon. Archőre, mint a fényes napkorong világított, úgy hogy még arcraborulva is visszatükröződött orcám a durva talajról, miközben a fény körülragyogott engem. És leborulva nagyon vágytam fülemmel felfogni, hogy miről beszélnek a melletttem lévők, és hallom is, hogy a férfiak barátságosan köszöntik a szentet.

151.

És a szent így szól hozzájuk:

"Üdv néktek. (Isten kegye legyen veletek!) Mivégből jöttetek hozzám?"

A férfiak ezt mondják:

"Az Ur küldött bennünket szentségedhez, a következőket jelezve: "Kijövén gyorsan gyere ide hozzám, a város ugyanis az ellenség kezére kerül."

Én hallottam ezt, megzavart amit hallottam, a fájdalmas kijelentés megrendített, kezemre támaszkodva felemelkedtem, egy kicsit felfelé hajoltam és láttam az emberszerető és együttérző arcát a vértanúnak, aki valóban könnyőreletes szívű és városát szerető. Ez az arc a fájdalomtól megrendült és bus volt, tekintete a földre szegeződött; s miután hosszabb idő telt el, én ezalatt teljesen néma maradt, egyszer csak azt láttam, hogy azokon az Istenhez hasonló orcákon könnyecseppek futnak le, mire a templomszolga így szólt a férfiakhoz:

"Miért zudítottatok az én uramra szenvedést? Ha valóban előre ismertem volna a ti szándékotokat, nem jelentettelek volna benneteket neki."

Ekkor a szent felnyitotta isteni szózatú száját, és ezt mondta a templomszolgának:

"Bocsásd meg nekik; társaim ők az Isten szolgálatában, és ezt hozták hírül, amire parancsot kaptak."

152. Amazokhoz pedig így szólt:

"Valóban ezeket jelezte az én számomra az Ur? való-

ban úgy tetszett Őhatalmasságának, hogy egy ekkora várost, amely annyi nemzedéken át az ő veritékével és drága testének vérével épült hitében, most ezek a kegyetlen vadállatok szétszaggasák? Az ő kegyessége valóban ezt határozta el?" A férfiak válaszoltak:

"Ha nem így tetszett volna az ő kegyességének, akkor nem küldött volna el bennünket a te Istentől nagyrabecsült személyedhez."

Akkor a szent a levertségtől még inkább földre szegve tekintetét, és fejét, mint aki töpreng, hosszú ideig ingatva nagyon bánatosan ezt a választ adta. Mert az ő sohajos beszéde és visszafogott hangja világosan jelezte hazájával való mélységes együttérzését, amely mérhetetlen fájdalmat keltett lelkében. Így válaszolt tehát a férfiaknak: "Elmenvén, testvéreim, mondjátok meg jószágos Urunknak: a te odaadó és igaz szolgád, Demeter ezeket mondja:

153."Uristen, Te nekem, e városnak és az egész világnak ura vagy, és e hatalom birtokában parancsoltad meg nekem, hogy én itt lakjam a Te szolgáiddal együtt. Ugyan miként hagyhatnám el őket akkora szükségben és vonulhatnék vissza innen, vagy milyen arccal nézhetném az én hazám vesztét? Milyen életem lenne honfitársaim pusztulása után? Bizony inkább nem hagynám őket ott, mikor veszélyben vannak, mint ahogy lélekben velük voltam, amíg jól ment soruk. Együtt menekülök meg velük, ha ők megmenekülnek, vagy együtt ha-

lok meg velük, ha ők elpusztulnak. Hiszen Te magad is, ám-
bár Ur vagy, életedet adtad, mint pásztor, juhaidért. Biz-
tosan tudom, hogy a Te jószívűségeden nem kerekednek fölül
a mi bűneink, és hogy nagy a Te irgalmad irántunk, és a Te
igazságos indulatod a mi megtérésünket kívánja, és nem
pusztulásunkat. Mindenre hatalmad lévén, jószágos Uram, tedd
mivelünk azt, amit jónak látsz. En minden esetre, ahogy
előzőleg már mondtam, velük menekülök meg, ha ők megme-
nekülnek, vagy velük pusztulok, ha ők elpusztulnak.

154. Miután a jószágos szívű vértanu ezeket elmondotta, az
én szerencsétlen lelkem felocsudott az őt hatalmában tartó
fájdalomból. Akkor a férfiak választ adván így szólottak a
szenthez:

"Azt kívánod, hogy mi ezeket mondjuk el az Urnak?"

A szent erre ezt mondotta:

"Igen, kérem."

Amazok erre megkérdezték:

"Hát miért nem jössz magad velünk? Ügyelj, nehogy az,
aki bennünket ideküldött megsértődjék, amiért nem hallgat-
tál rá."

Erre válaszolta a szent:

"En tudom, hogy az ő haragos indulatán mindig tultesz

kegyelme, és jóságát alaposan mérlegelve, ahhoz alkalmazkodó választ adtam."

Ezeket mondván üdvözölte a férfiakat, és az ezüstös ajtót bezárva, amelyben állott, ott maradt bent: Nem hagyott itt bennünket Krisztusnak, Istenünknek kegyelméből.

És én, a bűnös, egyszerre magamhoz tértem; mert nem teljesen merültem álomba.

Ezeket látta az az ékes és istenszerető férfiú. Tüstént végig is futott az egész városfalon és bátorította polgártársait, mindössze ennyit mondván nekik:

"Testvéreim, legyetek bátorsággal, a dicsőséges mártir velünk van! Bizzunk Krisztusban, és nem ér baj bennünket!"

Ezután, amint már előzőleg megírtuk, a városlakók férfias bátorságot merítettek: vállalták a harc próbáját az ellenséggel szemben űk, akik kezdetben szörnyű félel-
155. mükben szinte megnémultak. Később hozzám legközelebb állóknak részletesen elmesélte az ő egész látomását, amelyet már elbeszéltünk. És tette ezt azért, mert mi kényszerítettük, és unszoltuk, hogy mondja el az okot, amiért a falakon végighaladva mindenkinek erősítgette: megmenekül a város.

Miután a nagyon dicsőséges Demeter vértanu mindezeket megcselelte a mi érdekünkben, és miután a dolog kimenetel-
le igazolta a látomást, ugyan milyen dicsőítéssel, vagy
magasztalással tartozunk ezért az Istennek, és milyen tiszt-
teletadást vagy szeretetnyilvánítást kell a mártir iránt
tanusítanunk, egyenértékűt az ő mérhetetlen jótettével,
aki irántunk való határtalan szénalmában Urunkat, Istenün-
ket, Jézus Krisztust utánozta, és lelkét tette kockára ér-
tünk, méltatlanokért, és bűnösökért. Nemcsak az Ur paran-
csát mulasztotta el teljesíteni, mert az isteni kegyelem
lebegett szeme előtt, hanem ezzel egyidejűleg mérhetetlen
jószágában azt mondotta, hogy kész velünk és értünk halni?

O, szentséges, hazaszerető, könyörületos lélek! O,
Isten-ajándékozta bölcsesség, Istennek tetsző buzgalom,
szenthez méltó előrelátás!

156. Miután ugyanis belátta, hogy a mindennek ura Istene az
igazságot nem pusztítja el a gonoszokkal együtt, és a bűn-
ösökre lesújtó pálcáját nem engedi az igaz-életűekre, s
látta azt, hogy bűneink minden közbenjárás hatékonyságát
meghaladják, és miután tartott tőle, mint vélem, hogy ér-
tünk könyörögve nem talál meghallgatásra, azt az Istentől
sugalmazott tervet eszelte ki és hajtott végre, a maga
hajlékában maradva és nem távozva a városból, amelynek az
volt a célja, hogy őt magát ne érje semmi sérelem, de a

város se kényszerüljön megtapasztalni az öt fenyegető bajokat. Amidőn a ház jószágigazgatója a hamis-arany fejéket, amely csak elől tartalmaz valódi drágakövet, tűzben akarja kiolvasztani a nem valóditól megtisztítandó - akkor a ház ura nem engedi ezt, nehogy az "aranytól" megtisztító tűz a kő fényének is áttalmára legyen. Ugyanugy történt akkor is, amidőn az Ur, ámbár mi ezer halálra volnánk méltóak temérdek bűnünk miatt, nem pusztította el a várost, nehogy valami méltatlanság érje a velünk együtt élő szent mártírt.

157. Mindenesetre mindnyájan, szeretteim, buzgón könyörödjünk, és utjainkat Istennek tetszően irányítsuk, avégből, hogy imáinkkal és cselekedeteinkkel véglegesen nálunk maradásra bírjuk a szentet. Mert ha ez nekünk szerencsésen sikerül, akkor kétségtelenül miénk lesz az Isten jóindulata, amely megment bennünket, falként oltalmaz először a bennünk lévő, aztán pedig a kívül látható ellenséggel szemben, megment bennünket az örök kárhozattól, és osztályrészünkül juttatja az égi birodalmat. Tőletek pedig azt kérem, testvéreim, hogy Isten gyülekezete egész lelkéből és minden erejéből kiáltson a könyörülő Istenhez a mi Istenoltalmazta városunkért és a keresztények egész jámbor közösségeért. S emlékezzetek meg az én tökéletlen és alázatos személyemről is, ezt adván igaz hálátok jeléül mindazért, amit én polgártársunkról, és Isten utáni urunkról

- dicsőséges Demeter vértanuról beszélek - az ő szeretetteljes és örökké emlékezetes csodatetteiről, hagnak részben is de a lehetőséghez képest hitelesen leírva életék tartam, hogy Isten-, és vértanuszerető lélekkel hallgassátok Jézus Krisztusban, akivel egyetemben az Atyauristené és az ő életadó szentséges lelkéé a dicsőség és tisztelet és imádat az egész teremtet világ részéről kezdettől fogva, ma és mindenkor örökkön örökké. Amen.

4. Kommentár

1./ A 797-es vatikáni kódexben a Csodák első könyve a 154. § -sal ér véget a következő képpen:

"Kedveseim, ezt a szokatlan dolgot úgy akarom elmondani, ahogy saját szememmel láttam. Egy asszony volt az, aki a szent mártír lábainál ült az ezüst trónuson, és meghallva azoknak a férfiaknak a válaszait fölállt, és távozni akart, de a mártír kézenfogta őt, és könnyörögve kérte, hogy üljön vissza a trónusára. Így szólt: "Az Istenre, ne menj el innen, ne hagyd el a várost. Reád mindig fölöttébb nagy szükség van, de most nagyobb, mint valaha".

Az álmomban látottakat mindannyiőtoknak elmeséltem.

Megkérdeztem a templomórt: "Ki ez az asszony"? Azt válaszolta nekem: "Ő Eutaxia urnő. Hosszu ideje a mártír mellett van".

A templomórtól hallottakból megtudtam, hogy a mártír velünk van, és a háboruban csatázóknak kettős gondoskodásban van részük.

Urunkban, Jézus Krisztusban, akié a dicsőség és a hatalom most és mindig és mindörökké. Amen."

2./ Bibliai idézet

149. § "Az ártatlanok és igazak hozzám ragaszkodnak"

Zsoltárok könyve XXIV 21

A második avar-szláv támadás Thessaloniké
ellen

A Miracula Sancti Demetrii I. könyvének
12. fejezete /§§ 93-106/

1. A kézirati hagyomány

A Miracula Sancti Demetrii I. könyvének 12. fejezetét /§§ 93-106/ a következő kódexek tartalmazzák:

Cod. Vaticanus 821 saec. XI

Cod. Parisinus 1517 saec. XII

2. A görög szöveg kritikai kiadása

Περὶ τοῦ ἐν τῷ κιβωρίῳ γενομένου ἔμπρησμοῦ

I. (12) = §§ 93 - 106

93. Ἀλλ' ὁ πᾶς ἡμῖν χρόνος τὰ τοῦ μάρτυρος οὕτως ἐπαριέσει διηγουμένοις θαύμασι¹, καὶ δέδοικα μὴ τὸν φιλομάρτυρα πόθον ὑμῶν σπεύδων² ἀνάπτειν τοῖς διηγήμασι¹², τῷ πλήθει τῆς γραφῆς τὸν νόρον ἐπάξωμαι, καὶ παραδώσω τὴν πρόθυμον ἀνοήν διυβερνήτῳ ναυτiasμῶ. πάντα γὰρ, ὡς λόγος, ὑποίσει ἀνθρώπου φύσις, νόρον δὲ οὐδαμῶς. εἰ καὶ ὅτι νόρος τῶν θείων διηγημάτων οὐδεὶς τοῖς ἐχέφροσι διὰ τὸ μᾶλλον τὴν δίψαν τοῦ ἡγεμονικοῦ διαικίεσθαι, τῶν χάνδων³ δι' ἀνοῆς τὰ τοιαῦτα ἐπιπεωιότων⁴, πλὴν καὶ μὴ τινων τὴν ἀπιστίαν ἐξαμαρτάνειν, φειδόμενοι δείξωμεν⁵ τῶν ἀμέτρων θαυματουργημάτων τοῦ μάρτυρος, καὶ πρὸς τὸν κἀλοφῶνα τούτων ἑαυτοὺς ἀνατείναντες, τὰς ἐν πολέμοις αὐτοῦ προνοίας, καὶ βοηθείας συγγράφωμεν⁶.

94. Ἀλλὰ κἀνταῦθα πάλιν, εἰ παντῶν ὧν ἐγνώμεν⁶ καὶ ἡιοῦσαμεν, μνημονεῦσαι προθώμεθα, μή τις ἄφατον τῇ γραφῇ περιθῆσομεν. ἐν ᾧ γὰρ τὰ παρελθόντα συντάττομεν ἑτέρα πάλιν ἐπιναταλαμβάνουσιν⁷ ἐφ' ἐκιάστης εὐεργετήματα⁸, καὶ μᾶλλον οὐ λήξουσιν ποτε προσγινόμενα, εἰ καὶ διὰ βίου παντὸς ἡμεῖς⁹ τε καὶ οἱ μεθ' ἡμῶς¹⁰ συγγράφειν ἐλοιίμεθα, οὕτως οὖν δύο καὶ μόνον κεφάλαια πολεμικῆς ἐπιποιρίας προϋέμεν

1. θαύμασια P, A : θαύματα Ml, By
2. σπεύδων P, Ml, By : σπεύδον A
3. χάνδων P, A : χανδῶν Ml, By
4. ἐπιπεωιότων P, ΔMl, By : ἐπιπεπτωιότων A
5. δείξωμεν P, Ml, By : δείξομεν A
6. πάλιν εἰ παντῶν ὧν ἐγνώμεν P : πάλιν ὧν ἐγνώμεν A, Ml, By, Za
7. συντάττομεν ἑτέρα πάλιν ἐπιναταλαμβάνουσιν P : συντάττομεν ιαταλαμβάνουσιν A, Ml, By, Za
8. εὐεργετήματα P : ἀνδραγαθήματα A, Ml, By, Za
9. ἡμεῖς P, A, By, Za : ὑμεῖς Ml
10. οἱ μεθ' ἡμῶς P, Ml, By, Za : ὑμεθ' ἡμῶς A
11. συγγράφωμεν P, Ml : συγγράφωμεν A
12. διηγήμασι P, A, Ml : διηγήμασιν By

σιγήσομεν. τῇ διηγήσει γὰρ ἐπιμένοντες περατῶσαι¹ τὸν σιοπὸν οὐκ ἰσχύσομεν. χαίρω δὲ, ἀγαπητοὶ, παρ' ὑμῖν τὰ τοῦ πανενδόξου ἀθλοφόρου προτιθεῖς κατορθώματα, τοὺς αὐτοὺς ἀηροατὰς τῶν γενομένων, καὶ μάρτυρας κειτημένους, ὥς μὴ κόπου μοι δεῖν περὶ τὴν πειθῶ τῶν ἀκρουόντων ὑμῶν, θεαταὶ γὰρ τούτων οἱ πλεῖστοι γεγονότες, εἰ καὶ τὸ μέγεθος² τῶν ῥηθησομένων ἐμπλήξει πάντως καὶ τὴν ἀκροῆν καὶ τὴν ἔννοιαν.

95. Τοῦ καλλινίκου καὶ φιλοπόλιδος τουτοῦ μάρτυρος³ Δημητρίου ἦγον ἑορτὴν ἣ χώρα πᾶσα, καθὼς εἰώθει, τῇ τοῦ Ὀντωβρίου μηνὸς εἰκάδι ἑκτῇ ἡμέρᾳ καὶ δὴ πάντων εὐφραينوμένων⁷ πνευματικῶς, ὥς πληρώσαντος τοῦ Κυρίου τὴν εὐχὴν τῶν δούλων αὐτοῦ, καὶ ἀξιώσαντος αὐτοὺς τῆς χαρᾶς τοῦ μάρτυρος ἐν εἰρήνῃ πλατεία⁴, καὶ βαρβαρικῆς ὁμοφῆς μηδ' ὅλως μηδαμοῦ τῆς τῆς καταιουομένης⁵ τῇ δευτέρᾳ ἡμέρᾳ τῆς ἑορτῆς ἄφνω μέσης νυκτὸς κατ' οἰκονομίαν τοῦ ἀθλοφόρου, οὕτω γὰρ με λέγειν τὸ πέρας τοῦ πράγματος ἔπεισεν, ἀνήφθη πυρὶ τὸ ἅγιον αὐτοῦ κιβώριον⁶ τὸ ἀργύρεον, περὶ οὗ πολλάκις⁸ ἀνωτέρω ἐμνημονεύσαμεν. τούτου δὲ κατὰ πάσης τῆς πόλεως ἐν βραχεῖ καιρῷ διακινουθέντος, συνήχθη πᾶν τὸ νέον ὥς μάλιστα τῆς ἡλικίας, τὸ καὶ τὸν ὕπνον

1. περατῶσαι ρ, μι, Ζα : περατόσαι Α, Βγ

2. μέθος Ρ : μέγεθος Α, Μι, Βγ, Ζα

3. τοῦ καλλινίκου καὶ φιλοπόλιδος τουτοῦ μάρτυρος Ρ :

Τοῦ καλλινίκου τουτοῦ καὶ φιλοπόλιδος μάρτυρος Α, Μι, Βγ, Ζα

4. Πλατεία Ρ, Μι, Βγ, Ζα : πλατῖα Α

5. καταιουομένης Ρ : καταιοβομένης Α : κατηχουμένης Μι, Βγ, Ζα

6. κιβώριον Ρ, Μι, Βγ, Ζα : κιβόριον Α

7. εὐφραينوμένων Ρ, Α, Μι, Ζα : εὐφαινομένων Βγ

8. πολλάκις Ρ, Α, Βγ, Μι : πολλάκις Ζα

εὐχερῶς δι' εὐσθένειαν ἀποβάλλον. ὥς δὲ τοσοῦτοι γεγόνασιν,
 ὥς ἀποβυσθῆναι¹ τῷ πλήθει τὸ πανάγιον τέμενος, ὃ μὲν ἄργυ-
 ρος λυθεῖς² τῷ πυρὶ ἦν ἅπας ἐπὶ εἰδάφους ὥς ὕδωρ· τὸ δὲ
 πλῆθος τῶν ἀμφορέων περιέκλυζε τοῦτον ποταμηδόν, ὑφ' ὧν
 καὶ προνοίᾳ θεοῦ νενίκητο τὸ τῆς φλογὸς ἐπικίνδυνον.
 96. Οὗ τοσοῦτον γὰρ τῇ ἀθυμίᾳ πάντας εἰς ἀμηχανίαν ἐβάπ-
 τισεν⁴ ἢ τοῦ κιβωρίου πυρπόλησις, ὅσον ἢ προσδοκία τοῦ
 φθάνειν τὴν φλόγα περὶ¹⁵ τὴν ὀροφὴν τοῦ ναοῦ τὰς καρδίαις τῶν
 θεωμένων³ ἐξετέλειεν· ὅπερ καὶ γενομένου, φόβος γὰρ, ὃν ἔδε-
 δοίκεσαν,⁴ ἐπῆλθεν αὐτοῖς, καθ' ὧς γέγραπται, ἐν τῆς διὰ⁵
 τῆς κορυφῆς τοῦ κιβωρίου κρεμαμένης ἀλύσεως⁶ σιδηρᾶς, ἐξ
 ἧς πολὺρως τις ἀπηρεῖτο⁷ καὶ ἀργύρεος τηνικαῦτα κρη-
 τήρ δι, ὅς δίνην σμίλας τὸ πῦρ ἀνανεμηθὲν φθᾶσαι τὴν
 ὀροφὴν, καὶ τοὺς καλουμένους καλᾶθους ἄρξασθαι περιτεφ-
 ροῦν· δὴ⁸ τότε τινὲς, ἀεροδρομήσαντες εὐσκύλτως¹⁶ κατὰ τῶν
 δοκῶν σὺν ἄγγείοις πλείοσιν ὑδατοφόροις, θεοῦ συνεργείᾳ
 περιεγένοντο τοῦ φλογμοῦ⁹ μετὰ γοῦν ταῦτα, τοῦ πλήθους
 τῶν ὄχλων οὐ διεκχωροῦντος¹⁰, ἀλλ' ἐπιμένοντος ἔνδον, καὶ
 τῶν ἀποσοβούντων, ἢ καὶ ὑποχωρεῖν¹¹ διὰ τὸ ἄωρον τῆς νυκτὸς
 κελευόντων,¹² οὐκ ἰσχυόντων¹³ πεῖσαι τὴν πληθύν, δέος

1. ἀποβυσθῆναι P : ἀποβυσθῆναι A, Ml, By, Za
2. λυθεῖς P : αὐθεῖς A, By : χαυθεῖς Ml : χυθεῖς Za
3. θεωμένων P, Ml : θεομένων A, By, Za
4. ἔδεδοίκεσαν P : ἔδεδοίκεσαν A, By, Za: ἔδεδοίκεσαν Ml
5. ἐν τοῦ διὰ P, A, By : ἐν τῆς διὰ Ml, Za
6. ἀλύσεως P , ἀλύσεως A, Ml, By, Za
7. ἀπηρεῖτο P, Ml : ἀπερεῖτο A, By, Za
8. περιτεφροῦν δὴ P : περιτεφροῦν καὶ δὴ A, Ml, By, Za
9. φλογμοῦ P, Ml, By, Za: φλογγοῦ A
10. διεκχωροῦντος P : διεκχωροῦντος A, Ml, By, Za
11. ὑποχωρεῖν P, Ml, By, Za: ὑποχωρῆν A
12. κελευόντων P, Ml, By, Za: κελευόντων A
13. εἰσχυόντων P ; ἰσχυόντων A, Ml, By, Za
14. ἐβάπτισεν P, Ml, A, Za : ἐβάπτισε By
15. περὶ P, A, By, Ml : παρὰ Za
16. εὐσκύλτως P, A, By, Ml : εὐσκύλτως Za

ὑπεισηλθε τινὰς τῶν κηδομένων¹ τοῦ πανσέπτου ναοῦ, μὴ τινες ἄγνῶτες διὰ τε τὸ πλῆθος τοῦ ὄχλου, διὰ τε τὸ νῦν ταῦτα τυγχάνειν, ἐπιχειρήσαιεν εἰς ἀρπαγὴν τοῦ ἀργύρου, οὐ τοῦ καταφλεχθέντος μόνον² τῷ πυρὶ, ἀλλὰ καὶ παντὸς τοῦ κρεμαμένου πρὸς εὐνοσμίαν τῆς ἑορτῆς.

97. Καὶ δὴ βουλευσάμενός τις³ ἀξιομνημόνευτος⁴ ἀνὴρ, καὶ τὴν ἐντιμον στρατειὰν⁵ τοῦ Δαυιδ τοῦ καλουμένου σιρινίου τῶν ὑπερλάμπρων ὑπάρχων⁶ τοῦ Ἰλλυρινοῦ στρατευόμενος, ὥς οὐκ ἔστι τρόπος ὃ δυνάμενος ἀλύπως⁷ καὶ εὐπροφασίστως ἐξωθῆσαι τὸν ὄχλον ἐκ τοῦ ναοῦ, εἰ μὴ προφασίσοιτο τις αἰφιδίαν⁸ βαρβάρων ἐπιδρομὴν, τοῦ ἀθλοφόρου τὴν ἐκείνου καρδίαν εἰς τοῦτο κινήσαντος⁹, ἤρξατο βοᾶν, βάρβαροι περὶ τὸ τεῖχος, ὧ ἄνδρες πολῖται, ἀπροσδοκῆτως ἐφάνησαν, ἀλλὰ σὺν ὅπλοις ἅπαντες ὑπὲρ τῆς πατρίδος ὁρμήσατε. καὶ ταῦτα μὲν ἐκεῖνος δῆθεν ἐβόα πλαττόμενος, τοῦ⁹ ἐξαγαγεῖν τοὺς ὄχλους ἐκ τοῦ ναοῦ, καὶ κατασφαλίσαι τοὺς πυλεῶνας, ὥς ἂν μεθ' ἡσυχίας ἡ συλλογὴ τοῦ χωνευθέντος¹⁰ ἀργύρου προσγένηται. τὸ δὲ προμηθεῖα¹¹ καθειστήκει¹² τοῦ πανενδόξου μάρτυρος εἰς τὸ μὴ νῦντος¹³ ὑπ' ἀγνοίας κινδυνεῦσαι τὴν πόλιν. ὃ γὰρ δῆμος ἅπας, τῆς ἀπροσδοκῆτου ταύτης βοῆς κατ-

1. κηδομένων P, A ; κηδεμόνων Ml, By, Za

2. μόνον P : μόνου A, Ml, By, Za

3. τις P, A : τις Ml, By, Za

4. στρατειὰν P, A : στρατιὰν Ml, By, Za

5. ὑπάρχων P, Ml, By, Za : ὑπάρχον A

6. ἀλύπως P, Ml, By, Za ; ἀλύπος A

7. αἰφιδίαν P : ὁρμιδίαν A, By, Za : αἰφνιδίαν Ml

8. κινήσαντος P, Ml, By, Za : κινήσαντος A

9. πλαττόμενος τοῦ P : πλαττόμενος καὶ μόνου γινομένος

τοῦ A : πλαττόμενος καὶ μόνον γινομένος τοῦ Ml, By, Za

10. χωνευθέντος P, Ml, Za : χωνευθέντος A, By

11. προμηθεῖα P, Ml, By, Za : προμηθία A

12. καθειστήκει P, Ml, Za : καθιστίνει A : καθέστηκε By

13. νῦντος P : νῦντων A, Ml, By, Za

14. ἀξιομνημόνευτος P, A, By, Ml : ἀξιομνημονευτος Za

αιούσαντες, ἔδραμον εἰς οἷνους, καὶ δπλασθέντες¹ ἐπὶ τὰ τεῖχη ἀνῆσαν.

98. Εἴτα ιαθορῶσιν ἐπὶ τὸ πεδῖον τοῦ σεβασμίου ναοῦ τῆς² Χριστοφόρου Μάρτυρος Ματρώνης πληθὺν βαρβαρικὴν οὖν ἄγαν μὲν πολλὴν (ἄχρι γὰρ πέντε χιλιάδων παρ' ἡμῖν ἐλογίσθησαν), σφοδρὰν δὲ τῇ ἰσχύϊ διὰ τὸ ἐπιλέντους τε³ ἅπαντας, καὶ ἐμπειροπολέμους ιαθεστημέναι. οὗ γὰρ ἂν οὕτως ἀθρόον³ πόλει τηλικαύτῃ προσέβαλλον, εἰ μὴ ῥώμῃ καὶ θάρσει τῶν πώποτε⁴ κατ' αὐτοὺς στρατευσαμένων διενηνοχότες ἐτύγχανον. ὥς δὲ ἀνέκτραξεν ἀπὸ τοῦ τείχους⁵ ἡ πόλις αὐτοφεί⁶ τοὺς ἀντιπάλους εἰσβλέψασα (ῥοδρος γὰρ λοιπὸν ἦν, καὶ τὰ τῆς ἡμέρας ἐπέφωσεν), οἱ πλαῖστοι ιατελθόντες, καὶ τὰς πύλας ἀνοίξαντες, ἔξω τὴν συμπλοκὴν πρὸς ἐνεῖνους, τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ ἀθλοφόρου αὐτοὺς ἐνισχύσαντος, ἐποίησαντο ἤδη λοιπὸν φθάσαντας τῇ μανίᾳ τῆς θηριωδίας αὐτῶν καὶ μέχρι τοῦ σεβασμίου τεμένους τῶν τριῶν ἁγίων μαρτύρων Χιόνης, Εἰρήνης, καὶ Ἀγάπης, ὅπερ, ὥς ῥίστε, βραχυτάτῳ διαστήματι τοῦ τῆς πόλεως τείχους ἀφέστηεν.

99. Καὶ δὴ μέχρι πολλοῦ τῆς ἡμέρας συρῶν γινυμένων ἀμφοτέρων ἀλλήλοις, καὶ τὰς διώξεις καὶ τὰς ὑφέσεις ἐπιμινδυνότερον οἱ τοῦ πολέως στρατοποιοισάμενοί⁷ διὰ τὸ παντὸς τοῦ τῶν Σιλαβήνον⁸ ἔθνους τὸ ἐπίλειτον ἄνθος, ὥς εἴρηται τοὺς ἀντιπαρατασσομένους ιαθεστημέναι, τέλος αὐτῆς τοῦ μάρτυρος τῆς ἐπιστάσιος ἐπιφανείσης, ἀπεδιώχθη τὸ

1. δπλασθέντες P, Ml, By, Za : δπλησθέντες A

2. τῆς P, A : τοῦ Ml, Za

3. ἀθρόον P : ἀθρόα A, Ml, By, Za

4. πώποτε P, A : πώποτε Ml, Za

5. τείχους P, Ml, By, Za : τίχους A

6. αὐτοφεί P : αὐτοφὲ A, Ml, By, Za

7. τοῦ πολέως στρατοποιοισάμενοι P ; τοῦ ἀθλοφόρου στρατοποιοισάμενοι A, To, By : τοῦ ἀθλοφόρου στρατοποιοισάμενοι Ml, Za

8. Σιλαβήνον P : Σιλαβίνων A, Ml, To, By, Za

9. ἐπιλέκτους τε P, A, Ml, Za : ἐπιλεκτούστε By

βάρβαρον αὐτῆς ἡμέρας, τῶν τῇδε μερῶν οὐ παρ' ὀλίγους
 ὑποχωρήσαν¹, ἥπερ εἰσέβαλε² καὶ τὰ μὲν τῆς τότε γεγενημέ-
 νης ἀπροσδοκήτου καὶ θηριώδους ἐπιδρομῆς οὕτω συνετε-
 λέσθη· ἐπανελάθωμεν δὲ τῷ λόγῳ πρὸς τὸν καιρὸν τῆς νυκτός,
 ὅτε τὸ πλῆθος ἅπαν τῆς πόλεως, τὸ ἅγιον τέμενος τοῦ πανεν-
 δόξου μάρτυρος καταλιπὼν³ ὥρμησεν⁴ ἐπὶ τὰ τεῖχη, τῷ κρᾶξαντι
 πεισθέντες⁵, ὥς οἱ βάρβαροι παρεγένοντο. ἡ γὰρ ἀιολου-
 θία⁶ τοῦ διηγήματος, καὶ τὴν τοῦ ἀθλοφόρου¹⁶ περὶ ἡμᾶς τοὺς
 ἁμαρτωλοὺς κηδεμονίαν ἀποδείξειεν⁷ ἀναντίρρητον, καὶ βοηθείαν
 τὰς ἡμετέρας ψυχὰς⁸ εἰς τὸν αὐτοῦ πόθον ἀναφλέξειε⁹ τῆς πατ-
 ριῆς ὥσπερ ἀντιλήψεως ἀναμιμνησιομένας⁹ ἐκείναις.
 100. Ὁ γὰρ λαμπρὸς καὶ φιλόμαρτυς ἐκείνος ἀνὴρ ὁ βοήσας
 ἐν τῷ ναῷ, καὶ τὴν τῶν βαρβάρων δῆθεν πλασάμενος¹⁴ ἄφιξιν,
 ὥς εἶδεν¹⁰ ἅπαντας ἐξορμήσαντας, καὶ τὸν ναὸν τοῦ ἀθλοφόρου
 καθησυχάσαντα, μόνον¹¹ τῶν τῆς ὑπηρεσίας αὐτοῦ ἔνδον ἀπο-
 μεινάντων, καὶ τινων ὀλίγων καὶ γνησίων φίλων τοῦ προλεχ-
 θέντος ἀνδρός, οὓς αὐτὸς ἐκινεῖ παρὰ κατέσχευεν, ὥς εἰδὼς τὸ
 γενόμενον, εἶπε¹² τοῖς ἐν τῷ ναῷ παραμένουσιν· ἰδοὺ τοῦ
 Χριστοῦ καὶ Θεοῦ¹³ βοηθήσαντος, καὶ τοῦ πανενδόξου μάρτυρος

1. ὑποχωρήσαι P : ὑποχωρήσαν A, Ml, To, By, Za
2. εἰσέβαλε P : εἰσέβαλεν A, Ml, To, By, Za
3. καταλιπὼν P, A, To, By, Za : καταλιπὼν Ml
4. πεισθέντες P : πισθέντες A : πιστεύσαντες Ml, Za :
πισθεύσαντες By
5. ἀιολουθία P, By, Za : ἀιολουθεία A : ἀιολυθία Ml
6. ἁμαρτωλοὺς ἀποδείξειεν P : ἁμαρτωλοὺς κηδεμονίαν
ἀποδείξειεν A, Ml, By, Za
7. καὶ βοηθείαν τὰς ἡμετέρας ψυχὰς P : καὶ τὰς ἡμετέ-
ρας ψυχὰς A, Ml, By, Za
8. ἀναφλέξειε P, Ml, Za : ἀναφλέξειεν A, By
9. ἀναμιμνησιομένας P : ἀναμιμνησιομένην A, Ml, By, Za
10. εἶδεν P, A, By : εἶδεν Ml, Za
11. μόνον P : μόνων A, Ml, By, Za
12. εἶπεν P, A, By : εἶπε Ml, Za
13. καὶ Θεοῦ P, A : καὶ τοῦ Θεοῦ Ml, By, Za
14. πλασάμενος P, A, Ml : πλασάμενος By, Za
15. ὥρμησεν P, A, By, Ml : ὥρμησεν Za
16. ἀθλοφόρου P, A, By, A : ἀθλοφύρου Za

συνεργήσαντος καὶ τὸ πῦρ ἐσβέσθη, καὶ οὐδὲν τῶν ἐντεϋ-
θεν ἀπῶλετο¹· καὶ ἵσαντες οὖν τοῦ ναοῦ τὰς θύρας, μεθ' ἡσυ-
χίας τὸν χωνευθέντα συλλέξατε² ἄργυρον· πάλιν γὰρ εἶ οἱ-
δα ὅτι ἡ εὐπρέπεια τοῦ τόπου τούτου διὰ τοῦ ἁγίου μάρ-
τυρος ἀναστήσεται· τῶν δὲ ἀσφαλισαμένων τὰς θύρας, καὶ
συλλεγόντων τὸν ἄργυρον, καὶ τὰ τῆς πυρκαϊᾶς διακινῶν -
ρόντων, ἡγείρετο³ δεινὴ βοή καὶ μακράνιουστος τῆς τῶν βαρ-
βάρων φάλαγγος⁴ καὶ τοῦ στρατοῦ τῆς πόλεως ἐξ αὐτοσχε-
δίου συρῶν γινυμένων.

101. Ὡς δὲ κατεθορυβήθησαν οἱ ἐν τῷ ναῷ τῇ βοῇ καὶ τῶν
ἐν χερσὶ⁴ κατημέλησαν,⁵ λέγει αὐτοῖς ὁ θαυμασιὸς ἐνεῖνος
ἀνὴρ· ὑμεῖς, ἀδελφοί, τὸ ἔργον ὑμῶν ποιεῖτε, καὶ μηδὲνα λό-
γον ἔχετε περὶ βαρβάρων· ἐν γὰρ τοῦ ἐμὲ τοῦτο διαβοῆσαι
τεταραγμένην ἔχετε τὴν ἀκοήν, καὶ τὴν νῦν βοήν οὐκ οἶδα⁶
ὅθεν γεγεννημένην εἰσιότως διὰ τὴν πρόληψιν βαρβάρων εἴ-
ναι νομίζετε. οὐκ ἔστι⁷ δὲ οὕτως, οὐκ ἔστιν· ἐγὼ γὰρ, τοῦ ἁγίου
μάρτυρος ὑποβαλόντος⁷, τὴν τῶν βαρβάρων φήμην ἀνεπλασάμην,
ὥς ἂν διασινεδάσω τὸν ὄχλον ἐντεϋθεν, καὶ μεθ' ἡσυχίας ὑμεῖς
τὰ περὶ τὴν κδόσμησιν καὶ τὴν ἀσφάλειαν τοῦ ναοῦ μεριμ-
νήσετε⁸. οἱ δὲ τοῦ ἁγίου οἴκου λειτουργοὶ, καὶ οἱ φίλοι τοῦ
ταῦτα εἰρηνικός ἀνδρὸς ὡς ἐξ ἑνὸς στόματος εἶπον· ὁ θεὸς
τοῦ ἁγίου καὶ πανενδόξου μάρτυρος Δημητρίου εὐλογῆσαι καὶ
πληθύναι τὴν ζωὴν σου ἐν ἀγαθοῖς· πρῶτον μὲν ὅτι τῶν ἱερῶν
σιευῶν καὶ τῆς ἀσφαλείας τοῦ ναοῦ ὡς τέλειος Χριστιανὸς

1. ἀπῶλετο P, A, By, Za : ἀπῶλε M₁
2. συλλέξατε P, M₁, By, Za : συλλέξονται A
3. ἡγείρετο P : ἡγείρετε A : ἡγείρεται M₁ :
ἡγείρεται By, Za
4. χερσὶν P, A, By, Za : χερσὶ M₁
5. κατημέλησαν P, A : κατημέλησε M₁ : κατημέλησεν By, Za
6. οἶδα P, A : οἶδατ' M₁, By, Za
7. ὑποβαλόντος P, M₁, Za : ὑποβαλώτος A : ὑποβαλότος By
8. μεριμνήσετε P : μεριμνήσητε A, M₁, By, Za
9. ἔστι P, A, M₁, Za : ἔστιν By
10. φάλαγγος P, A, By, M₁ : φάλλαγγος Za

μεγάλως ἔφρόντισας· εἶτα δὲ ὅτι καὶ τὰς ἡμετέρας νῦν φυ-
χὰς ὡς ἐξ ἔδου εἰς φῶς ἀνεζώγησας, μηνύσας ἡμῖν τ' ἀλη-
θὲς τῆς² σῆς προσποιήσεως.

102. Νομίσαντες γὰρ ἄψευδώς σε περὶ τῶν βαρβάρων διαβο-
ῆσαι³, μάρτυς ἡ ἀληθεία, οὐδὲ τὰ ἐν χερσὶν ἔωρῶμεν τοῖς
ὀφθαλμοῖς, ὅλῳ τῷ νοῦ τὰ περὶ τὸν πόλεμον φανταζόμενοι.
νῦν⁴ δὲ μετὰ προθυμίας ἅπαντες τῶν ἐσπουδασμένων ἀντι-
ληφόμεθα⁵ ὡς δὲ σὺν τοῖς ὑπηρεταῖς τοῦ ναοῦ καὶ οἱ μετ'
ἐκείνου νεώτεροι πιστῇ προθυμίᾳ περὶ τὴν κάθαρσιν τῶν
κτεταυμένων καὶ τὴν ἐμβολὴν τῶν ἀπηνθρακωμένων ἐπεβοή-
θουν, μειζρόνως⁶ ἡσθάνοντο τῆς βοῆς τοῦ πολέμου, καὶ τινὰ
τῆς βαρβαρικῆς κραυγῆς σημεῖα διὰ τῆς ἐθάρδος⁷ ἀκοῆς
ἐπεγίνωσκον. ὁ δὲ καὶ πάλιν αὐτοὺς θορυβουμένους⁸ ἰδὼν,
τὶ, φησὶν, ἴστασθε τοῦ ἔργου κατὰμελήσαντες ἐννεοί⁹, εἴ-
πον ὑμῖν, τὰ περὶ τοῦ ναοῦ φροντίσατε, καὶ περὶ τοῦ πο-
λέμου μηδένα λόγον ἔχετε. ἐγὼ τοῦτον, ὡς προείρηκα, διεφῆ-
μισα¹⁰, πλάσάμενος ἕκοντὶ διὰ τὸ ἡρεμῆσαι τοῦ ὄχλου τὸν
οἴκον· νῦν οὖν ἀμεριμνοῦντες τῶν ἐν¹¹ χερσὶν ὡς δοῦλοι τοῦ
ἐθλοφόρου φροντίσατε.

1. μεγάλως P, Ml, By : μεγάλων A

2. μηνύσας ἡμῖν τ' ἀληθὲς τῆς P : μηνύσας κατ' ἀληθὲς
τῆς A, Ml, By

3. διαβοῆσαι P, Ml, By, Za ; διαβοῆσε A

4. φανταζόμενοι νῦν P : φανταζόμενον καὶ νῦν A, Ml,
By, Za

5. ἀντιληφόμεθα P, Ml, By, Za : ἀντιληφόμεθα A

6. μειζρόνως P, Ml, By, Za : μειζρόνος A

7. ἐθάρδος P, Ml : ἐθάρδου A, By, Za

8. θορυβουμένους P, Ml : θορυβομένος A : θορυβομένους By, Za

9. ἐννεοί P : ἐνεοί A. Ml, By, Za

10. ὑμῖν τὰ περὶ τοῦ P, Ml : ὑμῖν τοῦ A, By, Za

11. διεφῆμισα P : διευφήμισα A, Ml, By, Za

103. Ὡς δὲ ἤρξαντο πάλιν ἀναθαρσήσαντες τούτοις τοῖς
 ῥήμασι¹ τὰ περὶ τὸν ναὸν συλλέγειν, καὶ καθαίρειν καὶ
 διαβαστάζειν καὶ τὴν μεθ' ὕδατος ἱλὴν διασαροῦν²· ἦνον
 τινες ἀναγγέλλοντες, ὥς χάριτι Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν
 ἐδιώχθησαν οἱ πολέμιοι, μεχρὶς αὐτῶν τῶν πυλῶν³ καταθρα-
 συθέντες ἐπιδραμεῖν· ἡ δὲ συμμαχία τοῦ ἀθλοφόρου καὶ
 μόνη τὸ πᾶν τοῦ πολέμου κατώρθωσεν,⁴ πρῶτον μὲν εἰς τὸν⁵
 ναὸν αὐτοῦ συνάξασα τοὺς τῆς πόλεως, προβαλλομένη τὸν
 ἐμπρησμὸν⁶ (οὐγὰρ ἂν ἄλλως μετὰ σπουδῆς ἁπλῶς ἐν
 τῶν ἱλινῶν διηγεύοντο, εἰ μὴ τὸ περὶ τὸν ναὸν σέβας μετ'
 ἐμπλήξεως⁷ αὐτοῦ διανέστησεν)· εἴτα δὲ ὥσπερ⁸ εἰς παράταξιν
 τούτους ἀθροίσασά τε, καὶ συσινεύασα, ἐμπλήσασα θάρσους
 διὰ μιᾶς ἀνθρώπου φωνῆς ἔξω πυλῶν ὀρμῆσαι καίνοπρεπῶς
 παρεσινεύασε,⁹ καὶ μέχρι τοῦ νῦν ἀπὸ ἑωσφόρου¹⁰ δις καὶ τρίς
 καὶ πλεονάκις συγιρούσαντες¹¹ νικητὰς διὰ τῆς μνήμης αὐτοῦ
 τῆς νῦν παρ' ἡμῖν τελομένης¹² τοὺς ἰδίους δούλους ἀνέδειξεν.
 104. Ὡς δὲ ταῦτα οἱ ἐξηγούμενοι αὐτοφεί¹³ θεάσασθαι

1. ῥήμασι P : ῥήμασιν A, Ml, By, Za
2. ὕδατος ἱλὴν διασαροῦν P : ὕδατος ἐπὶ οὖν διασα-
 ροῦν A : ὕδατος γῆν διασαροῦν Ml, By, Za
3. πολέμιοι μεχρὶς αὐτῶν τῶν πυλῶν P : πολέμιοι τῶν
 τῶν πυλῶν A : πολέμιοι τῶν πυλῶν Ml, By, Za
4. κατώρθωσεν P : κατόρθωσεν A : κατώρθωσε Ml
 κατόρθωσεν By, Za
5. μὲν εἰς τὸν P : μὲν ὡς τὸν A; Ml, By, Za
6. ἐμπρησμὸν P, Ml, By, Za : ἐμπρισμὸν A
7. ἐμπλήξεως P, Ml : ἐμπλήσεως A, By : ἐκλήξεως Za
8. εἴτα δὲ ὥσπερ P : εἴτα τὲ ὥσπερ A, Ml, By, Za
9. παρεσινεύασε P, Ml : παρεσινεύασεν A, By, Za
10. νῦν ἀπὸ ἑωσφόρου P : νῦν ἀπ' ἑωσφόρου A, By, Za : νῦν
 ἀφ' ἑωσφόρου Ml
11. συγιρούσαντες P : συγιρούσαντες A : συγιρούσαν-
 τας Ml, By, Za
12. τελομένης P : ἐπιτελομένης A, Ml, By, Za
13. αὐτοφεί P : αὐτοφί A, Ml, By, Za

διεμαρτύρον¹ τότε, καὶ διώμνυντο (τὸν γὰρ ἔκρινον τὸν ψευδόμενον ἄλλως οὐκ ἔπειθον), ὁ θαύμασιος ἐκείνος ἀνὴρ, οὗ ἡ καρδία ἐψεύδετο, καὶ τὸ στόμα τὴν ἀλήθειαν ἀπεφθέγγετο, δι' οὗ ὁ Θεὸς, ἐκείνου ἄλλα προθυμουμένου, ἕτερα τῇ πόλει σωτήρια ἐχαρίζετο, ὁ νέος Ἀβραὰμ ὁ ψευδόμενος τῇ πόλει τοὺς βαρβάρους, τὴν δὲ σωτηρίαν ἔκρινον αὐτῇ προξενήσας² διὰ τοῦ μάρτυρος ὡς ἐκείνος τοὺς παῖδας ἐψεύδετο μετὰ τοῦ Ἰσαὰκ ὑποστρέφειν³ εὐθύς ὑποσχόμενος, τῇ δὲ γλώττῃ αὐτοῦ χωρὶς συνηδήσεως⁴ τὸ γεννησόμενον προεφήτευσεν, οὗτος δὲ ὁ ἀνὴρ ἀκούσας τὰ συμβάντα τῇ πόλει ἕμνησεν τὸν Θεὸν καὶ τὸν ἀθλοφόρον⁵ σὺν τοῖς παροῦσιν αὐτόθι λέγων· Κύριε ὁ Θεὸς ὁ προαιώνιος, ὁ παντοκράτωρ, ὁ τῶν κρυφίων γνώστης, καὶ τῶν ἀδήλων ἐπιστήμων, ὁ ἀνεξιχνίαστος ἐν εὐεργεσίαις, καὶ ἀκατάληπτος ἐν φιλανθρωπίᾳ, οὗ ἡ βουλὴ⁷ ἔργον, καὶ τὸ νεῦμα πράγματος ἀποτελέσμα, σὺ καλεῖς, καὶ πάντα ὑπακούουσιν⁸ σοι τρόμφ, διατὶ· ὅτι τὰ σύμπαντα δοῦλα σὰ, ὁ καταμόνας πλάσας τὰς καρδίας ἡμῶν, καὶ ποιήσας αὐτὰς πρὸς ὁ χρὴ τοῦ προκειμένου χάριν.

105. Εἰ γὰρ καὶ τὸ αὐτεξούσιον ἐχαρίσω αὐτοῖς, ἀλλ' ἐν ταῖς οἰκονομίαις τῶν εὐεργεσιῶν σου πηδαλιουχεῖς αὐτὰς πρὸς τὸ συμφέρον, ὁποῖον καὶ νῦν ἐπ' ἑμοῖ τῷ νέῳ Βαλαὰμ,

1. διεμαρτύρον P : διεμαρτύρουν A, Ml, By, Za
2. προξενήσας P : προξενίσων A : προξε -
νήσων Ml, By
3. ὑποστρέφειν P, Ml, By : ὑποστρέφην A
4. συνηδήσεως P, A : συνδήσεως Ml, By
5. ἕμνησεν τὸν Θεὸν καὶ τὸν ἀθλοφόρον P : ἕμνησε
τῷ Θεῷ καὶ τῷ ἀθλοφόρῳ A, Ml : ἕμνησεν τῷ Θεῷ καὶ τῷ ἀθλοφόρῳ By, Za
6. εὐεργεσίαις καὶ ἀκατάληπτος P, A : εὐεργεσίαις
ἀκατάληπτος Ml, By
7. βουλὴ P, Ml, By : βολὴ A
8. ὑπακούουσιν P, Ml : ὑπακούουσιν A, By

Δέσποτα κατειργάσω ἁμαρτωλῶ¹ καὶ ἀπερρίμμενῳ² κατ' ἐνεῖνον
ὑπάρχοντι, διὰ τὴν μνήμην τοῦ πανενδόξου μάρτυρος οἴντει-
ρήσας τὴν ταπείνωσιν ἡμῶν, καὶ τὴν ὅλην διασώσας πόλιν
ἐξ ἀπροσδοκήτου καὶ ἀγνοουμένης αἰχμαλωσίας· ὥσπερ γὰρ
ἐνεῖνον ἄλλα προφέρειν διὰ γλώττης βουλόμενον ἕτερα
προσεύχεσθαι καὶ εὐλογεῖν τὸν λαόν σου διὰ τοῦ ἁγίου
Πνεύματος παρεσιεύσας, οὕτως³ κ' ἄμὲ τὸν ἀνάξιον δοῦ-
λόν σου, ἀλλὰ βουλευσάμενον διὰ τῆς φήμης τῶν ἁλλογε-
νῶν διαπράξασθαι, μείζονα καθ' ὑπερβολὴν τὴν εὐεργεσίαν
τῇ πόλει μνηστεύσασθαι προενόησας. ποῦ γὰρ ἴσον ἄργυρον
βητὸν μὴ⁴ ἀπολέσθαι, καὶ πόλιν τηλικαύτην ἐν δουλείας
καὶ αὐτοῦ θανάτου βυθῆναι;

106. Ὡς τῆς πρεσβείας τοῦ ἀθλοφόρου σου καὶ τῆς ἀνυπερ-
βλήτου σου, Κύριε, ἀγαθότητος. ὁ νοῦς μου τὸν ἄργυρον δι-
εφύλαττε⁵ καὶ ἡ γλῶσσά μου τὴν πόλιν διέσωζε⁶, μία ἡ προ-
φορὰ⁷ τοῦ λόγου, καὶ τὰς εὐεργείας εἰς δύο εὐεργεσίας ἡ
σὴ φιλανθρωπία διέσχισεν⁸. ἐψευδόμην ἐνὼν διὰ τὸν ναόν
σου, καὶ ἡ ἀλήθεια τῶν λεγομένων, ἀγνοοῦντος ἐμοῦ, τὴν
πόλιν διεφύλαξεν. εὐχαριστοῦμέν σοι, Δέσποτα ὁ θεὸς, καὶ
ἀξιόχρεόν⁹ τι προσενέγναι σοι ἀποροῦμεν. ἀλλ' ἐπειδὴ πάν-
των δεσπόζεις, καὶ οὐδὲν δέχη ὡς καρδίας ἐν εὐθύτητι
εὐχαριστοῦσας, ἴδου ταύτας ἐνιχέωμεν¹⁰ ἐνώπιόν σου κατὰ τὸ

1. Δέσποτα κατειργάσω ἁμαρτωλῶ P : Δέσποτα μοῦ τειρ-
γάσω ἁμαρτωλῶ A : Δέσποτα μοῦ εἰργάσω ἁμαρτωλῶ Ml, By
2. ἀπερρίμμενῳ P : ἀπερίμμενῳ A : ἀπερίμερίμνῳ
Ml, By
3. οὕτως P, A, By : οὕτω Ml
4. μὴ P, A, By : μὲν Ml
5. διεφύλαττε P, Ml : διεφύλαττεν A, By
6. διέσωζε P, Ml : διέσωζεν A, By
7. προφορὰ P, A : προσφορὰ Ml, By
8. διέσχισεν P, Ml : διέσκησεν A, By
9. ἀξιόχρεων P, Ml : ἀξιόχρεον A, By
10. ἐνιχέωμεν P, Ml, By : ἐνιχέωμεν A

παράγγελμα τὸ φαλμιδόν, ὅπως σὺ ἔπει καὶ μᾶλλον οἰκτερήσας¹
 , διαφυλάττοις² ἡμᾶς, οὐ μόνον ἐν τῶν ἀνθρωπομόρφων θηρίων
 τούτων, ἀλλὰ πολὺ πρότερον ἀπὸ τῶν νοητῶν καὶ αἰσθητῶν πο-
 λεμίων³ τῶν τὰς ψυχὰς ἡμῶν ἀεὶ βουλομένων αἰχμαλωτίζει⁴,
 ὅτι καὶ τῶν νοητῶν καὶ αἰσθητῶν⁵ ἀπάντων δεσπόζεις, ὥς τῶν
 ὅλων ποιητῆς, καὶ σοῦ ἔστι⁶ τὸ κρᾶτος, καὶ ἡ ἐξουσία, καὶ τὸ
 βασίλειον τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύμα-
 τος εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν. οὕτω δὲ τοῦ ἀνδρὸς τὰ εὐχαριστή-
 ρια τῷ Θεῷ καὶ τῷ μεγάλῳ ἡμῶν πρεσβευτῇ τῷ πανενδόξῳ
 προσανυμνήσαντος μάρτυρι, ἅπαντες εἰς οἴκους τὸν Θεὸν δο-
 ξάζοντες ἀνεχώρησαν, ὅτι αὐτοῦ ἔστιν ἡ δόξα καὶ τὸ κρᾶτος
 νῦν⁷ καὶ ἀεὶ καὶ εἰς⁸ τοὺς αἰῶνας⁹ τῶν αἰώνων. ἀμήν.

1. οἰκτερήσας P, Ml, By : οἰκτηρήσας A
2. διαφυλάττοις P : διαφυλάττης A, Ml, By
3. τῶν νοητῶν καὶ αἰσθητῶν πολεμίων P : τῶν νοητῶν πο-
 λεμίων A, Ml, By
4. αἰχμαλωτίζει P : αἰχμαλωτίζειν A, Ml, By
5. αἰσθητῶν P, Ml, By : ἐσθητῶν A
6. ἔστι P, Ml : ἔστιν A, By
7. δόξα καὶ τὸ κρᾶτος νῦν P : δόξα καὶ ἡ τίμη καὶ τὸ
 βασίλειον νῦν A, Ml, By
8. νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς P : νῦν καὶ εἰς A, Ml, By
9. τοὺς αἰῶνας P : τοὺς ἀτελευτήτους αἰῶνας A, Ml, By

3. A szöveg magyar fordítása

A CIBORIUMBAN KELETKEZŐ TÚZRÓL

I. (12) -- §§ 93-106.

93. Nekünk, akik a mártir csodatetteit beszéljük el, minden idő kevés lenne erre. Félek attól is, hogy a mártir tettei iránt tudásszomjat kelteni igyekezvén elbeszéléseimmel, éppen ellenkezőleg, csömört váltok ki belőletek írásaim túl hosszúra nyújtásával, és odaadó figyelmeket leküzdhetetlen émelgyéssé teszem. Hiszen, mint mondják az emberi természet mindent elvisel, csak éppen a csömört nem. Ámbár a szent dolgok a bölcsesekben nem csömört, hanem inkább olthatatlan vágyat idéznek elő az elbeszélés iránt. És, noha ti ezeket az ismereteket mohón szívjátok magatokba, mégis azon leszek, hogy mértékkel nyújtsam át a szenttel kapcsolatos számtalan csodát, nem vétve a történetek hitelessége ellen. Ezeknek az elbeszéléseknek befejezésére irányítjuk figyelmünket és leírjuk a szentnek a háboruban megnyilvánuló gondoskodását és segítségnyújtását.

94. Persze, ha itt mindazt, amit tudunk, és hallottunk, meg akarnánk említeni, végtelenül hosszúra nyújtanánk írásunkat. Hiszen mialatt a már megtörtént csodákat leírjuk, napról napra újabb jócselekedeteit tapasztalhatjuk. Vagy inkább azt mondhatjuk, hogy sohasem szűnnek meg új csodák következni, még ha mi, s az utánunk következők egész életünkön át csak ezeket kívánnánk összeírni. Tehát a megoldás: az olvasó olé tárva két fejezetet, és egyet-háboruban nyújtott segítségről

elhallgatunk. Mert az elbeszélésben maradván nem tudnánk elérni célunkat. Ha elejétől végéig el akarnánk mondani a történetet, sosem érnénk a végére.

Örülök kedveseim, hogy elétek tárva a szent vértanu csodatetteit, egyszerre tesztek szert hallgatóságra elbeszéléséhez, és szentanukra (a történetekhez). Így nem kell hallgatóságom meggyőzésével fáradoznom, még hogyha mindannak nagyszerűsége, amiről szó lesz megdöbbeneti is fületeket és eszeteket, hiszen a legtöbben a saját szemetekkel láttátok az eseményeket.

95. Október 26-án az egész vidék, mint szokta, a győzedelmes, városunkat kedvelő Demeter vértanu ünnepét ülte. Valamennyien lelkükben örvendeztek afölött, hogy az Ur teljesítette az Ő szolgáinak kérését, és arra méltatott bennünket, hogy az öröminnepen teljes békében vehessenek részt, és a barbárok harci lármája egyáltalán nem volt hallható akkoriban. De az ünnep másnapján, a vértanu rendelkezése szerint - hogy ezt mondjam, arra a dolog kimenetele ösztönöz - hirtelen kigyulladt az Ő ezüst ciboriuma, amelyről följebb többször is említést tettem.

Mihelyt ez a hír rövid idő alatt elterjedt a városban, összegyűlt a fiatalság, mely az álmot, erejétéljében lévén, igen könnyen nélkülözheti.

96. Amint olyan sokan lettek, hogy tömegükkel a szent templomot teljesen megtöltötték, a tüztől megolvadt egész ezüst úgy folyt szét a talajon, mint a víz. Folyóként körülfolyma a sok amforát, amelyeknek köszönhetően és egyben az Isten előrelátása folytán ezt a veszedelmes lángot végül is legyőzték.

Mert nem annyira maga a ciborium égése bátoraltatott el és hozott zavarba mindenkit, mint inkább annak eshetősége facsarta össze a szemtanúk szivét, hogy a láng elérni a templomhajó mennyezetét. Ez be is következett, (mert az, amitől féltek, miként meg van írva, utolérte őket). A ciborium tetejéről egy vaslánc lógott le, amelyen akkoriban sokfényű ezüst kratér függött. A tűz így repkény módjára szétterjedve elérte a mennyezetet, és a formájuk miatt kosaraknak nevezett oszlopfőket kezdte nyaldosni. Ezek noha ideig-óráig akadályozták a tűz terjedését hamuvá égtek.

Ekkor néhányan ügyesen fent termettek a gerendákon teli vizes edényekkel, és az Isten közreműködésével urrá lettek a tűzön.

Miután pedig a tömeges sokaság eztán sem oszlott szét, hanem belül maradt, s miután amazok megpróbálták elkergetni őket, vagyis parancsot adtak a távozásra az éjszaka előhaladott volta miatt, de nem voltak képesek hatni a tömegre, attól való félelem szállta meg az

igen nagy tiszteletben tartott templom néhány gondozóját, hogy egyesek a nagy tömeg közepette s mert éppen éjszaka van, felismeretlenül foghatnának hozzá az ezüst elrablásához, éspedig nemcsak a tüztől megolvadtéhoz, hanem az ünnep díszesebbé tételéhez fölfüggesztett valamennyi dísz tárgyéhoz is.

Ráparancsoltak a sokadalomra, hogy oszoljanak, hiszen az éjszaka alvásra való, de nem tudták rábeszélteni őket.

97. Egy jeles férfit, aki Illyricum fényes helytartóinak dáciái(nak nevezett) hivatalában tiszteletre méltó tisztséget látott el, megfontolva, hogy nincs más mód nehézség nélkül és jól indokolhatóan a tömeget a templomból eltávolítani, csak az, ha ürügyül egy váratlan barbár támadást hoz föl - erre a gondolatra a szívét a vértanu hajlította - kiabálni kezdett:

"Barbárok a falakon! Rajta hát fegyveresen a hazánkért, előre!"

Ő ezt akkor találta ki azért, hogy a tömeg hagyja el a templomot, és a kapukat bezárva nyugodtan összeszedhessék a felhalmozott ezüstöt.

A szent vértanu elővigyázatosságából kifolyóan a város nem került veszélybe amiatt, hogy nem tudott az éjszakai támadókról. Ugyanis az egész tömeg, meghallva ezt a váratlan kiáltást, hazarohant, és fölfegyverkezve

a falakon termett.

98. A falakról a Krisztust hordozó mártir Matróna templomának síkságán meglátták a barbárok tömegét, mely nem volt túl nagy, - a mieink 5000-et számoltak össze - de mind válogatottan erős és tapasztalt harcosok voltak. De még így sem támadták volna meg a sűrűn lakott nagyvárost, ha erő és bátorság dolgában nem múltak volna fölül mindazokat, akikkel csak eddig háboruztak. A polgárok, mikor a falaknál megpillantották az ellenséget, fölkiáltottak. Ekkor már hajnalodott, ragyogtak a Nap sugarai. Sokan előre rohantak, és a kapukat kinyitva távolról rontottak a barbárokra, miközben Krisztus és a szent segítette őket. A barbárok ezeket, kik a többieket vadságuk dühével megelőzték, egészen a három szent mártir: Chioné, Biréné és Agapé templomáig üzték vissza, ami, mint tudjátok, kis távolságra van a város falaitól.

99. A nap jó részén át harcoltak egymással. A város népe elüldözve visszavonult, hiszen a szlávok színe-java harcolt ellenük, mint mondják, de végülis megmutatkozott a mártir mellettük való személyes kiállása, mert még aznap elűzték a barbárokat, akik nagyjából ugyanarra menekültek el, amerre betörtek. Így ért véget a váratlan és vad támadás.

Most azonban térjünk vissza az éjszakának ahhoz a pillanatához, mikor a város egész népe a szent mártír templomát otthagyva a falakhoz rohant, hitelt adva annak, aki azt kiáltotta, hogy itt vannak a barbárok (annak a kiáltásnak, hogy itt vannak a barbárok).

Az elbeszélésünk folytatása ugyanis cáfolhatatlanul megmutatja a dicső vértanu gondoskodását rólunk bűnösökről, és az iránta való lángoló vágyódásra lobbantja a mi lelkünket, amely mindenkor emlékezik a szinte atyai segítségre.

100. Az a kiváló, és a mártírt szerető férfi, aki a barbárok jöttét a templomban, mint koholmányt szét-kiabálta, amint látta, hogy valamennyien felkerekednek, és a mártír temploma lecsendesedett, így szólt a templomban maradókhoz: a templomszolgákhoz, valamint a följebb említett férfi néhány barátjához, akik az ő szándéka szerint maradtak ott:

"Lám, Krisztus urunk, és az Isten segítségével, és a dicső mártír segítségével a tűz kialudt, és semmi sem vészett el innen. Most pedig bezárt kapuk mellett, nyugodtan lássunk hozzá az ezüst összeszedéséhez. Tudom,

hogy ennek a helynek a méltósága a szent mártir által emelkedik."

Igy ők bezárták az ajtókat, összeszedték az ezüstöt és már a tűz nyomait is eltüntették, amikor elerőtlenedve meghallották a közelből a barbár falanx és a városi csapat iszonyu, messzehangzó kiáltását.

101. Erre a templomban lévők megrémültek, kiabáltak és lármáztak és a rájuk bízott dolgokat elhanyagolták. Ekkor ez a csodálatra méltó férfi így szólt hozzájuk:

"Nektek, testvéreim, az a dolgok, hogy végezzétek a munkátokat és ne törődjete a barbárokkal. Vegyétek tudomásul, hogy én olyasmit kiáltottam, ami nem fedí a valóságot. Most erről a kiáltásról azt hiszitek, előzetes elképzeléseitek alapján, hogy a barbároké, noha nem is tudjátok honnan jön. Nem az ő kiáltásuk ez, semmiképp. Mert valójában én a barbárok ittlétének hírét, a szent mártir sugalmazására csak kitaláltam, hogy ezzel széteszlasseam az itt lévő tömeget, és ti nyugodtan gondoskodhassatok a templom díszeiről és biztonságaról."

A szent hajléknak szolgálói és az előbb beszélő férfi barátai egybehangzóan így szóltak:

"A szent és dicső Demeter vértanu istene dicséren téged, és tartson meg minden jóban. Először azért, mert a szent berendezésekről és a templom biztonságáról, mint jó keresztyén gondoskodtál, aztán azért is, mert lelkünket a tudatlanság sötétjéből a tudás fényére vezetve föltártad előttünk őszintén tettetted.

102. Mert mi azt gondolván, hogy Te igazat kiabáltál, nem láttuk szemeinkkel, - a valóság tanúsítja ezt - ami a kezünk ügyében volt, miután egész gondolkodásunkkal a háborúról képzelődtünk.

És most valamennyien buzgón fogjunk hozzá a komoly dolgokhoz."

A templomszolgákkal az ifjak, akik a férfival vannak, külső odaadással segítenek az égés nyomait eltakarítani, és segítenek az elszenesedett tárgyak eltávolításában. Eközben egyre jobban észlelték a csatazajt, és fölismerik, mert hallásuk hozzá szokott, a barbár kiabálás bizonyos jeleit.

És a (csodálatraméltó férfi) hallva, hogy a templomban lévők megint rémülten zajonganak, így szól:

"Miért álltok ostobán, elhanyagolva munkátokat? Megmondtam már nektek, hogy a templomon legyen gondotok, és ne törődjete a harccal. Én, mint már említettem, azért

találtam ki az egészet, hogy a tömegtől nyugalom legyen a templomban. Most tehát mindenféle aggodalomtól mentesen, mint a mártír szolgái, törődjete azzal, ami a dolgotok."

103. Ezekből a szavaktól ismét fölbátorodva a templomot rendbehozni, takarítani kezdték, és vízzel leöntötték az ezüstöt. Ekkor néhányan azzal a hírrel jöttek, hogy Isten fiának, Krisztus urunknak kegyelméből az ellenséget, mely egészen a kapukig merészelt közelíteni, elűzték. A Szent közbenjárásának, és pedig egyedül annak köszönhető, hogy a harc szerencsés befejezést nyert. Először is a templomához összegyűjtve a város lakosságát, tüzvészt produkált. (Hiszen, ha a templom iránti tiszteletük és megdöbbenésük nem ösztönözte volna őket, nem tudta volna a lakosokat korevetjükről az éjszaka közepén ilyen rövid idő alatt fölkelteni): Aztán pedig összegyűjtve, és fölkészítve őket az összecsapásra, a férfinak egyetlen szavával bátorságot öntve beléjük, véghezvitte, hogy a kapun kívülre rohanjanak szokatlan módon. És azokat, kik aznap hajnaltól kétszer, háromszor, és többször is győztesen összecsaptak szolgáivá tette mind a mai napig az órá való visszaemlékezés által; ilyen megemlékezés zajlik most nálunk is.

104. Mert azok, kik ezt elmondják, arról is beszélnek, hogy szentanui voltak az eseményeknek, és erre meg is esküdtek (mert azt, ki önszántából hazudik, másképp nem lehet meggyőzni). Az a csodálatos férfiú, kinek szíve hazudott, de szája a valóságnak megfelelőt hangoztatta, és miközben egyébire gondolt, az Isten rajta keresztül a városnak másféle megmenekülést nyújtott, ez a férfi egy új Ábrahám, aki a városnak a barbárokat hazudta, és akaratán kívül megmenekülést nyújtott a városnak a mártír által. Ahogyan Ábrahám, ürügyül hozva, hogy Izsákkal tüstént visszafordul, gyermekeit rászedte. Nyelvével azt hangoztatta, hogy mi fog történni, holott nem is sejtette. Ez a férfi pedig hallomást szerezve a városban történetekről, Istent dicsőítette és a mártírt, a jelenlévőkkel közösen, mondván:

"Mindöröktől való urunk, mindenek ura, titkos dolgok tudója, ismeretlen dolgok ismerője, a jótéteményekben követhetetlen, az emberszeretethen utolérhetetlen, kinek parancsa a munka, kinek bölintása az ügy sikere, te hívsz, és minden engedelmeskedik neked félve, mert te teremtetted valamennyiünk szívét és úgy alakítottad, hogy olyanok legyenek, amilyeneknek lenniük kell ehhez, hogy hatalmad alá kerüljenek.

105. Ugy ajándékozd majd nekik a szabadságot, amikor jótéteményeid intézésében a sziveket érdemüknek megfelelően irányítod, ahogyan most rám is szabad ki a büntetést, a bűnösre, az új Bálámra, ki az ő példáját figyelembe nem vettem. Szabad ki a büntetést, Uram, miként a mártirra emlékezve szántál minket, alacsonyrendűeket és miként az egész várost megmentetted a váratlan és ismeretlen szolgaságtól. Miként keresztülvitted, hogy az a férfi, aki mást akart mondani, és mégis helyesen beszélt népednek a Szent Lélek szó közbenjárása folytán, ugyanugy gondoskodtál rólam, a Te méltatlan szolgádról, aki az idegenek jelenléte alapján akart cselekedni, a városnak szerfölötti jótéteménnyel szolgálni. Hogyan helyezhető egy sorba az, hogy a már említett ezüst nem pusztul el, vagy pedig a nagyszerű város szolgaságból, sőt magából a pusztulásból megmentekül?

106. Dicső vértanúd közbenjárása és fölülmulhatatlan jóságod, ó, Urunk! Elmém csak az ezüstöt kívánta őrizni, de nyolven a várost mentette meg. Csupán egy mondat, és a te emberszereteted két jótéteménnyé ágaztatta szét a cselekvést.

Templomodért hazudtan szánt szándékkal, és a szívaimban lévő igazság tudtamon kívül mentette meg a várost.

Hálát mondunk neked, Uristen, és nem vagyunk képesek a viszonzásra. De mivel mindenek fölött uralkodsz, és semmit sem fogadsz olyan örömmel, mint az őszintén hálát adó sziveket, íme ezeket tárjuk föl előtted a zsoltárbeli kijelentés szerint, hogy te még jobban szánakozva ments meg minket, ne csak az emberarcu vadállatoktól, hanem sokkal inkább a lelkünkben lakozó, minket mindig foglyul ejteni akaró ellenségtől, mivel te minden érthető és észlelhető fölött uralkodsz, hiszen mindeneknek teremtője vagy, és te vagy az erő, a hatalom, és az Atya, Fiu, Szentlélek országa mindörökké. Amen." Így hangzott a férfi hálaadása az Istennek és a mi nagy közbenjárónknak, a dicső megasztalt mártírnak. Ezután valamennyien Istent dicsőítve térnek haza, mivel őt illeti a tisztelet és a hatalom, most és mindörökké. Amen.

4. Kommentár

1./ Szent Demeter temploma Thessalonikében

Thessalonikében 412 táján öt-hajós bazilikát emeltek a város védőszentjének. A 33m széles, 43 m hosszú templomot sok értékes mozaik díszítette. A templom Herakleios alatt 629-634 között leégett, helyreállításáról azonnal gondoskodtak. A helyreállítók emlékét mozaik őrzi, mely Johannes püspököt és Leontioszt, a helyreállítatót ábrázolja a mártírral. A mozaik felirata: "A hires ház alapítóit látod Demeterrel, aki elűzte a barbárok seregét, és ezzel megmentette a várost".

Az újjáépítések során az öt-hajós bazilika formáját nem változtatták meg, így maradt egészen a török időkig. Jóllehet a törökök az elfoglalt Thessalonikében Demeter bazilikáját meghagyták a keresztényeknek, és ezt hálaadó ünnepséggel meg is erősítették, a templomot 1493-ban elérte a város többi keresztény templomának sorsa, mecsetül szolgált a hóditóknak. Csak 1912-től nyújt újra ott-hont a város védőszentjének. Az 1917-es nagy tűzvész után a bazilika ismét renoválásra szorult. Ekkor fedezték fel a már feledésbe merült kriptát, melyben a szövegünkben sokszor emlegetett cibórium is áll.

Az 6-keresztény bazilikában cibóriumnak a baldachin-szerűen az oltár fölé emelt, oszlopokon nyugvó építményt nevezik, melynek oldalait függőnnyel lehetett elzárni. Szent Demeter bazilikájának cibóriuma néhány lépcsővel megemelt talapzaton állt. A márvány boltívet hét kis oszlop tartotta. Az oszlopfőket acanthus levél díszítette.

Valószínűleg a hét oszlop tartotta márvány boltív-ről függött vasláncon a 96. § -ban említett kratér, melynek jelzője szövegünkben "sokfényű", hiszen az ünnep tiszteletére gyertyát, olajat, vagy más gyúlékony anyagot

égettek benne. A kratért tartó vasláncon érhetette el a tűz a márvány boltívet, ugyanakkor az acanthus levélben befejeződő oszlopfőket.

2./ A 98. § említi a mártír Matrona templomát, amiről már az V. caputban is volt szó. A templomot ~~3~~Thessaloniké egykori püspöke, Alexandros emeltette a IV. század elején.

3./ Ugyancsak a 98. § beszél a három szent mártír templomáról. A három szentről /Chioné, Eiréné, és Agapé/ a Martyrologium Romanum április 3-ról szóló részében olvashatunk.

4./ Bibliai utalások, idézetek

104. § "Ahogyan Ábrahám, úrügyl hozva, hogy Izsákkal tüstént visszafordul, gyermekeit rászedte"

Teremtés könyve 22

105. § "uj Bálám"

Számok könyve 23

5./ A Miracula Sancti Demetrii I /12/ 93-106 eredeti szövege a párizsi kéziraton kívül csupán a 821-es vatikáni kódexben olvasható, további kódexéről nem ad hírt a szakirodalom. Így ezen a ponton jelen szövegmegállapítás a teljes direkt szöveg hagyomány feltárását jelenti.

**A Miracula Sancti Demetrii interpretációjával kapcsolatos
kérdések**

I. Az I-II avar-szláv támadás kronológiája

A VI-VII. századi történetírók szlávokról szóló adatait Johannes thessalonikéi érsek munkája nagyban pontosítja, mivel ő nemcsak kortársa, hanem résztvevője is a Thessaloniké elleni szláv támadásoknak, mint a város védője.

Mindkét ostromot hónapra, napra pontosan datálja, csak az évet nem közli.

A XII. caputban leírt egynapos ostromot, melyben ötezer szláv harcos vett részt, a szlávok színe-virága, Demeter ünnepén szenvedte el Thessaloniké, október 26-án.

A Csodák első könyvében másodikként említett egyhetes ostrom, melynek alkalmával a védők százezer főnyire becsülték az ellenséget, egy Maurikios idejében szeptember 22-re eső vasárnapon érte a várost.

A két támadás sorrendiségét maga Johannes érsek adja meg, a párizsi kéziratban jól olvashatóan, mint erre Olajos Teréz a vele folytatott konzultáción figyelmeztet fölhevítve. A XIII. caput 115.§-ban így szól a szerző: "A városbeliek ilyen nagy tömeget még egyáltalán nem láttak, kivéve azokat, akik messze-messze városuktól szoktak hozzá fegyveresen csatasorba állani azokkal".

Ezt a passzust jól kiegészíti a XII. caput 102. §-ban olvasható mondat, miszerint Thessaloniké polgárai "fölismerik, mert hallásuk hozzászokott, a barbár kiabálás bizonyos jeleit."

A XII. caputban elbeszélt támadás tehát időben nem előzhette meg a XIII-XV. fejezetbeli harcokat.

Ennek megfelelően az első Thessalonikét érő avar-szláv támadás, ami egy szeptember 22-re eső vasárnap következett be 586-ra vagy 597-re datálható.

Szerzőnk mindkét támadásnak kortársa volt, pontosan tudhatta, hogy a kettő közül melyik zajlott le előbb, illetve utóbb. A sorrendet mégis fölcserélte, valószínűleg azért, hogy a csodák - szerinte - leglényegesebbjével fejezhesse be a harcos szentre való kegyes visszaemlékezését. A XIII. caput elején írja: " itt az ideje, hogy a koszorus és városát szerető mártir csodatettei közül a leglényegesebbet érintsem".

II. Az avar-szláv haditechnika

Thessaloniké első és második ostroma idején

Theophylaktos Symokattes "Öikumené historia"-jában a szlávokról azt olvashatjuk, hogy a három elfogott szláv "azért foglalkozott kobzokkal, mert nem tanulták meg azt, hogyan kell fegyverekkel övezni testüket, hiszen országuk nem ismerte a vasat". /Gyóni Mátyás ford./

Johannes Ephesios viszont arról ad hírt, hogy az 581-es évre már "megtanultak háborút viselni, jobban, mint a rómaiak". /Gyóni Mátyás ford./

Johannes, Thessaloniké érseke színes képet fest a megalomartir városát támadó avar-szláv seregek hadi felszereléséről és ostromtechnikájáról.

Az első támadás alkalmával a kagán emberei éjszaka közelítik meg a várost. A falakon kívül álló mártir Matrona templomáig hatolnak, és úgy gondolják, hogy már egészen a városfalaknál állnak. Reggel észre veszik tévedésüket, és a várost mint a "ragadozó oroszlán, orditozva" támadják meg.

Létrákat támasztanak a falakhoz, és a könnyűfegyverzetűek fölkapaszzkodnak rajtuk. Közben a többiek ostromgyűrűvel körbefegjék a várost.

A következő napon elrendezik ostromgépeiket, vas faltörőköseiket, hatalmas kőhajítókat, és az úgy nevezett teknőcöket, melyeknek ágból készített védelme alatt kúsnak a földön. Ezeket és a kőhajítókat nedves bőrökkel borították be, hogy a tüztől, vagy a lecsöpögő gyantától meg ne sérüljenek. Frissen vágott barmoknak és tevéknek még véres bőrét szegezték ezekre a szerkezetekre.

A harmadik naptól kezdve kövekkel ostromolják a falakat, majd ijászaik nyilaikkal "téli hózivatat" utánóznak. Aztán teknőceiket kívülről a falhoz erősítik, és a fal tövéből emelőikkel és harci bárdjaikkal nekikezdenek

a rombolásnak. A párizsi kéziratban jól olvasható, hogy ezernél is több gépük volt.

Az ostromlók olyan szerkezettel is rendelkeztek, aminek a segítségével a tengerre "fás földet" bocsátottak.

A kőhajítók működéséről részletesen szól a 13. caput 139.§-a: "sik alapon gula formájú építmény állt. Ezen voltak a vastag vashengerek. A hengerekre szögezett fák tartották az elejükön és végükön is csonkitatlan vastag parittyaköveket. Ezeket a magasra emelt nagy és nehéz köveket vetették ki". Azonban ezekkel a monstrumokkal célozni nemigen lehetett, mert a 141. §-ban azt olvassuk, hogy "egyik kő sem hullott le a fal közelében".

Ide kívánczik, bár szorosan nem kapcsolható az ostromtechnikához, az avar-szláv sereg élelmiszer-ellátásának kérdése is. Harci eszközeik és város-ostromlásuk viszonylagos fejlettségével szemben táplálék utánpótlásuk teljes szervezetlenséget mutat. Szövegünkben nem derül fény arra, hogy akár a legcsekélyebb élelmiszer tartalékkal is rendelkeztek volna a kagán emberei, a harmokon és tevéken kívül, amiknek a második napra már csak a bőrük volt meg /a teknőcökön és kőhajítókon/. A 124. §-ban ezt írja Johannes: "Az első este a város körül tüzeket gyújtottak, tüzfolyók folytak". A tábortűz valószínűleg a nagy lakmározás előkészületének tekinthető, hiszen ha egyedül állatbőröket hoztak volna magukkal, azok másnap aligha látszóttak volna frissen nyuzottaknak. /A tüzrakás feltehetően a következő napokon is megismétlődött, de miután ezek csak őrtüzek lehettek, szerzőnk többször nem említi az első napihoz hasonló eseményt./

Az ostromlott városba éppen a seregben fellépő éhínség miatt bebocsátást kérő ellenséges harcosok mondják: "Aznapi, amikor a város alá indultunk, a közeli földeken dolgozóktól sokféle táplálékot és gyümölcsöt zsákmányoltunk.

Mindaz, amit a föld terem, és az előző évekből fölhalmozódott alig-alig volt elegendő nekünk arra az egy napra is. A következő napokon a fák gyümölcsére, a bokrokra, és ezek, valamint minden zöld növény gyökerére került sor". Johannes hozzáteszi, hogy később a föld homokját szedték fel, és még mindig éheztek.

A támadók hirtelen elvonulásának a pestis mellett a százezer fős sereg élelmezési nehézségei lehettek az előidézői.

A később bekövetkező éjszakai rajtaütés elbeszélésének alkalmával, melyben ötezer szláv, a harcosok színe-java vett részt, Johannes nem utal a sereg élelmezésére, hiszen ekkor a támadók kis száma és az ostrom időtartamának rövideége miatt ilyen probléma valószínűleg nem merült föl.

Irodalomjegyzék

- 1/ Muralt, E.: Essai de chronographie byzantine de 395 à 1057, St. Petersburg, 1855.
- 2/ Tougard, A.: De l' histoire profane dans les Actes grecs des Bollandistes, Paris, 1874.
- 3/ Krumbacher, K.: Geschichte der byzantinischen Literatur, München, 1897.
- 4/ Petit, L.: Les évêques de Thessalonique, Échos d Orient 4 /1900-1901/.
- 5/ Spintler, R.: De Phoca imperatore Romanorum, Jenae 1905.
- 6/ Pernice, A.: L' imperatore Eraclio, Firenze, 1905.
- 7/ Baynes, H.N.: The date of the Avar Surprise, Byzantinische Zeitschrift 21 /1912/.
- 8/ Tafrali, G.: Thessalonique des origines au XIVe siècle, Paris, 1919.
- 9/ Niederle, L.: Manuel de l' antiquité slave I., Paris, 1923.
- 10/ Dölger, F.: Regesten der Kaiserurkunden des oströmischen Reiches von 565-1453, I., München, 1924.
- 11/ Delehayé, H.: Les recueils antiques des miracles des saints, Analecta Bollandiana 43. /1925/.
- 12/ Hauptmann, H.: Les rapports des Byzantins avec les Slaves et les Avars pendant la seconde moitié du VIe siècle, Byzantion 4 /1927-28/
- 13/ Gregoire, H.: L' origine et le nom des Croates et Serbes, Byzantion 17. /1944-45/.
- 14/ Grafenauer, B.: Nekaj vprašanj iz dobe naseljevanja južnih Slovanov, Zgodovinski časopis 4. /1950/.

- 15/ Bon, A.: Le Péloponnèse byzantin, Paris, 1951.
- 16/ Burmov, A.: Les sièges de Thessalonique par les slaves dans "Miracula Sancti Demetrii Martyris" et leur chronologie, Godišnik na Sofijskija Universitet, filos.-ist. fak. XLVII. 2. /1952/.
- 17/ Σωτηριος, Α. Γ. : Η βασιλική του Αγίου Δημητρίου Θεσσαλονίκης, Athen, 1952.
- 18/ Lemerle, P.: La composition et la chronologie des deux premiers livres des Miracula s. Demetrii, Byzantinische Zeitschrift 46. /1953/.
- 19/ Barišić, F.: ЧУДА ДИМИТРИЈА СОЛУНСКОГ
КАО ИСТОРИСКИ ИЗВОРИ
Beograd, 1953.
- 20/ Lemerle, P.: Invasions et migrations dans les Balkans depuis la fin de l' époque romain jusque au VIIIe siècle, Revue Historique 211. /1954/.
- 21/ Grafenauer, B.: Questions chronologiques concernant les migrations des slaves méridionaux sur le base des Miracula s. Demetrii, Zbornik Fil.Fak. Univerza v Ljubljani 2. /1955/.
- 22/ Hemmerdinger-Iliadu, D.: Un encomion grec inédit de Saint Démétrius, Analecta Bollandiana 73, 1955.
- 23/ Barišić, F.: De Avaro-Slavis in Phocae imperatoris aetate, Recueil des travaux de l Académie Serbe des Sciences XLIX. Institut d' Études Byzantines, N. 4. Beograd, 1956.

- 24/ Χρυσανθοπουλος, Ε.: Τὰ βιβλία θαυμαμάτων τοῦ ἁγίου Δημητρίου, τὸ χρο-
νικὸν τῆς Μονεμβασίας καὶ αἱ ἐλα-
βικαὶ ἐπιδρομαὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα,
Βιβλιογραφία 24 /1953/, 25 /1954/, 26 /1955/,
27 /1956/, 28 /1957/.
- 25/ Moravcsik, Gy.: Byzantinoturcica I-II., Berlin,
1958.
- 26/ Kazsdan, A.P. - Litavrin, G.G.: Bizánc rövid története, Budapest, 1961.
- 27/ Ostrogorsky, G.: Geschichte des byzantinischen Staates, München, 1963.
- 28/ Tapkova-Zaimova, V.: Quelques questions sur les changements ethniques dans les Balkans au cours des VIe et VIIe siècles, Izvestija na Instituta za Istoriu /Sofija/ 1963.
- 29/ Szádeczky-Kardoss, S.: Kuvrat fiának, Kubernek a története és az avarkori régészeti leletanyag, Antik Tanulmányok 15. /1968/.
- 30/ Kollautz, A.: - Miyakawa, H.: Geschichte und Kultur eines völkerwanderungszeitlichen Nomadenvolkes, Klagenfurt, 1972.
- 31/ Szádeczky-Kardoss, S.: Zum historischen Hintergrund der ersten Inschrift des Reiterreliefs von Madara, Acta of the Fifth International Congress of Greek and Latin Epigraphy /Cambridge 1967/, Oxford, 1971.
- 32/ Παπαδοπουλος, Α. Μ.: Ὁ ἅγιος Δημήτριος εἰς τὴν Ἑλληνικὴν καὶ Βουλγαρικὴν παράδοσιν, Θεσσαλονίκη, 1971.
- 33/ Szádeczky-Kardoss, S.: Ein Versuch zur Sammlung und chronologischen Anordnung der griechischen Quellen der Awarengeschichte nebst einer Auswahl von andressprachigen Quellen. Mitarbeiterin T. Olajos. Szeged, 1972.

Tartalomjegyzék

Bevezetés	1
Rövidítések	3
AZ ELSŐ AVAR-SZLÁV TÁMADÁS THESSALONIKÉ ELLEN	4
I. A Miracula Sancti Demetrii I. könyvének 13. fejezete	5
A kézirati hagyomány	5
A görög szöveg kritikai kiadása	6
A szöveg magyar fordítása	2200
Kommentár	34
II. A Miracula Sancti Demetrii I. könyvé 14. fejezetének tartalmi ismertetése	40
III. A Miracula Sancti Demetrii I. könyvének 15. fejezete	43
A kézirati hagyomány	43
A görög szöveg kritikai kiadása	44
A szöveg magyar fordítása	53
Kommentár	62
A MÁSODIK AVAR-SZLÁV TÁMADÁS THESSALONIKÉ ELLEN	63
A Miracula Sancti Demetrii I. könyvének 12. fejezete	64
A kézirati hagyomány	64
A görög szöveg kritikai kiadása	65
A szöveg magyar fordítása	77
Kommentár	89
A MIRACULA SANCTI DEMETRII INTERPRETÁCIÓJÁVAL KAPCSOLATOS KÉRDÉSEK	91
I. Az I-II. avar-szláv támadás kronológiája	92
II. Az avar-szláv haditechnika Thessaloniké I-II. ostroma idején	94
IRODALOMJEGYZÉK	97

388.

15-65/1977.
.....bksz.

Dr.Makk Ferenc elvtársnak
egyetemi adjunktus

Csillik Éva
Tárgy:
doktori szigorlata.
Melléklet: 1 db disszertáció

H e l y b e n

Professzor Elvtárs!

Mellékelve Csillik Éva: A szlávok és avatok első és második támadása
Thessaloniké ellen szent Demeter Csodáinak tükrében
.....

cimű doktori értekezését tisztelettel felkérem, hogy azt megbirálni
sziveskedjék. Legyen szabad Professzor Elvtárs szives figyelmét fel-
hivnom tanácsülésünk ama határozatára, amely a birálat elkészítésének
és benyújtásának legkésőbbi határidejét a kézhezvételtől számított
harmadik hónap utolsó napjában állapította meg.

A mellékelte értekezést a birálat elkészítése után sziveskedjék átadni
tanszéke könyvtárosának leltárba vétel és a könyvtárban való elhelye-
zése céljából.

Szeged, 1977.július 15.

Csillik Éva
.....

dékan

A kiadmány hiteles:

Kardoss Samu
.....
főelőadó

Kapták: Dr.Szédeczky-Kardoss Samu prof.
Dr.Makk Ferenc adjunktus
..... társbiráló